

ΦΑΚΕΛΟΣ

Η Μέκκα
των νέων πολέμων

Από τις εξελίξεις στη Μέση Ανατολή στον δύσκολο χειμώνα του εμπορικού πολέμου. Ένα τρισελίδο αφιέρωμα που αναλύει τα δεδομένα σε ενέργεια, νομικά, δασμούς και αντιπαράθεσεις.

Σ. 3-5

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

«Απάνθρωπο, άδικο και αναξιόπιστο το σύστημα των Πανελλαδικών»

Ο Επίτιμος Καθηγητής Γλωσσολογίας και πρώην Πρύτανης του Πανεπιστημίου Αθηνών Γεώργιος Μπαμπινιώτης, σχολιάζει κρίσιμα θέματα που αφορούν την ανώτατη εκπαίδευση και του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Σ. 10-11

1837-2027

190

ΧΡΟΝΙΑ

Πανεπιστήμιο
Αθηνών

Κυριακή 27 Σεπτεμβρίου 2026

ΤΟ ΒΗΜΑ
ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικών και Καποδιστριακών
Πανεπιστημίων Αθηνών
ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837

www.uoa.gr

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ, ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Η επανάσταση των εμβολίων για τον

- Η αρχή του τέλους στην πιο δύσκολη μάχη της ιατρικής έρευνας;
- Τα εξατομικευμένα mRNA εμβόλια για μελάνωμα και καρκίνο στο πάγκρεας που αναζωπυρώνουν την ελπίδα ότι μερικοί όγκοι μπορεί να μην επιστρέψουν • Τα επόμενα βήματα, πότε θα έρδουν οι θεραπείες στην Ελλάδα • Τέσσερις Καθηγητές του Πανεπιστημίου Αθηνών αναλύουν τα δεδομένα των ιατρικών ερευνών για την αντιμετώπιση διαφορετικών μορφών καρκίνου, παρουσιάζουν τα προσδοκώμενα οφέλη, εξηγούν σε ποιες περιπτώσεις παρατείνεται η ζωή του ασθενούς αλλά και σε ποιες η νόσος μπορεί να αντιμετωπιστεί πλήρως

Σ. 7-9

ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ

Καίγεται (και πλημμυρίζει) η υφήλιος

Τα ακραία θερμά γεγονότα του καλοκαιριού που συγκρίνονται μόνο με αντίστοιχα του 850 μ.Χ. Νεπάλ: Η κραυγή του πλανήτη, οι δυσίες των αδών.

Σ. 16-17

ΑΝΑΛΥΣΗ

Τι μάθαμε στο Tübingen για την άκρα Δεξιά

Τι έγινε πραγματικά με την AfD στη Σαξονία-Άνχαλτ. Ο παράγοντας της γεωγραφίας, οι παγκόσμιες προκλήσεις και οι «μαγικές λύσεις».

Σ. 15

ΙΣΤΟΡΙΚΑ

Άγνωστη επιστολή του 19χρονου Γ. Παπανδρέου

Το κείμενο προς τη Σύγκλητο του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1907, την περίοδο των «Γυμναστικών», μιας κινητοποίησης φοιτητών που εξελίχθηκε σε σύγκρουση.

Σ. 20-21

ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ

Η γεωπολιτική της τεχνητής νοημοσύνης

Τεχνολογικές μάχες, γεωπολιτικές αντιθέσεις, εταιρικές συγκρούσεις. ΗΠΑ και Κίνα στον δρόμο του... πυριτίου. Η μάχη για την κυριαρχία στο πεδίο της AI.

Σ. 12-13

Η υποδοχή των πρωτοετών φοιτητών και φοιτητριών της ακαδημαϊκής χρονιάς που ξεκινάει στο παράρτημα του Πανεπιστημίου Αθηνών στην Κύπρο παρουσία του Πρύτανη του Ιδρύματος, της ηγεσίας, των καθηγητών και καθηγητριών του

1837-2027
190
ΧΡΟΝΙΑ

Εφημερίδα του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

ΕΚΔΟΤΗΣ

Γεράσιμος Σιάσος

Πρύτανης, Καθηγητής Καρδιολογίας

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

Γιώργος Ανδρουτσόπουλος

Αναπληρωτής Καθηγητής Νομικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών

Ασημίνα Αντωνάρκου

Καθηγήτρια Τμήματος Γεωλογίας και Γεωπεριβάλλοντος

Ελένη Βασιλοπούλου

Εκτελεστική Διευθύντρια του Πανεπιστημίου Αθηνών

Δημήτρης ΚουτσομπόληςΜέλος Ε.Δι.Π. Τμήματος Επικοινωνίας
και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης**Ευθυμία Μπάσδρα**

Καθηγήτρια Ιατρικής Σχολής

Ιωάννης Παναγιωτόπουλος

Καθηγητής Τμήματος Θεολογίας

Λαμπρινή ΠαπαδοπούλουΕπικουρη Καθηγήτρια Τμήματος Επικοινωνίας
και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης**Σοφία Παπαϊωάννου**Αντιπρύτανης Ακαδημαϊκών, Διεθνών Σχέσεων
και Εξωστρέφειας, Καθηγήτρια Τμήματος Φιλολογίας**Μαρίνα Ρήγου**Επικουρη Καθηγήτρια Τμήματος Επικοινωνίας
και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης**Έλενα Φλόκα**

Καθηγήτρια Τμήματος Φυσικής

Ελένη Ψωμά

Καθηγήτρια Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας

Αμάντα Ψυρρή

Καθηγήτρια Ιατρικής Σχολής

ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Μάρνου Παπαματθαίου

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

Γιάννης Κούρτης

editorial

190 ΧΡΟΝΙΑ ΕΚΠΑ: Από την ιστορική παρακαταθήκη στο δυναμικό μέλλον

Υπάρχουν θεσμοί που απλώς διαρκούν στον χρόνο. Και υπάρχουν θεσμοί που διαμορφώνουν τον χρόνο. Το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών ανήκει στη δεύτερη κατηγορία. Αυτή την ακαδημαϊκή χρονιά το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών συμπληρώνει 190 χρόνια αδιάλειπτης παρουσίας και προσφοράς στην εκπαίδευση, στην επιστήμη, στην έρευνα, στην κοινωνία και τελικά στην ιστορία της πατρίδας μας.

Από την ίδρυσή του, το 1837, το Πανεπιστήμιο Αθηνών υπήρξε πολύ περισσότερο από έναν θεσμό ανώτατης εκπαίδευσης. Υπήρξε και παραμένει ένας από τους θεμελιώδεις πυλώνες της πνευματικής, επιστημονικής και κοινωνικής συγκρότησης της χώρας. Από τις αίθουσες και τα αμφιθέατρα του πέρασαν προσωπικότητες που σφράγισαν την ιστορική διαδρομή του τόπου, ενώ η επιστημονική και πνευματική του ακτινοβολία ξεπέρασε νωρίς τα ελληνικά σύνορα.

Σε αυτή τη μακρά πορεία, το Πανεπιστήμιο Αθηνών ανέπτυξε σταθερούς δεσμούς με κορυφαία Πανεπιστήμια και ακαδημαϊκούς φορείς σε ολόκληρο τον κόσμο, μέσα από διεθνείς συμφωνίες, ανταλλαγές φοιτητών και καθηγητών, κοινά εκπαιδευτικά και ερευνητικά προγράμματα και πολυάριθμες συνεργασίες. 190 χρόνια μετά, το Πανεπιστήμιο Αθηνών ξεπερνά τα γεωγραφικά σύνορα της Ελλάδας ιδρύοντας ένα νέο πανεπιστήμιο ως Παράρτημά του στην Κύπρο και ανοίγει ένα νέο κεφάλαιο στη μακρόχρονη ιστορία του. Το Πανεπιστήμιο Αθηνών δεν περιορίζεται πλέον στη δημιουργία δεσμών με τον διεθνή ακαδημαϊκό χώρο · δημιουργεί τη δική του μόνιμη ακαδημαϊκή παρουσία πέρα από τα ελληνικά σύνορα, ενώ βρίσκεται πλέον μεταξύ των 200 καλύτερων Πανεπιστημίων του κόσμου.

Η επέτειος συνδυάζεται με κάτι σπουδαίο καθώς υποδεχόμαστε τη μεγαλύτερη δωρεά από την ίδρυση του Πανεπιστημίου, ύψους 130 εκατομμυρίων ευρώ, από τις τέσσερις συστημικές Τράπεζες (Alpha Bank, Eurobank, Εθνική Τράπεζα, Τράπεζα Πειραιώς) μέσω της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών. Η μεγάλη αυτή δωρεά θα ενισχύσει καταλυτικά τις υποδομές του Πανεπιστημίου και θα ενισχύει ακόμη περισσότερο την παγκόσμια παρουσία και επιρροή του. Η επέτειος των 190 χρόνων είναι, επομένως, κάτι περισσότερο από μια στιγμή υπερηφάνειας και αναστοχασμού. Είναι μια αφετηρία. Είναι η επίτευξη του οράματος για ένα Πανεπιστήμιο πρωτοπόρο στην επιστήμη, με ισχυρή διεθνή παρουσία και παγκόσμια ακτινοβολία, αλλά ταυτόχρονα βαθιά ανθρωποκεντρικό· ένα Πανεπιστήμιο που συνδέει την αριστεία με την κοινωνική ευθύνη, την παράδοση με τη δημιουργικότητα και τη γνώση με την πρόοδο.

190 χρόνια μετά την ίδρυσή του, το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών δεν κοιτάζει πίσω. Με τις ρίζες του βαθιά στην ιστορία, το βλέμμα του στραμμένο στον κόσμο και την αυτοπεποίθηση της παρακαταθήκης του, προχωρά και γράφει το επόμενο μεγάλο κεφάλαιο της ιστορίας του. 190 χρόνια ιστορίας. Μια παρακαταθήκη. Μια ευθύνη. Ένα δυναμικό μέλλον έχει ήδη αρχίσει.

Του
**Γεράσιμου
Σιάσου**

Πρύτανη του
Πανεπιστημίου
Αθηνών,
Καθηγητή της
Ιατρικής Σχολής

Φάκελος

Η διάβρωση
της αμερικανικής
αξιοπιστίας
και οι στρατηγικές
«αντιστάθμισης
κινδύνου»

Από τον Καναδά, στη Μέκκα, στην Ανατολική Μεσόγειο

Η σημαντικότερη αρετή μιας υπερδύναμης που εργάστηκε για πολλές δεκαετίες στην κατεύθυνση της διατήρησης της σταθερότητας της μεταπολεμικής φιλελεύθερης τάξης – με πολλές αναμφίβολα αδυναμίες, ασυμμετρίες και προβλήματα – είναι η αξιοπιστία της. Για δεκαετίες, σύμμαχοι και εταίροι της Ουάσιγκτον μπορούσαν να διαφωνούν μαζί της, ακόμη και έντονα, χωρίς όμως να αμφισβητούν θεμελιωδώς τη σταθερότητα του πλαισίου μέσα στο οποίο λειτουργούσαν οι οικονομικές και στρατηγικές τους σχέσεις. Μετά την εκλογή Τραμπ αυτή η βεβαιότητα κλονίζεται όλο και περισσότερο καθώς η όχι και τόσο συγκροτημένες επιλογές του αμερικανού προέδρου οδηγούν συνειδητά στην ανάδειξη της ισχύος ως υπέρτατης αξίας στις διεθνείς σχέσεις, στην κατάργηση – με τρόπο δυναμικό και ταυτόχρονα κυνικό – των κανόνων και του διεθνούς δικαίου και στη δραματική υποχώρηση της πολυμέρειας. Συνακόλουθα το σημαντικότερο ζήτημα για τη σταθερότητα του διεθνούς συστήματος δεν συνδέεται πλέον με το πόσο ισχυρές παραμένουν οι ΗΠΑ, αλλά με το πόσο αξιόπιστες θεωρούνται από εκείνους που εξακολουθούν να εξαρτούν την ασφάλεια και την ευημερία τους από αυτήν.

Η αντιπαράθεση με τον Καναδά αποτελεί, από αυτή την άποψη, ένα εξόχως χαρακτηριστικό παράδειγμα. Η επιλογή της κυβέρνησης Τραμπ να προσφύγει εκ νέου στο όπλο των δασμών απέναντι σε έναν από τους στενότερους οικονομικούς και πολιτικούς συμμάχους των ΗΠΑ υπερβαίνει κατά πολύ τις άμεσες εμπορικές της επιπτώσεις. Ο Καναδάς δεν αποτελεί απλώς έναν σημαντικό εμπορικό εταίρο. Είναι μέλος του NATO και μέρος ενός βαθύτατα ενσωματωμένου βορειοαμερικανικού οικονομικού και παραγωγικού χώρου. Συνακόλουθα, όταν ακόμη και μια σχέση με τέτοιο πολιτικό και οικονομικό βάθος καθίσταται πεδίο άσκησης οικονομικού καταναγκασμού, το μήνυμα προς τους υπόλοιπους εταίρους ή/και συμμάχους των ΗΠΑ είναι ότι η οικονομική αλληλεξάρτησή τους με τις ΗΠΑ μπορεί να αποτελεί πηγή ευημερίας, αλλά από ορισμένες συνθήκες μπορεί να μετατραπεί και σε πηγή στρατηγικής ευπάθειας.

Στο πεδίο της ασφάλειας, η εικόνα είναι ακόμη πιο σύνθετη. Στην Ευρώπη, η συζήτηση για το μέλλον της αμερικανικής στρατιωτικής παρουσίας, οι επίμονες απαιτήσεις της

Του Παναγιώτη Τσακάλωφ

Καθηγητή Διεθνών
Σχέσεων στο
Πανεπιστήμιο Αθηνών
και επικεφαλής
του προγράμματος
εξωτερικής πολιτικής και
ασφάλειας στο ΕΛΙΑΜΕΠ

Ουάσιγκτον για δραστική αύξηση της ευρωπαϊκής συνεισφοράς στην άμυνα και, κυρίως, η όλο και μεγαλύτερη πίεση των ΗΠΑ προς τους ευρωπαίους συμμάχους στο NATO έχουν επιφέρει σοβαρότατο ρήγμα στη διατλαντική σχέση υπονομεύοντας ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία πάνω στα οποία στηρίχθηκε η Ατλαντική Συμμαχία: την

προβλεψιμότητα της αμερικανικής δέσμευσης. Ακόμη πιο εύγλωττες είναι οι μετατοπίσεις στον Περσικό Κόλπο. Η Συμφωνία Κοινής Άμυνας της Μέκκας μεταξύ Σαουδικής Αραβίας, Τουρκίας και Πακιστάν δεν θα πρέπει να ερμηνευθεί βιαστικά ως ένα «NATO της Μέσης Ανατολής». Η πολιτική της σημασία βρίσκεται αλλού. Η Σαουδική Αραβία, ένας από τους κατεχόν πυλώνες της αμερικανικής αρχιτεκτονικής ασφαλείας στην περιοχή, φαίνεται να αναγνωρίζει ότι η αποκλειστική εξάρτηση από έναν μόνον εξωτερικό εγγυητή περιέχει πλέον μεγαλύτερο κίνδυνο. Δεν εγκαταλείπει την Ουάσιγκτον· διευρύνει, όμως, τις επιλογές της.

Πράγματι, σε ένα περιβάλλον αυξανόμενης αβεβαιότητας, η ορθολογική αντίδραση των παραδοσιακών φίλων και συμμάχων τόσο στην Ευρώπη όσο και στον Περσικό Κόλπο που διαπιστώνουν ότι οι πολύχρονες δεσμεύσεις του αμερικανού προέδρου καθίστανται απρόβλεπτες είναι να επιλέξουν στρατηγικές «αντιστάθμισης κινδύνου» (hedging). Στο πλαίσιο αυτό το ζητούμενο είναι η αποφυγή της υπερβολικής εξάρτησης από έναν μόνον πόλο παγκόσμιας ισχύος. Κατά συνέπεια οι παλαιοί φίλοι και σύμμαχοι θα επιλέξουν

να διατηρήσουν τις παραδοσιακές τους συμμαχίες, αλλά ταυτόχρονα θα διαφοροποιήσουν τις οικονομικές τους σχέσεις, θα αναζητήσουν εναλλακτικές εγγυήσεις ασφαλείας και θα επενδύσουν στη στρατηγική τους αυτονομία. Συνακόλουθα, χωρίς να επιλέξουν μια μόνον απαραίτητα πλευρά απέναντι σε ένα αβέβαιο μέλλον θα επιλέξουν να έχουν περισσότερες επιλογές.

«Στα καθ' ημάς» και την περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, η Τουρκία αποτελεί ένα από τα χαρακτηριστικότερα παραδείγματα στρατηγικής «αντιστάθμισης κινδύνου». Συνακόλουθα, χωρίς να περιορίζεται σε ένα δίλημμα μεταξύ Δύσης και Ανατολής, η Τουρκία μπορεί να παραμένει ταυτόχρονα μέλος του NATO και να συμμετέχει σε ένα νέο πλαίσιο ασφαλείας με τη Σαουδική Αραβία και το Πακιστάν, να διατηρεί επιλεκτική συνεργασία με τη Ρωσία και να διεκδικεί αυξημένο πολιτικό και στρατιωτικό ρόλο στη Μέση Ανατολή, την Αφρική και την Ανατολική Μεσόγειο. Η σχετική χαλάρωση των περιορισμών που επέβαλε η ελεγχόμενη από τις ΗΠΑ τάξη πραγμάτων προσφέρει στην Τουρκία ένα μεγαλύτερο περιθώριο προκειμένου να επιδιώξει έναν πάγιο στρατηγικό της στόχο: να μην αποτελεί απλώς έναν σημαντικό

σύμμαχο μιας μεγάλης δύναμης, αλλά έναν αυτόνομο πόλο ισχύος.

Η Ανατολική Μεσόγειος είναι όμως και ένα από τα πεδία όπου οι φιλοδοξίες της Τουρκίας έχουν τα όριά τους. Η αντιπαράθεση Τουρκίας και Ισραήλ αποκτά σταδιακά χαρακτηριστικά ενός ευρύτερου ανταγωνισμού για τη διαμόρφωση της περιφερειακής τάξης, ενώ η εμφάνιση της στρατηγικής συνεργασίας Ελλάδας - Κύπρου - Ισραήλ περιορίζει την ελευθερία κινήσεων της Αγκυρας. Η Τουρκία επιχειρεί, από την πλευρά της, να διευρύνει το δικό της πλέγμα σχέσεων και να μετατρέψει τη γεωγραφική της θέση, τις στρατιωτικές της δυνατότητες και την αναπτυσσόμενη αμυντική της βιομηχανία σε εργαλεία περιφερειακής επιρροής αλλά ταυτόχρονα διευρύνονται και τα περιθώρια ελιγμών και των ανταγωνιστών της. Κατά συνέπεια, η Ελλάδα μπορεί να εμβαθύνει τις σχέσεις της με το Ισραήλ, τη Γαλλία, την Αίγυπτο, τη Σαουδική Αραβία και τις Ηνωμένες Πολιτείες. Το Ισραήλ μπορεί να οικοδομεί τα δικά του δίκτυα εξισορρόπησης ενώ η Σαουδική Αραβία μπορεί να συνεργάζεται με την Τουρκία χωρίς κατ' ανάγκην να αποδέχεται την περιφερειακή της πρωτοκαθεδρία ή τις ηγεμονικές της φιλοδοξίες.

Το αποτέλεσμα των παραπάνω εξελίξεων είναι ένα συνεχώς ρευστοποιούμενο περιφερειακό περιβάλλον ασφαλείας ενώ παράλληλα υποχωρεί η βεβαιότητα σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο θα ασκηθεί η αμερικανική ισχύς. Και όταν ο μέχρι και χθες «εγγυητής» της διεθνούς τάξης μετατρέπεται σε μεταβλητή που πρέπει να συνυπολογιστεί στον στρατηγικό κίνδυνο, η επιλογή στρατηγικής «αντιστάθμισης κινδύνου» μοιάζει ως εξαιρετικά πιθανή – εάν όχι αυτονόητη – επιλογή εκ μέρους των άλλων κρατών, οδηγώντας όμως πάντα σε επικαλυπτόμενα σχήματα συμμαχιών σε ανταγωνισμό μεταξύ των περιφερειακών δυνάμεων και σχεδόν νομοτελειακά σε αύξηση της περιφερειακής αστάθειας.

Η Συμφωνία Κοινής Άμυνας της Μέκκας μεταξύ Σαουδικής Αραβίας, Τουρκίας και Πακιστάν δεν θα πρέπει να ερμηνευθεί βιαστικά ως ένα «NATO της Μέσης Ανατολής»

Ο έλεγχος επί των θαλάσσιων περασμάτων υπήρξε συχνά η αιτία έντονου ανταγωνισμού και ένοπλων συρράξεων

Γνώμη

Η ανάγκη ανασχεδιασμού της ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής

Η Κοινή Αμυντική Συμφωνία της Μέκκας, η οποία υπεγράφη στις 7 Αυγούστου 2026 από τη Σαουδική Αραβία, την Τουρκία και το Πακιστάν, έχει τύχει μάλλον αναντιστοίχης της σημασίας της προσοχής στην εγχώρια δημόσια σφαίρα. Εκτός του στρατιωτικού της σκέλους, η εν λόγω Συμφωνία έχει κρίσιμες προεκτάσεις και στον ενεργειακό τομέα: αν και αποτελεί κατ' αρχήν συλλογική στρατιωτική αμυντική και όχι ενεργειακή συμφωνία, έχει σημαντικές άμεσες συνέπειες για την ευρωπαϊκή ενεργειακή ασφάλεια, διότι συνδέει την περιφερειακή ασφάλεια της Μέσης Ανατολής με τον έλεγχο ενεργειακών υποδομών, θαλάσσιων οδών και διαδρόμων μεταφοράς ενέργειας προς την Ευρώπη. Η εξέλιξη αυτή θέτει υπό αμφισβήτηση την επάρκεια παραδοσιακών στενών αντιλήψεων για την ενεργειακή ασφάλεια της ΕΕ και καθιστά αναγκαία τη στενότερη διασύνδεση της ενεργειακής, εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής της Ενωσης.

Η Σαουδική Αραβία είναι εκ των μεγαλύτερων παραγωγών πετρελαίου και εν γένει σημαντικός παράγοντας στην παγκόσμια αγορά ενέργειας. Η Τουρκία έχει στρατηγική γεωγραφική θέση ευρισκόμενη πάνω σε βασικούς άξονες μεταφοράς ενέργειας μεταξύ Μέσης Ανατολής, Καυκάσου, Κασπίας και Ευρώπης. Η τριμερής αυτή αρχιτεκτονική αναδεικνύει την άμεση συσχέτιση μεταξύ στρατιωτικής ασφάλειας, ενέργειας και μεταφορικών διαδρόμων. Να επισημάνουμε ότι η εν γένει ενεργειακή ασφάλεια δεν συναρτάται μόνο με την καθεαυτή ύπαρξη και επάρκεια ενεργειακών πόρων, αλλά και με την ασφάλεια των ενεργειακών υποδομών και των θαλάσσιων διόδων. Αυτή η συνθετική θεώρηση οφείλει να συνιστά τον γνώμονα χάραξης κάθε σοβαρής ενεργειακής στρατηγικής για την ΕΕ αλλά και για τη χώρα μας: η ενεργειακή ασφάλεια δεν είναι αποκλειστικά ζήτημα συσχετισμών αγοράς και ζήτησης ή διαφοροποίησης προμηθευτών, αλλά διακύβευμα συνδεδεμένο με τη δυνατότητα αποτελεσματικής προστασίας ενεργειακών υποδομών, θαλάσσιων οδών και ενεργειακών διαδρόμων επί του πεδίου. Η διαφοροποίηση των πηγών ενέργειας είναι αναγκαία αλλά πλέον δεν επαρκεί: απαιτείται μεν διαφοροποίηση ενεργειακών πόρων και προμηθευτών αλλά και διασφάλιση των διαδρόμων μεταφοράς ενέργειας.

Η Συμφωνία της Μέκκας μεταφοράς επιφέρει μια σαφή προσπάθεια δημιουργίας επωφελών για αυτές όρων περιφερειακής στρατηγικής αυτονομίας. Η Σαουδική Αραβία προσφέρει οικονομική ισχύ και ενεργειακούς πόρους, η Τουρκία στρατιωτική και βιομηχανική ισχύ, ενώ το Πακιστάν προσφέρει ακόμη μεγαλύτερη στρατιωτική ισχύ και πυρηνική αποτρεπτική ικανότητα. Τούτων δοθέντων, ζητούμενο και για την ΕΕ είναι η προσαρμογή στις νέες συνθήκες μιας αναγκαίας αλλά και εν πολλοίς αναγκαστικής απεξάρτησης από τον «εγγυητικό» ρόλο που οι ΗΠΑ παραδοσιακά διαδραμάτιζαν για τη Δύση. Η Ελλάδα ευρισκόμενη στο σημείο συνάντησης τριών γεωπολιτικών χώρων, Ευρώπη, Ανατολική Μεσόγειος και Μέση Ανατολή, οφείλει να χαράξει και υλοποιήσει και εκείνη μια σοβαρή και συστηματική πολιτική διαμόρφωσης όρων γεωστρατηγικής αλλά και ενεργειακής αυτονομίας δρώντας ως γεωοικονομικός και ενεργειακός σύνδεσμος μεταξύ Μέσης Ανατολής και ΕΕ.

Του **Αντών Μεταξά**

Καθηγητή Ευρωπαϊκού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο Αθηνών

«Η Ελλάδα οφείλει να χαράξει και υλοποιήσει μια σοβαρή και συστηματική πολιτική διαμόρφωσης όρων γεωστρατηγικής αλλά και ενεργειακής αυτονομίας»

Τα θαλάσσια στενά από την Οδύσσεια έως το Ορμούζ

Το διαχρονικό γεωπολιτικό ενδιαφέρον για τα μεγάλα εμπορικά περάσματα, οι διεθνείς προσπάθειες για ασφαλή διέλευσή τους και ο ρόλος της αμυντικής τεχνολογίας στον έλεγχο τους

Στην πρόσφατη κινηματογραφική μεταφορά της *Οδύσσειας* από τον Κρίστοφερ Νόλαν, η απαρχή του Τρωικού Πολέμου δεν εντοπίζεται (μόνο) στην αρπαγή της ωραίας Ελένης – αυτή λειτουργεί μάλλον ως πρόσχημα –, αλλά στην επιθυμία των Ελλήνων να ελέγξουν την Τροία, με την κρίσιμη στρατηγική και εμπορική θέση της πάνω στη θαλάσσια δίοδο που ενώνει τον Εύξεινο Πόντο με το Αιγαίο και κατ' επέκταση τη Μεσόγειο. Αν και αυτή η εκδοχή απουσιάζει από το μυθικό αριστούργημα, παραμένει γεγονός ότι από τα μυκηναϊκά χρόνια, όταν η Ελλάδα ήταν ενταγμένη σε ένα εκτεταμένο δίκτυο εμπορίου και ανταγωνισμού στην Ανατολική Μεσόγειο, μέχρι σήμερα, η κυριαρχία επί των θαλάσσιων στενών αποτελεί καθοριστικό παράγοντα οικονομικής ισχύος και στρατηγικής επιρροής. Τα θαλάσσια στενά αποτελούσαν ανέκαθεν χώρους κατεξοχήν γεωπολιτικής προτεραιότητας. Η ιδιαίτερη γεωγραφική θέση τους τους προσδίδει στρατηγική αξία δυσανάλογη προς την (κατά κανόνα) μικρή έκτασή τους. Ως φυσικά ή τεχνητά *choke-points*, δηλαδή ως περάσματα από τα οποία διέρχονται σημαντικές θαλάσσιες επικοινωνίες, λειτουργούν ως κρίσιμοι κόμβοι μεταξύ διαφορετικών γεωγραφικών, οικονομικών και πολιτικών χώρων και, ως εκ τούτου, συνδέονται άμεσα με τον έλεγχο των θαλάσσιων οδών και την άσκηση και προβολή της ισχύος. Η δυνατότητα ενός κράτους να ελέγχει, να επιτρέπει ή να εμποδίζει τη διέλευση από ένα στρατηγικό στενό μπορεί να του προσφέρει σημαντικά πλεονεκτήματα, ιδιαίτερα σε

Του **Μανόλη Κούμου**

Αναπληρωτή καθηγητή Ιστορίας Διεθνών Σχέσεων στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

γούν ως κρίσιμοι κόμβοι μεταξύ διαφορετικών γεωγραφικών, οικονομικών και πολιτικών χώρων και, ως εκ τούτου, συνδέονται άμεσα με τον έλεγχο των θαλάσσιων οδών και την άσκηση και προβολή της ισχύος. Η δυνατότητα ενός κράτους να ελέγχει, να επιτρέπει ή να εμποδίζει τη διέλευση από ένα στρατηγικό στενό μπορεί να του προσφέρει σημαντικά πλεονεκτήματα, ιδιαίτερα σε

περιόδους εντάσεων και πολέμων. Παράλληλα, η οικονομική σημασία τους απορρέει από το γεγονός ότι συγκεντρώνουν σε στενοούς θαλάσσιους διαδρόμους σημαντικό μέρος των διεθνών εμπορικών και ενεργειακών ροών, με αποτέλεσμα ακόμη και η απειλή διακοπής της ναυσιπλοΐας να προκαλεί αύξηση του κόστους μεταφορών, διαταραχές στις εφοδιαστικές αλυσίδες και άνοδο των τιμών των εμπορευμάτων. Επομένως, η σημασία τους δεν έγκειται μόνο στη δυνατότητα ελέγχου ενός περιορισμένου θαλάσσιου χώρου, αλλά και στην ικανότητά τους να επηρεάζουν ευρύτερα δίκτυα εμπορίου, ενεργειακής ασφάλειας, στρατιωτικής κινητικότητας και διεθνούς ισχύος.

Με αυτά ως δεδομένα, δεν θα πρέπει να προξενεί εντύπωση το γεγονός ότι από την αρχαιότητα ο έλεγχος των κρίσιμων θαλάσσιων περασμάτων αποτελούσε μείζονα προτεραιότητα των εκάστοτε ισχυρών ναυτικών δυνάμεων. Τα Στενά των Δαρδανελλίων (απ' όπου περνούσε η «διαδρομή του σιταριού») βρέθηκαν διαδοχικά υπό την επιρροή ή/και την κατοχή της Περσικής Αυτοκρατορίας, της Αθηναϊκής Συμμαχίας, του κράτους του Μεγάλου Αλεξάνδρου και της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας· εκεί ιδρύθηκε

η Κωνσταντινούπολη, πρωτεύουσα της Βυζαντινής και κατόπιν της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Τους επόμενους αιώνες, η θαλασσοκράτειρα Βρετανία διασφάλισε τον έλεγχο κρίσιμων ναυτικών περασμάτων με σκοπό την κυριαρχία των θαλασσών και την προστασία της αχανούς αυτοκρατορίας της: το Στενό του Γιβραλτάρ, τη Διώρυγα του Σουέζ, τα Στενά του Μπαμπ ελ-Μαντέμπ, τα Στενά της Μαλάκκα.

Ο έλεγχος επί των θαλάσσιων περασμάτων υπήρξε συχνά η αιτία έντονου ανταγωνισμού και ένοπλων συρράξεων. Το καθεστώς των Στενών των Δαρδανελλίων βρέθηκε επανειλημμένα στο επίκεντρο του ανταγωνισμού Βρετανίας - Ρωσίας κατά τον 19ο αιώνα, αποτελώντας τη θρυαλλίδα αναζωπύρωσης του Ανατολικού Ζητήματος και εκδήλωσης περιφερειακών συγκρούσεων. Η κρίση του Σουέζ το 1956 υπήρξε προπομπός μείζονων αναταράξεων στη Μέση Ανατολή, ενώ ο «πόλεμος των τάνκερ» το 1984-1988, στο πλαίσιο της σύγκρουσης Ιράν - Ιράκ, ανέδειξε τη στρατηγική σημασία των Στενών του Ορμούζ ως κρίσιμου θαλάσσιου chokepoint για την ασφαλή διακίνηση πετρελαίου και κατ' επέκταση για την παγκόσμια οικονομική και ενεργειακή ασφάλεια. Πιο πρόσφατα, η κρίση στην Ερυθρά Θάλασσα και ο πόλεμος Ιράν - ΗΠΑ ανέδειξαν εκ νέου τη στρατηγική σημασία των θαλάσσιων στενών, καθώς οι απειλές κατά της διεθνούς ναυσιπλοΐας

στα Στενά του Μπαμπ ελ-Μαντέμπ και του Ορμούζ διαταράσσουν τις παγκόσμιες εμπορικές και ενεργειακές ροές, αυξάνοντας το κόστος μεταφορών και ενισχύοντας την οικονομική και γεωπολιτική αβεβαιότητα.

Από τα Δαρδανέλλια έως το Γιβραλτάρ και από το Σουέζ έως το Ορμούζ και το Μπαμπ ελ-Μαντέμπ, η συνειδητοποίηση του κινδύνου αναφλέξεων έπεισε την παγκόσμια κοινότητα για την ανάγκη συνομολόγησης διακρατικών/διεθνών συνθηκών που να θεσπίζουν ειδικό καθεστώς για συγκεκριμένα θαλάσσια στενά: η συνθήκη της Κωνσταντινούπολης για τη Διώρυγα του Σουέζ (1888), η σύμβαση του Μοντρέ για τα Δαρδανέλλια (1936), η συμφωνία Κάρτερ-Τορίχος για τη Διώρυγα του Παναμά (1977), ενώ το 1982 υπογράφηκε η Σύμβαση του ΟΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας, η οποία καθορίζει το καθεστώς των Στενών που χρησιμοποιούνται για τη διεθνή ναυ-

σιπλοΐα και θεσπίζει το δικαίωμα transit passage, της απρόσκοπτης, δηλαδή, διέλευσης πλοίων και αεροσκαφών. Παρά την υιοθέτηση κοινών κανόνων, οι ανταγωνισμοί και οι συγκρούσεις γύρω από τα θαλάσσια περάσματα δεν έχουν εκλείψει. Ως προς τούτο, χαρακτηριστική είναι η σημερινή κρίση των Στενών του Ορμούζ, κατά τη διάρκεια της οποίας έχει αναδειχθεί και μια ακόμα ενδιαφέρουσα πτυχή. Τους προηγούμενους αιώνες, η εκάστοτε ναυτική Μεγάλη Δύναμη διέθετε την υπέρτερη στρατιωτική ισχύ που της επέτρεπε να επιβάλει τη βούλησή της στο παράκτιο κράτος και να αποκτά τον έλεγχο των θαλάσσιων περασμάτων. Σήμερα, ωστόσο, τα δεδομένα μοιάζουν διαφορετικά. Η σύγχρονη και σχετικά φθηνή τεχνολογία, όπως τα μη επανδρωμένα αεροσκάφη (drones), μπορεί να επιτρέψει σε παράκτια κράτη με σαφώς μικρότερη οικονομική και στρατιωτική ισχύ να αμφισβητήσουν την ελευθερία της ναυσιπλοΐας και να περιορίσουν την πρόσβαση μιας κατά πολύ ισχυρότερης δύναμης σε κρίσιμα θαλάσσια περάσματα. Η αντιπαράθεση Ουάσιγκτον - Τεχεράνης γύρω από τα Στενά του Ορμούζ αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της μεταβολής, αφού η τεχνολογική και στρατιωτική υπεροχή των ΗΠΑ δεν αρκεί από μόνη της για να εξουδετερώσει τη δυνατότητα του Ιράν να επηρεάζει τη διεθνή ναυσιπλοΐα σε έναν θαλάσσιο χώρο που βρίσκεται δίπλα στις ακτές του.

Η δυνατότητα ενός κράτους να ελέγχει, να επιτρέπει ή να εμποδίζει τη διέλευση από ένα στρατηγικό στενό μπορεί να του προσφέρει σημαντικά πλεονεκτήματα, ιδιαίτερα σε περιόδους εντάσεων και πολέμων

Γνώμη

Οι επιπτώσεις των εντάσεων στην ενέργεια και την ακρίβεια

Του **Γιώργου Δότση**

Καθηγητή
Χρηματο-
οικονομικής
και Προέδρου
του Τμήματος
Οικονομικών
Επιστημών του
Πανεπιστημίου
Αθηνών

Η συνέχιση της πολιτικής των δασμών από την πλευρά των ΗΠΑ, με πρόσφατο παράδειγμα τη νέα κλιμάκωση της εμπορικής αντιπαράθεσης με τον Καναδά, σε συνδυασμό με τις γεωπολιτικές εξελίξεις στη Μέση Ανατολή και την αυξανόμενη αβεβαιότητα στις διεθνείς αγορές ενέργειας, διαμορφώνουν ένα νέο και ιδιαίτερα σύνθετο περιβάλλον για την παγκόσμια οικονομία.

Το πρόσφατο διάστημα παρατηρείται μια σχετική σταθεροποίηση της επίδρασης των δασμών στον πληθωρισμό. Ωστόσο, μια νέα κλιμάκωση του εμπορικού πολέμου θα μπορούσε να αναζωπυρώσει τις πληθωριστικές πιέσεις, αυξάνοντας το κόστος των εισαγόμενων αγαθών και των ενδιάμεσων εισροών και οδηγώντας σταδιακά σε μετακύλιση του υψηλότερου κόστους στις τιμές καταναλωτή.

Οι εντάσεις στη Μέση Ανατολή και οι ανησυχίες για τα Στενά του Ορμούζ ενισχύουν τους φόβους για διαταραχές στην προσφορά ενέργειας, ωθώντας ανοδικά τις τιμές πετρελαίου και φυσικού αερίου. Στην Ευρώπη, οι πιέσεις εντείνονται από τα σχετικά χαμηλά αποθέματα φυσικού αερίου, την ανάγκη αναπλήρωσής τους εν όψει του χειμώνα και τον ανταγωνισμό με την Ασία για φορτία LNG. Η έντονα ανεστραμμένη καμπύλη των προθεσμιακών τιμών πετρελαίου και φυσικού αερίου, με τις βραχυχρόνιες λήξεις να διαπραγματεύονται σε υψηλότερες τιμές από τις μακροχρόνιες, αντανakλά τη στενότητα της προσφοράς και τους βραχυπρόθεσμους γεωπολιτικούς κινδύνους, υποδηλώνοντας παράλληλα προσδοκίες σταδιακής αποκλιμάκωσης των πιέσεων σε μεγαλύτερο χρονικό ορίζοντα.

Ο συνδυασμός εμπορικών και ενεργειακών εντάσεων δημιουργεί τον κίνδυνο ενός νέου πληθωριστικού κύματος. Οι δασμοί αυξάνουν το κόστος των εισαγόμενων αγαθών και η άνοδος της ενέργειας επιβαρύνει το κόστος παραγωγής και μεταφοράς. Οι ανησυχίες αυτές αποτυπώνονται και στις αγορές κρατικών ομολόγων, όπου παρατηρείται άνοδος των μακροχρόνιων αποδόσεων, καθώς οι επενδυτές ενσωματώνουν το ενδεχόμενο τα παρεμβατικά επιτόκια της Fed και της ΕΚΤ να αυξηθούν εκ νέου εφόσον ενταθούν οι πληθωριστικές πιέσεις.

Η αβεβαιότητα αποτυπώνεται και στην ελληνική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας. Η έντονα ανεστραμμένη καμπύλη των προθεσμιακών συμβολαίων του Ελληνικού Χρηματιστηρίου Ενέργειας αντανakλά σημαντικό ασφάλιστρο κινδύνου εν όψει του χειμώνα, υποδηλώνοντας παράλληλα προσδοκίες αποκλιμάκωσης των τιμών στη συνέχεια.

Συνολικά, διαμορφώνεται ένα περιβάλλον έντονης αβεβαιότητας, στο οποίο η περαιτέρω κλιμάκωση των εμπορικών και γεωπολιτικών εντάσεων μπορεί να οδηγήσει σε νέες αυξήσεις των τιμών της ενέργειας, να αναζωπυρώσει τις πληθωριστικές πιέσεις και να αυξήσει σημαντικά το ενεργειακό κόστος για τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις. Μια ενδεχόμενη αύξηση των επιτοκίων, ως απάντηση στις εντεινόμενες πληθωριστικές πιέσεις, θα επιβάρυνε περαιτέρω την οικονομική δραστηριότητα, αυξάνοντας το κόστος εξυπηρέτησης των δανείων και περιορίζοντας την κατανάλωση και τις επενδύσεις.

Μια ενδεχόμενη αύξηση των επιτοκίων, ως απάντηση στις εντεινόμενες πληθωριστικές πιέσεις, θα επιβάρυνε περαιτέρω την οικονομική δραστηριότητα, αυξάνοντας το κόστος εξυπηρέτησης των δανείων και περιορίζοντας την κατανάλωση και τις επενδύσεις

Με δύο αργυρά και ένα χάλκινο μετάλλιο επέστρεψαν οι τρεις φοιτητές του Πανεπιστημίου Αθηνών που συμμετείχαν στον 33ο Διεθνή Μαθηματικό Φοιτητικό Διαγωνισμό (International Mathematics Competition – IMC), συνεχίζοντας μια μακρά παράδοση σημαντικών διεθνών διακρίσεων για το Τμήμα Μαθηματικών του Ιδρύματος.

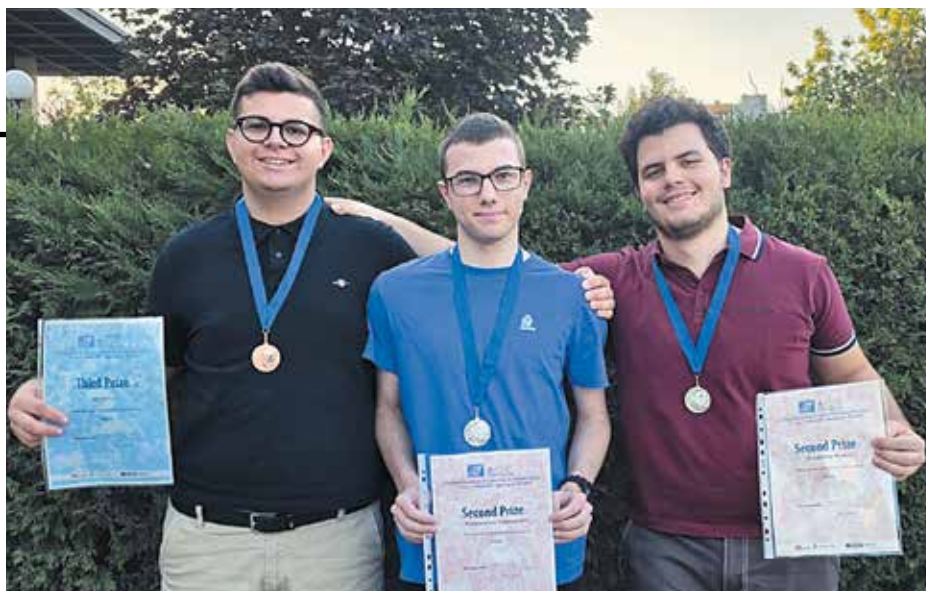
Η νέα επιτυχία αποκτά ιδιαίτερη σημασία τόσο λόγω του υψηλού επιπέδου του διαγωνισμού όσο και επειδή και οι τρεις φοιτητές που εκπροσώπησαν το Πανεπιστήμιο Αθηνών κατάφεραν να επιστρέψουν με μετάλλιο.

Ο **Κωνσταντίνος Κουτσουράκης** και ο **Αναστάσιος Παστός** κατέκτησαν από ένα αργυρό μετάλλιο, ενώ ο **Παναγιώτης Γλύπτης** απέσπασε χάλκινο μετάλλιο, σε μια διοργάνωση με ιδιαίτερα υψηλό διεθνή ανταγωνισμό.

Στον φετινό IMC, που πραγματοποιήθηκε στις 29 και 30 Ιουλίου στο Blagoevgrad της Βουλγαρίας, συμμετείχαν 447 φοιτητές από 135 Πανεπιστήμια και 46 χώρες. Στην ομαδική κατάταξη το ΕΚΠΑ κατέλαβε την 31η θέση μεταξύ των 135 Πανεπιστημίων.

Μια παράδοση επιτυχιών που συνεχίζεται

Η φετινή διάκριση δεν αποτελεί μεμονωμένη επιτυχία. Έρχεται να προστεθεί σε μια σταθερή και

← Οι **Κωνσταντίνος Κουτσουράκης**, **Αναστάσιος Παστός** και **Παναγιώτης Γλύπτης** χαμογελαστοί με τις διακρίσεις τους στον 33ο Διεθνή Μαθηματικό Φοιτητικό Διαγωνισμό

και δύο χάλκινα. Ο International Mathematics Competition / IMC είναι ο μεγαλύτερος παγκόσμιος μαθηματικός διαγωνισμός για φοιτητές, οργανώνεται από το 1994 από το University College London, και συμμετέχουν σε αυτόν κορυφαία Πανεπιστήμια της Ευρώπης, της Ασίας και της Λατινικής Αμερικής.

Η δοκιμασία είναι ιδιαίτερα απαιτητική: επί δύο ημέρες οι διαγωνιζόμενοι καλούνται να επιλύσουν καθημερινά πέντε σύνθετα μαθηματικά προβλήματα μέσα σε πέντε ώρες.

Μέσα σε αυτό το εξαιρετικά ανταγωνιστικό περιβάλλον, η σταθερή παρουσία των φοιτητών του ΕΚΠΑ στις υψηλές θέσεις και στα μετάλλια αποκτά ακόμη μεγαλύτερη βαρύτητα.

Από τα χρυσά μετάλλια και τις κορυφαίες ομαδικές κατατάξεις προηγούμενων ετών έως τα τρία νέα μετάλλια του 2026, το Πανεπιστήμιο Αθηνών έχει δημιουργήσει μια αξιοσημείωτη παράδοση διεθνών επιτυχιών στα Μαθηματικά. Μια παράδοση που αναδεικνύει το υψηλό επίπεδο των φοιτητών του, αλλά και τη συστηματική δουλειά που πραγματοποιείται στο Τμήμα Μαθηματικών, επιβεβαιώνοντας στην πράξη τη δυναμική παρουσία του ΕΚΠΑ στον διεθνή ακαδημαϊκό χώρο.

Οι αριθμοί τους πάνε πολύ!

Νέα μεγάλη διεθνής επιτυχία των φοιτητών του Πανεπιστημίου Αθηνών στα Μαθηματικά, με τρία μετάλλια στον παγκόσμιο διαγωνισμό IMC

Του **Δημήτρη Κουτσομπόλη**

Μέλους Ε.Δι.Π. στο Τμήμα Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης του Πανεπιστημίου Αθηνών

εντυπωσιακή παρουσία του Πανεπιστημίου Αθηνών στους σημαντικότερους διεθνείς φοιτητικούς διαγωνισμούς Μαθηματικών. Οι φοιτητές του Πανεπιστημίου Αθηνών συμμετέχουν στον IMC από το ακαδημαϊκό έτος 2007-2008, καταγράφοντας διαχρονικά σημαντικές επιτυχίες και κατακτώντας μετάλλια απέναντι σε φοιτητές ορισμένων από τα ισχυρότερα Πανεπιστήμια του κόσμου.

Χαρακτηριστική ήταν η επίδοση στον 28ο IMC, όταν η πενταμελής ομάδα του Τμήματος Μαθηματικών κατέκτησε τέσσερα χρυσά και ένα αργυρό μετάλλιο, φτάνοντας στη 10η θέση μεταξύ 113 ομάδων, την υψηλότερη θέση

που είχε καταλάβει έως τότε το ΕΚΠΑ στη διοργάνωση.

Ακολούθησαν νέες επιτυχίες. Στον 30ό IMC, δύο φοιτητές του Πανεπιστημίου Αθηνών που συμμετείχαν στον διαγωνισμό κατέκτησαν δύο χρυσά μετάλλια, επιβεβαιώνοντας τη σταθερή παρουσία του Τμήματος Μαθηματικών σε υψηλό διεθνές επίπεδο.

Οι διακρίσεις, μάλιστα, δεν περιορίζονται στον IMC. Μόλις τον Μάρτιο του 2026, στον διεθνή διαγωνισμό Μαθηματικών SEEMOUS, οκτώ φοιτητές του Πανεπιστημίου Αθηνών πέτυχαν μία ακόμη κορυφαία επίδοση, κατακτώντας συνολικά οκτώ μετάλλια: τρία χρυσά, τρία αργυρά

Νέο πρόσωπο στη Σχολή Θετικών Επιστημών

Τα μέλη της Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αθηνών και της Σχολής Θετικών Επιστημών κατά την πρόσφατη επίσκεψή τους στους ανακαινισμένους χώρους της Σχολής Θετικών Επιστημών

Η νέα ακαδημαϊκή χρονιά βρήκε ανακαινισμένους τους χώρους της Σχολής Θετικών Επιστημών με έναν ολοκαίνουργιο χώρο στο κεντρικό κυλικείο της και σειρά εκτεταμένων εργασιών αναμόρφωσης και εκσυγχρονισμού του ακαδημαϊκού περιβάλλοντος. Στον χώρο λειτουργεί ακόμη ένα νέο κατάστημα αναμνηστικών του Πανεπιστημίου Αθηνών UoA Store, αλλά και στους νέους χώρους υγιεινής της Σχολής Θετικών Επιστημών και του Τμήματος Φαρμακευτικής. Παράλληλα, εργασίες στους χώρους υγιεινής έχουν ήδη ολο-

κληρωθεί στη Θεολογική και τη Φιλοσοφική Σχολή, ενώ στη Σχολή Θετικών Επιστημών οι αντίστοιχες παρεμβάσεις βρίσκονται σε εξέλιξη. Για τα παραπάνω ο Πρύτανης του Ιδρύματος, Καθηγητής Γεράσιμος Σιάσος τόνισε: «Η σημερινή εικόνα στη Σχολή Θετικών Επιστημών αποτυπώνει έμπρακτα τη σταθερή δέσμευσή μας για τη συνολική αναβάθμιση των υποδομών του Πανεπιστημίου Αθηνών. Η φροντίδα των πανεπιστημιακών χώρων αποτελεί για εμάς διαρκή προτεραιότητα και αναπόσπαστο μέρος της φοιτητι-

κής μέριμνας» ανέφερε ακόμη ο κ. Σιάσος και κατέληξε τονίζοντας ότι «καθοριστική συμβολή στην υλοποίηση αυτού του σχεδιασμού έχει η μεγάλη δωρεά, ύψους 130 εκατομμυρίων ευρώ, από την Alpha Bank, τη Eurobank, την Εθνική Τράπεζα και την Τράπεζα Πειραιώς. Με την αξιοποίηση της δωρεάς, των ιδίων πόρων του Πανεπιστημίου και κάθε διαθέσιμου χρηματοδοτικού εργαλείου, δρομολογούμε ένα εκτεταμένο πρόγραμμα έργων που θα ανανεώσει την εικόνα και τη λειτουργία του Πανεπιστημίου Αθηνών. Ο στόχος μας είναι σαφής

και φιλόδοξος: έως το 2030 όλοι οι χώροι του ΕΚΠΑ να είναι σύγχρονοι, ασφαλείς, λειτουργικοί και προσβάσιμοι σε όλους». Ο κ. Σιάσος επισκέφτηκε τον χώρο στις αρχές Σεπτεμβρίου, στο πλαίσιο της έναρξης της νέας ακαδημαϊκής χρονιάς, παρουσία του Αναπληρωτή Προέδρου του Συμβουλίου Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αθηνών, Καθηγητή Νικόλαου Θωμάδη, και του Κοσμήτορα της Σχολής Θετικών Επιστημών, Καθηγητή Αριστείδη Παρμακέλη. Στην επίσκεψη συμμετείχαν επίσης τα μέλη του Συμβουλίου Διοίκησης, ο Κα-

θηγητής Αχιλλέας Χαλδαιάκης, ο Καθηγητής Δημήτριος Καϊνούργιος και η Καθηγήτρια Αθανασία Σμυρνιώτου, οι Αντιπρυτάνεις, Καθηγητής Ευστάθιος Ευσταθόπουλος, Καθηγήτρια Σοφία Παπαϊωάννου, Καθηγητής Αριστείδης Σάμιτας και Καθηγητής Χρήστος Καραγιάννης, ο Κοσμήτορας της Φιλοσοφικής, Καθηγητής Δημήτριος Δρόσος, οι Πρόεδροι των Τμημάτων της ΣΘΕ, καθώς και πλήθος μελών της πανεπιστημιακής κοινότητας, μεταξύ των οποίων μέλη ΔΕΠ, ΕΔΙΠ και ΕΤΕΠ, διοικητικό προσωπικό και φοιτητές.

ΝΕΟ MRNA ΕΜΒΟΛΙΟ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΑΝΩΜΑ

Η πορεία προς μια επανάσταση στην Ιατρική

Στις 19 Αυγούστου 2026 πραγματοποιήθηκε ανακοίνωση Τύπου ότι η μελέτη φάσης 3 INTerpath-001 του αυτόλογου Intismeran μαζί με το Keytruda ήταν θετική για τα τελικά καταληκτικά σημεία της ελάττωσης των υποτροπών και της αύξησης της ελεύθερης μεταστατικής νόσου επιβίωσης, σε ασθενείς με πλήρες χειρουργικά εξαιρεθέν μελάνωμα σταδίου IIB-IV. Αυτή είναι η πρώτη και μοναδική συνδυασμένη θεραπευτική προσέγγιση που έδειξε στατιστικά σημαντικά και κλινικά χρήσιμη βελτίωση για την εμφάνιση υποτροπών και απομακρυσμένων μεταστάσεων, όταν συγκρίθηκε με το Keytruda ως μονοθεραπεία, γι' αυτούς τους ασθενείς με μελάνωμα που λαμβάνουν προφυλακτική θεραπεία. Το πλάνο των εταιρειών είναι να παρουσιαστούν τα δεδομένα σε ένα Διεθνές Συνέδριο Παθολογικής Ογκολογίας και θα ξεκινήσουν τις διαδικασίες για να κατατεθεί φάκελος του συνδυασμού στις Ρυθμιστικές Αρχές.

Το αυτογενές Intismeran είναι μια εξατομικευμένη θεραπεία νεοαντιγόνων βασισμένη στην τεχνολογία mRNA και σχεδιάζεται ειδικά για κάθε ασθενή βασισμένο στη μοναδική ομάδα μεταλλάξεων του όγκου του, με σκοπό την καθοδήγηση και ενεργοποίηση του ανοσοποιητικού συστήματος στην αναγνώριση και στη μάχη για τον καρκίνο. Το συγκεκριμένο εμβόλιο σχεδιάστηκε να στοχεύσει συγκεκριμένα μέχρι και 34 νεοαντιγόνα, από ασθενείς με εξαιρεθέν μελάνωμα υψηλού ρίσκου υποτροπής.

Τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης αντιπροσωπεύουν μια κρίσιμη στιγμή στο πεδίο της έρευνας για τον καρκίνο.

Πριν ανακοινωθούν όλα τα παραπάνω το Intismeran (η αρχική του ονομασία ήταν V940) είχε δοκιμαστεί σε πιο πρώιμη κλινική μελέτη Φάσης II, της οποίας τα αποτελέσματα 5ετίας παρουσιάστηκαν στο Αμερικάνικο Συνέδριο Κλινικής Ογκολογίας. Το V940 χορηγήθηκε συνολικά σε 170 ασθενείς με εξαιρεθέν μελάνωμα, που είχαν όμως υψηλό κίνδυνο υποτροπής και οι ασθενείς λάμβαναν είτε την εγκεκριμένη επικουρική ανοσοθεραπεία είτε την εγκεκριμένη επικουρική ανοσοθεραπεία μαζί με την εξατομικευμένη θεραπεία νεοαντιγόνων (ένα εμβόλιο δηλαδή φτιαγμένο με βάση το δικό τους μελάνωμα). Η προσθήκη του εξατομικευμένου εμβολίου ανέδειξε ελάττωση της πιθανότητας υποτροπής κατά 50%.

Της **Έλενας Ι. Γκόγκα**

Καθηγήτρια Παθολογίας
- Ογκολογίας Ιατρικής
Σχολής Πανεπιστημίου
Αθηνών, Διευθύντριας
Α΄ Παθολογικής Κλινικής
Γενικού Νοσοκομείου
Αθηνών Λαϊκό

Στη χώρα μας το mRNA εμβόλιο δοκιμάστηκε σε ασθενείς με μελάνωμα ως θεραπεία προφύλαξης (η μελέτη INTerpath-001) και ολοκληρώνεται μια μικρή μελέτη σε ασθενείς με μεταστατικό μελάνωμα, ενώ παράλληλα δοκιμάζεται σε ασθενείς με καρκίνο πνεύμονα και καρκίνο του ουροποιητικού ως θεραπεία προφύλαξης. Αυτό σημαίνει ότι δεν δίνουμε το εμβόλιο για να αποτρέψουμε την εμφάνιση του καρκίνου, αλλά για να ελαττώσουμε την πιθανότητα υποτροπής.

Η προσπάθεια για νέες μορφές εξατομικευμένων θεραπειών - θεραπευτικών εμβολίων κατά του καρκίνου έχει ξεκινήσει 130 χρόνια πριν. Το 1891, ο William B. Coley προσπάθησε να θεραπεύσει έναν ασθενή με ανεγχείρητο σάρκωμα κάνοντας έγχυση στον όγκο με ένα βακτήριο που ονομάζεται στρεπτόκοκκος. Ο ίδιος και η ομάδα του στη συνέχεια πραγματοποιούσαν στο

Νοσοκομείο Memorial στη Νέα Υόρκη πάνω από 1.000 εγχύσεις σε ογκολογικούς ασθενείς με βακτήρια ή βακτηριακά παράγωγα. Αυτοί οι παράγοντες έγιναν γνωστοί ως οι τοξίνες του Coley. Μεσολαβεί ένα μεγάλο διάστημα μέχρι το 2017, που έχουμε για πρώτη φορά τη δοκιμή mRNA εμβολίων σε ασθενείς με καρκίνο. Στο ενδιάμεσο διάστημα, το πιο κοντινό παράδειγμα ενεργοποίησης του ανοσοποιητικού συστήματος έναντι του καρκίνου αποτέλεσαν οι ενδοκυτικές εγχύσεις με τον παράγοντα BCG (Bacillus Calmette Guérin), παράγοντας παρόμοιος με αυτόν που έχει χρησιμοποιηθεί για την πρόληψη της φυματίωσης.

Κατά την πανδημία του κορωνοϊού όλη η επιστημονική κοινότητα γνώρισε τα mRNA εμβόλια, ωστόσο είχε προηγηθεί μεγάλη προσπάθεια για την ανάπτυξή τους έναντι του καρκίνου. Κατά τις προηγούμενες δεκαετίες στην προσπάθεια δημιουργίας θεραπευτικών αντικαρκινικών εμβολίων προέκυψαν διάφορα προβλήματα, όπως ο εντοπισμός των κατάλληλων αντιγόνων και η χορήγησή τους σε μορφή εμβολίου. Η δημιουργία εξατομικευμένων εμβολίων που θα παρουσιάζουν να μην καρκινικά αντιγόνα («νεοαντιγόνα») αλλά όχι αντιγόνα που μπορεί να βρίσκονται και σε φυσιολογικούς ιστούς ήταν ένα από τα μεγαλύτερα εμπόδια που αντιμετωπίσαμε. Μετά την αφαίρεση του όγκου, ο ιστός υποβάλλεται σε μια πολύπλοκη διαδικασία όπου ελέγχονται παράλληλα και δείγματα αίματος για τον εντοπισμό αντιγόνων που εκφράζονται μεν στον όγκο αλλά όχι στα φυσιολογικά κύτταρα. Η επιλογή νεοαντιγόνων πρέπει να πραγματοποιείται χρησιμοποιώντας συμπληρωματικούς αλγόριθμους και σύνθετα λογι-

σμικά, λαμβάνοντας υπόψη διάφορους παράγοντες, ένα πεδίο που θα βελτιωθεί περαιτέρω με τη χρήση του artificial intelligence. Τα υψηλής ποιότητας νεοαντιγόνα πρέπει να σχετίζονται με τα ακόλουθα χαρακτηριστικά: 1ον, θα πρέπει να εκδηλώνουν ισχυρή αναγνωρισιμότητα από τα κύτταρα του ανοσοποιητικού συστήματος. 2ον, θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα διαφορετικά σε σύγκριση με τα αντιγόνα των φυσιολογικών κυττάρων. 3ον, θα πρέπει να εκφράζονται από τα περισσότερα καρκινικά κύτταρα. 4ον, θα πρέπει τα νεοαντιγόνα αυτά να σχετίζονται με την επιβίωση του όγκου. Τα νεοαντιγόνα με αυτά

τα χαρακτηριστικά θα μπορούσαν να προκαλέσουν ισχυρή ανοσολογική απόκριση και να αποτρέψουν την ανάπτυξη διαφυγής του όγκου από το ανοσοποιητικό σύστημα. Επί του παρόντος, καμία μελέτη δεν έχει δείξει τον βέλτιστο αριθμό νεοαντιγόνων που πρέπει να περιέχει ένα αντικαρκινικό εμβόλιο.

Μετά τη συνδυασμένη αυτή προσέγγιση για την εντόπιση των κατάλληλων νεοαντιγόνων, αναπτύχθηκε στη συνέχεια μια ολοκληρωμένη στρατηγική σχεδιασμού για τις μεθόδους χορήγησης αυτών των εξατομικευμένων θεραπειών νεοαντιγόνων. Τα νεοαντιγόνα αυτά θα μπορούσαν να παραδοθούν απευθείας στο σώμα ως DNA, RNA ή πεπτιδία χρησιμοποιώντας διαφορετικά ανοσοενισχυτικά. Είχαμε χρησιμοποιήσει κατά καιρούς πεπτιδικά εμβόλια αντιγόνων χωρίς επιτυχία, ενώ μετά την εμπειρία που αποκτήσαμε από αυτές τις πλατφόρμες εμβολίων με τα εμβόλια για τον κορωνοϊό καταλήξαμε ότι η χορήγηση αυτών των νεοαντιγόνων με την πλατφόρμα του RNA φαίνεται να είναι η καλύτερη προσέγγιση. Με τα μειονεκτήματα αυτής της πλατφόρμας χορήγησης των εξατομικευμένων αυτή τη φορά εμβολίων να είναι ήδη γνωστά από την εποχή της πανδημίας, χρειάζονται επαναληπτικές χορηγήσεις και σωστή συντήρηση του εμβολίου για να διατηρηθεί η αποτελεσματικότητά του. Τα εμβολιαζόμενα νεοαντιγόνα εισέρχονται στον οργανισμό, υποβάλλονται σε επεξεργασία από τα αντιγονοπαρουσιαστικά κύτταρα του ανοσοποιητικού συστήματος και στη συνέχεια παρουσιάζονται και ενεργοποιούν τα Τ-κυτταροτοξικά λεμφοκύτταρα.

Παρά τα εξαιρετικά αποτελέσματα και τον καινότομο τρόπο δράσης, παραμένουν ακόμα πολλά ερωτήματα: πόσους εμβολιασμούς θα πρέπει να κάνουμε, σε ποιους όγκους είναι περισσότερο αποτελεσματικά, χρειάζονται συνδυαστικές θεραπείες με ανοσοθεραπεία;

Σε περίπτωση που τα εξατομικευμένα εμβόλια εγκριθούν, θα μπει στο μικροσκόπιο και το οικονομικό ζήτημα κόστους - οφέλους, καθώς η διαδικασία παρασκευής που περιγράψαμε συνεκτιμηθεί ολοι ότι είναι αρκετά δαπανηρή επιλογή.

Η δύσκολη αυτή και δαπανηρή διαδικασία δημιουργεί για πρώτη φορά στον ιατρικό χάρτη μια πλήρως εξατομικευμένη και μοναδική θεραπεία για τον κάθε ασθενή, ένα μοναδικό εμβόλιο...

Υγεία

Ο καρκίνος του τραχήλου της μήτρας εξακολουθεί να αποτελεί παγκοσμίως τον συχνότερο HPV-σχετιζόμενο καρκίνο, με περίπου 660.000 νέα περιστατικά και 350.000 θανάτους το 2022

Γνώμη

Ανοίγει ένα μεγάλο κεφάλαιο
στη θεραπεία του μελανώματος

Η σύγχρονη Ογκολογία εισέρχεται σε μία ιδιαίτερα υποσχόμενη περίοδο, με τα θεραπευτικά εμβόλια τεχνολογίας mRNA να βρίσκονται στην πρώτη γραμμή της έρευνας για την εξατομικευμένη αντιμετώπιση του καρκίνου. Σε αντίθεση με τα κλασικά προληπτικά εμβόλια, όπως αυτά έναντι της γρίπης ή του HPV, τα εμβόλια αυτά δεν αποσκοπούν στην πρόληψη της νόσου, αλλά στην ενίσχυση της ανοσολογικής απάντησης απέναντι σε έναν ήδη υπάρχοντα όγκο.

Πώς λειτουργεί ένα εξατομικευμένο εμβόλιο; Μετά τη χειρουργική εξαίρεση του όγκου πραγματοποιείται μοριακή ανάλυση του νεοπλασματικού ιστού και εντοπίζονται μεταλλάξεις που μπορούν να οδηγήσουν στη δημιουργία νεοαντιγόνων, δηλαδή αντιγονικών στόχων ειδικών για τα καρκινικά κύτταρα του συγκεκριμένου ασθενούς. Στην περίπτωση του mRNA-4157/V940, δημιουργείται ένα εξατομικευμένο συνθετικό mRNA που μπορεί να κωδικοποιεί έως και 34 νεοαντιγόνα. Με τη χορήγησή του επιδιώκεται η ενεργοποίηση Τ-λεμφοκυττάρων που μπορούν να αναγνωρίσουν και να καταστρέψουν κύτταρα που φέρουν αυτά τα νεοαντιγόνα, με στόχο τη μείωση του κινδύνου υποτροπής και απομακρυσμένης μετάστασης.

Ιδιαίτερο διεθνές ενδιαφέρον προκάλεσαν τα αποτελέσματα της τυχαίοποιημένης μελέτης φάσης 3 INTerpath-001, στην οποία το mRNA-4157/V940 χορηγήθηκε μαζί με την ανοσοθεραπεία pembrolizumab ως επικουρική θεραπεία σε ασθενείς με πλήρως εξαιρεθέν μελάνωμα σταδίου IIB-IV. Ο συνδυασμός παρουσίασε σημαντική βελτίωση της επιβίωσης χωρίς υποτροπή σε σύγκριση με τη μονοθεραπεία με pembrolizumab, καθώς και όφελος ως προς την επιβίωση χωρίς απομακρυσμένη μετάσταση. Η θεραπευτική λογική του συνδυασμού είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα. Το εμβόλιο επιχειρεί να δημιουργήσει ή να ενισχύσει ανοσολογικές αποκρίσεις έναντι συγκεκριμένων νεοαντιγόνων του όγκου, ενώ η pembrolizumab, μέσω της αναστολής του PD-1, απελευθερώνει έναν σημαντικό «φραγμό» της αντικαρκινικής ανοσολογικής απάντησης.

Παρά τα ενθαρρυντικά αποτελέσματα, απαιτείται επιστημονική ψυχραιμία. Δεν πρόκειται ακόμη για ένα καθιερωμένο «εμβόλιο κατά του μελανώματος», όπως συχνά παρουσιάζεται στον δημόσιο διάλογο. Αναμένεται η πλήρης ανακοίνωση και δημοσίευση των αποτελεσμάτων της κλινικής δοκιμής καθώς και η αξιολόγηση των δεδομένων από τις ρυθμιστικές αρχές σε ΗΠΑ και Ευρώπη (FDA και EMA, αντίστοιχα). Η Ελλάδα συμμετέχει στη διεθνή αυτή ερευνητική προσπάθεια μέσω ελληνικών ογκολογικών κέντρων που συμμετέχουν σε πολυκεντρικές κλινικές μελέτες. Η παρουσία της χώρας μας σε τέτοιες μελέτες είναι σημαντική τόσο για την ελληνική επιστημονική κοινότητα όσο και για την πρόσβαση ασθενών στην καινοτομία.

Το μελάνωμα, ως ιδιαίτερα ανοσογονικός όγκος, αποτέλεσε πρόσφορο πεδίο ανάπτυξης της τεχνολογίας, ενώ η έρευνα των εξατομικευμένων αντικαρκινικών εμβολίων επεκτείνεται ήδη και σε άλλα νεοπλασμάτα. Συμπερασματικά, τα θεραπευτικά εμβόλια δεν αποτελούν ακόμη καθιερωμένη θεραπεία – αποτελούν, όμως, ένα από τα πλέον σημαντικά βήματα προς την εξατομικευμένη Ογκολογία, ειδικά για τους ασθενείς με μελάνωμα.

Της
**Μαρίας
Γαβριανοπούλου**

Καθηγήτριας
Θεραπευτικής -
Ογκολογίας στην
Ιατρική Σχολή του
Πανεπιστημίου
Αθηνών,
Νοσοκομείο
«Αλεξάνδρα»

Το μελάνωμα, ως ιδιαίτερα ανοσογονικός όγκος, αποτέλεσε πρόσφορο πεδίο ανάπτυξης της τεχνολογίας, ενώ η έρευνα των εξατομικευμένων αντικαρκινικών εμβολίων επεκτείνεται ήδη και σε άλλα νεοπλασμάτα

Η τεχνολογία mRNA έτοιμη για νέες κατακτήσεις

Υπό διερεύνηση
θεραπευτικά εμβόλια
και για τους HPV-
θετικούς καρκίνους
κεφαλής και τραχήλου
Οι ελπίδες,
τα εμπόδια και
η ανάγκη περαιτέρω
αξιολόγησης

Ο ιός των ανθρωπίνων θηλωμάτων (HPV) είναι μία από τις συχνότερες λοιμώξεις που μεταδίδονται με τη σεξουαλική επαφή. Στις περισσότερες περιπτώσεις ο οργανισμός απομακρύνει τον ιό χωρίς συνέπειες. Όταν, όμως, η λοίμωξη από ορισμένους τύπους υψηλού κινδύνου επιμένει για χρόνια, μπορεί να οδηγήσει στην ανάπτυξη καρκίνου.

Ο HPV δεν αφορά μόνο τις γυναίκες ούτε συνδέεται αποκλειστικά με τον καρκίνο του τραχήλου της μήτρας. Προκαλεί επίσης σημαντικό ποσοστό των καρκίνων του πρωκτού, του αιδοίου, του κόλπου και του πέους, καθώς και καρκίνων του στοματοφάρυγγα – κυρίως των αμυγδαλών και της βάσης της γλώσσας. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, περίπου 690.000 νέες περιπτώσεις καρκίνου παγκοσμίως αποδόθηκαν στον HPV το 2019, εκ των οποίων 620.000 αφορούσαν γυναίκες και 70.000 άνδρες.

Ο καρκίνος του τραχήλου της μήτρας εξακολουθεί να αποτελεί παγκοσμίως τον συχνότερο HPV-σχετιζόμενο καρκίνο, με περίπου 660.000 νέα περιστατικά και 350.000 θανάτους το 2022. Την ίδια στιγμή, όμως, οι HPV-σχετιζόμενοι καρκίνοι του στοματοφάρυγγα παρουσιάζουν σημαντική αύξηση στις ανεπτυγμένες χώρες και προσβάλλουν

συνχότερα τους άνδρες. Η ιδιαίτερη σημασία αυτών των στοιχείων βρίσκεται στο γεγονός ότι ένα μεγάλο μέρος αυτών των καρκίνων μπορεί να προληφθεί με τον εμβολιασμό κατά του HPV, σε συνδυασμό με τον συστηματικό προοιμιατικό έλεγχο για τον καρκίνο του τραχήλου της μήτρας.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η εφαρμογή της τεχνολογίας mRNA στους HPV-θετικούς καρκίνους. Είναι σημαντικό να διακρίνουμε τα προληπτικά από τα θεραπευτικά εμβόλια κατά του HPV. Τα προληπτικά εμβόλια, που χρησιμοποιούνται ήδη ευρέως, χορηγούνται πριν από την έκθεση στον ιό και προστατεύουν από τη μόλυνση με τους συχνότερους τύπους HPV υψηλού κινδύνου. Με τον τρόπο αυτόν μπορούν να αποτρέψουν την εμφάνιση προκαρκινικών αλλοιώσεων και πολλών HPV-σχετιζόμενων καρκίνων. Δεν θεραπεύουν, όμως, μια λοίμωξη που έχει ήδη εγκατασταθεί ούτε έναν υπάρχοντα καρκίνο.

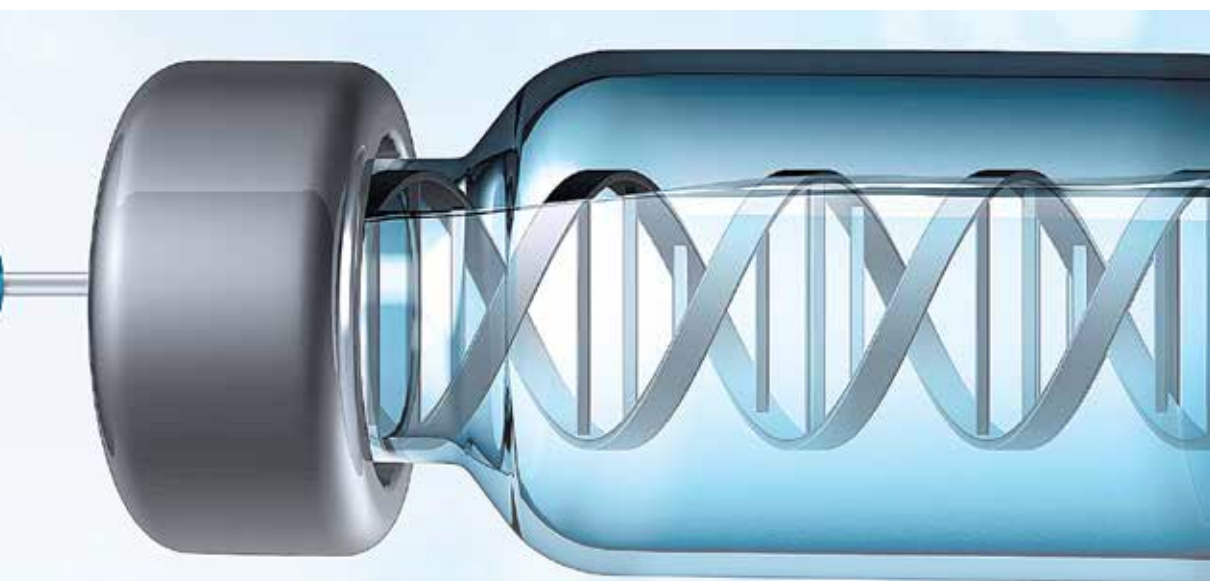
Αντίθετα, τα θεραπευτικά εμβόλια απευθύνονται σε ανθρώπους που έχουν ήδη αναπτύξει επίμονη HPV λοίμωξη, προκαρκινικές αλλοιώσεις ή HPV-σχετιζόμενο καρκίνο.

Τα θεραπευτικά εμβόλια για τους HPV-σχετιζόμενους καρκίνους διαφέρουν από τα εξατομι-

Της **Αμάντας Ψυρρή**

Καθηγήτριας Παθολογίας
Ογκολογίας της Ιατρικής Σχολής
του Πανεπιστημίου Αθηνών,
Διευθύντριας Β' Προπαιδευτικής
Παθολογικής Κλινικής
στο Νοσοκομείο «Αττικόν»

Σε αντίθεση με τα πλήρως εξατομικευμένα εμβόλια, τα οποία πρέπει να σχεδιαστούν ξεχωριστά για κάθε ασθενή, τα θεραπευτικά εμβόλια κατά του HPV μπορούν να στοχεύουν κοινές πρωτεΐνες του ιού

κευμένα εμβόλια, όπως αυτό που εγκρίθηκε πρόσφατα για το μελάνωμα. Σε αντίθεση με τα πλήρως εξατομικευμένα εμβόλια, τα οποία πρέπει να σχεδιαστούν ξεχωριστά για κάθε ασθενή, τα θεραπευτικά εμβόλια κατά του HPV μπορούν να στοχεύουν κοινές πρωτεΐνες του ιού. Οι κυριότερες είναι οι ογκοπρωτεΐνες E6 και E7, οι οποίες παίζουν καθοριστικό ρόλο στη δημιουργία και τη διατήρηση του καρκίνου. Εκφράζονται στα καρκινικά κύτταρα, αλλά όχι στα φυσιολογικά ανθρώπινα κύτταρα, και επομένως αποτελούν ελκυστικούς και εκλεκτικούς θεραπευτικούς στόχους.

Το εμβόλιο μεταφέρει στα κύτταρα γενετικές οδηγίες για την παραγωγή και παρουσίαση αυτών των ικών πρωτεϊνών. Το ανοσοποιητικό σύστημα μαθαίνει έτσι να τις αναγνωρίζει και ενεργοποιεί τόσο τα CD4+ όσο και τα CD8+ T λεμφοκύτταρα. Τα τελευταία μπορούν να εντοπίσουν και να καταστρέψουν τα καρκινικά κύτταρα που φέρουν τις πρωτεΐνες E6 και E7.

Για να προστατευθεί το εύθραυστο μόριο του mRNA από την αποδόμηση και να εισέλθει αποτελεσματικότερα στα κύτταρα, χρησιμοποιούνται εξειδικευμένα συστήματα μεταφοράς, μεταξύ των οποίων και τα λιπιδικά νανοσωματίδια. Παράλληλα, αναπτύσσονται νεότερες πλα-

φόρμες με στόχο την ακριβέστερη μεταφορά του mRNA στα κατάλληλα ανοσολογικά κύτταρα.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το BNT113 της BioNTech, ένα υπό διερεύνηση θεραπευτικό εμβόλιο mRNA που κωδικοποιεί τις πρωτεΐνες E6 και E7 του HPV16. Αξιολογείται στη μελέτη φάσης II/III AHEAD-MERIT, σε συνδυασμό με την ανοσοθεραπεία pembrolizumab, ως θεραπεία πρώτης γραμμής για ασθενείς με ανεγκείρητο, υποτροπιάζοντα ή μεταστατικό HPV16-θετικό καρκίνο κεφαλής και τραχήλου με έκφραση PD-L1.

Τον Ιανουάριο του 2026, ο Οργανισμός Τροφίμων και Φαρμάκων των ΗΠΑ χορήγησε στο BNT113 τον χαρακτηρισμό «Fast Track», με βάση προκαταρκτικά δεδομένα ασφάλειας και αποτελεσματικότητας. Ο χαρακτηρισμός διευκολύνει και επιταχύνει τη διαδικασία ανάπτυξης και αξιολόγησης μιας θεραπείας, δεν ισοδυναμεί όμως με έγκριση για κλινική χρήση.

Ο συνδυασμός με αναστολείς των ανοσολογικών σημείων ελέγχου έχει ιδιαίτερη επιστημονική βάση. Το εμβόλιο μπορεί να ενεργοποιήσει και να κατευθύνει τα T λεμφοκύτταρα εναντίον του όγκου, ενώ η ανοσοθεραπεία επιχειρεί να απελευθερώσει τα «φρένα» που χρησιμοποιεί ο καρκίνος για να εξουδετερώσει

την καταστροφή των καρκινικών κυττάρων από το ανοσοποιητικό.

Παρά τις σημαντικές προοπτικές, εξακολουθούν να υπάρχουν εμπόδια. Σε αυτά περιλαμβάνονται η ετερογένεια του όγκου, η αποτελεσματική μεταφορά του mRNA στα καρκινικά κύτταρα, το ανοσοκατασταλτικό μικροπεριβάλλον του καρκίνου, η πολυπλοκότητα της παραγωγής και η απουσία επαρκώς αξιόπιστων βιοδεικτών για την επιλογή των ασθενών που έχουν τις περισσότερες πιθανότητες να ωφεληθούν.

Παρά την αισιοδοξία, τα περισσότερα θεραπευτικά εμβόλια mRNA παραμένουν υπό κλινική αξιολόγηση. Χρειάζονται ώριμα αποτελέσματα από μεγάλες, τυχοιοποιημένες μελέτες για να αποδειχθεί εάν μπορούν να μειώσουν τον κίνδυνο υποτροπής, να παρατείνουν ουσιαστικά την επιβίωση και να ενταχθούν στην καθημερινή ογκολογική πρακτική.

Στα εμπόδια περιλαμβάνονται η ετερογένεια του όγκου και η απουσία επαρκώς αξιόπιστων βιοδεικτών για την επιλογή των ασθενών που έχουν τις περισσότερες πιθανότητες να ωφεληθούν

Γνώμη

Ιστορική στιγμή και νέες προκλήσεις στην Ογκολογία

Του
**Κωνσταντίνου
Συρίγου**

Καθηγητή
Παθολογίας
και Ογκολογίας
της Ιατρικής
Σχολής του
Πανεπιστημίου
Αθηνών,
Διευθυντή της
Γ' Παθολογικής
Κλινικής του
Νοσοκομείου
«Η Σωτηρία»

Δύο σημαντικές ανακοινώσεις από τον χώρο της Ογκολογίας, που πέρασαν σχεδόν απαρατήρητες λόγω της θερινής περιόδου, αναμένεται να μεταμορφώσουν ουσιαστικά την πρόγνωση των ασθενών με καρκίνο.

Η πρώτη αφορά την έγκριση από τον FDA (Food & Drug Administration, USA) του πρώτου εμβολίου που βασίζεται σε γενετικά τροποποιημένο ογκολυτικό ιό HSV-1. Το RP1 εγχέεται απευθείας στον όγκο, προκαλεί άμεση ογκοκαταστροφή και ενεργοποίηση του ανοσοποιητικού συστήματος, δημιουργώντας μακροχρόνια ανοσολογική μνήμη. Η ένδειξη του αφορά ασθενείς με μεταστατικό μελάνωμα που έχουν εξαντλήσει όλες τις διαθέσιμες θεραπείες. Πρόκειται για μια νέα θεραπευτική πλατφόρμα που συνδυάζει στοχευμένη καταστροφή του όγκου με ενίσχυση της αντικαρκινικής ανοσίας. Ακόμη πιο εντυπωσιακή είναι η δεύτερη ανακοίνωση: τα θετικά κλινικά αποτελέσματα του εξατομικευμένου mRNA εμβολίου V940. Το εμβόλιο στοχεύει έως και 34 διαφορετικά νεοαντιγόνα του όγκου, επιτυγχάνοντας εξαιρετική ανοσολογική ακρίβεια με χαμηλή τοξικότητα. Το mRNA λειτουργεί ως «εκπαιδευτής» του ανοσοποιητικού συστήματος, καθοδηγώντας το να αναγνωρίζει και να επιτίθεται επιλεκτικά στα καρκινικά κύτταρα. Πρόκειται για μια πλήρως εξατομικευμένη θεραπεία: το σκεύασμα δεν είναι κοινό για όλους, αλλά κατασκευάζεται ειδικά για κάθε ασθενή, με βάση τις νεοαντιγονικές μεταλλάξεις του δικού του όγκου. Για όσους συμμετέχουμε στην ανάπτυξη του, τα αποτελέσματα αποτελούν δικαίωση πολυετούς ερευνητικής προσπάθειας. Δεν υπάρχει μεγαλύτερη ικανοποίηση για έναν ερευνητή από το να βλέπει μια επιστημονική υπόθεση να μετατρέπεται σε θεραπεία με αναπαραγώγιμα κλινικά δεδομένα: σε ασθενείς με μελάνωμα που έχουν υποβληθεί σε πλήρη χειρουργική εξαίρεση, το εξατομικευμένο mRNA εμβόλιο μειώνει τον κίνδυνο υποτροπής ή θανάτου κατά 49%. Παράλληλα, βρίσκονται σε εξέλιξη μελέτες για την επέκταση των ενδείξεων του V940 σε άλλους συμπαγείς όγκους, όπως του πνεύμονα, του νεφρού, του παγκρέατος, του παχέος εντέρου και της ουροδόχου κύστης.

Η σημασία αυτών των εξελίξεων είναι πολλαπλή. Επιβεβαιώνεται ότι η εξατομίκευση, δηλαδή η δημιουργία θεραπειών ειδικά για κάθε ασθενή, αποτελεί πλέον υλοποιήσιμη και αποτελεσματική αντικαρκινική στρατηγική. Μια νέα εποχή ανατέλλει στην ογκολογία, όπου οι θεραπείες θα είναι «κομμένες και ραμμένες» στο μοριακό προφίλ του όγκου και του ασθενούς. Η Ιατρική Σχολή ΕΚΠΑ και η Κλινική μας συμμετέχουν ενεργά στην κλινική ανάπτυξη του εμβολίου από την πρώτη στιγμή.

Φυσικά, οι προκλήσεις παραμένουν: η δημιουργία εξειδικευμένων κέντρων με τον απαραίτητο εξοπλισμό και τεχνογνωσία, καθώς και η αντιμετώπιση του υψηλού κόστους θεραπειών. Η ισότιμη πρόσβαση στις καινοτόμες αυτές θεραπείες πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα όχι μόνο για τους ερευνητές, αλλά για ολόκληρη την κοινωνία. Ωστόσο, αν αναλογιστεί κανείς ότι η ανάπτυξη του εμβολίου ολοκληρώθηκε μέσα σε μόλις πέντε χρόνια, υπάρχει κάθε λόγος για αισιοδοξία. Παρά τις δυσκολίες, η εξατομικευμένη θεραπεία φαίνεται πλέον έτοιμη να αποτελέσει το νέο πρότυπο φροντίδας για τους ασθενείς με καρκίνο.

Επιβεβαιώνεται ότι η εξατομίκευση, δηλαδή η δημιουργία θεραπειών ειδικά για τον κάθε ασθενή, δεν είναι θεωρητική ιδέα ή ουτοπία, αλλά μια πρακτική, υλοποιήσιμη και αποτελεσματική στρατηγική

Συνέντευξη στη
Μάρνη Παπαματθαίου

«Απάνθρωπο, άδικο και αναξιόπιστο» χαρακτηρίζει το σύστημα των πανελλαδικών εξετάσεων για την εισαγωγή στα ΑΕΙ ο Επίτιμος Καθηγητής Γλωσσολογίας και πρώην Πρύτανης του Πανεπιστημίου Αθηνών **Γεώργιος Μπαμπινιώτης**, ο οποίος και μεσούντος ενός (τρίτου) εθνικού διαλόγου για την Παιδεία στη χώρα σχολιάζει κρίσιμα θέματα που αφορούν την ανώτατη εκπαίδευση της χώρας και του Πανεπιστημίου Αθηνών. Τα παρακάτω απαντά στη διάρκεια μιας συζήτησης που έγινε ένα πρωινό του μήνα που διανύουμε, παραμονές δε της έναρξης της νέας ακαδημαϊκής χρονιάς.

Ένας ακόμη εθνικός διάλογος για την Παιδεία πλησιάζει στην κατάθεση των πορισμάτων του. Εφαρμόστηκαν ωστόσο ποτέ τα πορίσματα των προηγούμενων διαλόγων; Και γιατί στη χώρα μας δεν υπάρχει συνέχεια στη διοίκηση;

«Ο εθνικός διάλογος για την Παιδεία το 2009, του οποίου είχα την ευθύνη τής προεδρίας, μπορούσε σε όλα τα χρόνια που πέρασαν και με όλες τις κυβερνήσεις να είχε αποτελέσει τη βάση λήψεως ουσιαστικών αποφάσεων για την αντιμετώπιση του πολυσυζητημένου προβλήματος των πανελλαδικών εξετάσεων και του Εθνικού Απολυτηρίου, το οποίο βρίσκεται πάλι στην επικαιρότητα. Και τότε – εκπαιδευτικοί οι περισσότεροι της μαχόμενης Εκπαίδευσης και άλλα στελέχη με μεγάλη διοικητική πείρα στα θέματα της Παιδείας και της Εκπαίδευσης – είχαμε προτείνει την αναβάθμιση της λυκειακής εκπαίδευσης (που έχει παύσει από πολλού να παίζει τον ουσιαστικό παιδευτικό ρόλο της) με τον μόνο ρεαλιστικό τρόπο που μπορούσε να την επανενεργοποιήσει: να βαρύνει σημαντικά η επίδοση των μαθητών στο Λύκειο για την εισαγωγή τους στα ΑΕΙ. Κύριο ζητούμενο και αντικείμενο συζήτησης και σήμερα, 17 (χαμένα) χρόνια μετά! Με την “παραπαιδεία” να έχει υποκαταστήσει σχεδόν επίσημα – και αναντίρρηση στην πράξη – την επίσημη λυκειακή παιδεία.

Με μαθητές και γονείς να ζουν μια τρίχρονη και οπωσδήποτε μια δίχρονη *τραυματική εμπειρία*, αυτή της προετοιμασίας των πανελλαδικών εξετάσεων με άδηλο αποτέλεσμα.

Να το ξαναπώ για πολλοστή φορά; Το ισχύον σύστημα είναι (γενικά) *αδιάβλητο*, αλλά είναι *απάνθρωπο* (κρίνεται το μέλλον σου σε ένα τρίωρο!)· είναι *άδικο* (άλλες οικονομικές δυνατότητες σχολικής φοίτησης σε καλά ιδιωτικά σχολεία και φροντιστηριακής προετοιμασίας διαφοροποιεί τους υποψήφιους)· είναι *αναξιόπι-*

στο (ο τρόπος εξέτασης δεν αναδεικνύει πάντα αυτούς που διαθέτουν κριτική ικανότητα έναντι απομνημονευτικής δεξιοτήτας). Και το κυριότερο: δεν παίρνει κανείς σοβαρά τη φοίτηση στο Λύκειο (με υποβάθμιση διδασκόντων καθηγητών και μηδενισμό μη εξεταζομένων στις πανελλαδικές μαθημάτων, και παράτυπα παρεπόμενα ελαχιστοποιημένης ή και μη φοίτησης στο σχολείο)».

Ποιοι ευθύνονται για όλη αυτή την κατάσταση;
«Προφανώς, αυτοί που είναι

εκλεγμένοι να λύσουν αυτά τα προβλήματα, είτε βρίσκονται στην εκάστοτε Κυβέρνηση είτε στην εκάστοτε Αντιπολίτευση».

Τελικά, ποια θα ήταν η ωριμότερη λύση στο θέμα του εξεταστικού μας συστήματος;

«*“Ο τρώσας και ιάσεται”*. Με κυβερνητική πρωτοβουλία – η οποία ευτυχώς, έστω με καθυστέρηση, έχει αναληφθεί – και υπεύθυνη στάση της Αντιπολίτευσης και των συνδεδεμένων φορέων (εκπαιδευτικών, μαθητών, γονέων, ΜΜΕ κ.ά.) πρέπει να βρεθεί και να δρομολογηθεί άμεση λύση. Η λύση ρεαλιστικά δεν είναι άλλη (συγχωρήστε μου το απόλυτο ύφος που προέρχεται από τη μακρά ενασχόλησή μου με το θέμα) από ό,τι αποκαλώ “ανάσταση του Λυκείου” με επάνοδο στην κανονική παιδευτική λειτουργία του και πανελλαδική αξιολόγηση της επίδοσης των μαθητών και στις τρεις τάξεις του Λυκείου με υλικό από την Τράπεζα Θεμάτων (αναβαθμισμένη, σταθμισμένη και διαβαθμισμένη) με διττό σκοπό: α) την εξασφάλιση ενός πραγματικά βαρύνοντος Εθνικού Απολυτηρίου για κάθε χρήση (σπουδών, επαγγελματική, δημόσια κ.λπ.) και β) ως κύρια προϋπόθεση Εισαγωγής στα ΑΕΙ ανάλογα με τον μέσο όρο επίδοσης στο Λύκειο. Με το Εθνικό Απολυτήριο να ισχύει για άμεση εισαγωγή σε πανεπιστημιακά τμήματα, στα οποία δεν υπάρχει πολύ υψηλή ζήτηση, ενώ για τα τμήματα υψηλής ζήτησης (ιατρικές σχολές, Νομική και λίγα άλλα) μπορεί να καθορίζεται μεγαλύτερο ύψος επίδοσης σε ορισμένα μαθήματα ή και μια επιπλέον εξέταση ανά επιλεγόμενο ΑΕΙ».

Εδώ έχουμε βέβαια τις συνήθειες ενστάσεις...

«Ναι. Ποιες είναι αυτές; α) Μα έτσι το Λύκειο θα γίνει (προβokaτόρικος χαρακτηρισμός) “εξεταστικό κέντρο”! Απάντηση: μας ενδιαφέρει η κατοχύρωση του αδιαβλήτου στην αξιολόγηση της επίδοσης αφού αυτή θα βαρύνει; Τότε, μόνη αξιόπιστη λύση είναι η αδιάβλητη πανελλαδική εξέταση και μάλιστα από έναν

«Η εξέταση με βάση την Τράπεζα Θεμάτων κατοχυρώνει και ένα άλλο μεγάλο ζητούμενο στην Εκπαίδευση: τη διδασκαλία υπέρ όλων των μαθητών όλης της προβλεπόμενης ύλης»

«Βολεμένοι στην αδράνεια ή, λιγότερο, επηρεασμένοι κάποιοι από μεγαλύτερα ή μικρότερα συμφέροντα, εθελοτυφλούμε και συντηρούμε μια κατάσταση “παιδευτικής σύγχυσης” εις βάρος της μόρφωσης και της ψυχικής ηρεμίας των παιδιών μας»

«Μας το διδάξε η αρχαία φιλοσοφία, ότι μόνο εφόσον η γνώση συνδυάζεται με ήθος δημιουργούν τη σοφία που εξασφαλίζει τη σκέψη, τους λόγους και τις πράξεις μας, και τελικά τη ζωή μας»

↑
«Αν είμαστε ευχαριστημένοι με την κατάσταση που ισχύει σήμερα, είμαστε άξιοι της τύχης μας!» σημειώνει ο Γεώργιος Μπαμπινιώτης, αναφερόμενος στο σύστημα εισαγωγής στα ΑΕΙ

Ο Επίτιμος Καθηγητής Γλωσσολογίας και πρώην Πρύτανης του Πανεπιστημίου Αθηνών ασκεί αιχμηρή κριτική στο ισχύον σύστημα των Πανελλαδικών και μιλά για την ανάγκη ενίσχυσης της λυκειακής εκπαίδευσης

«Μαθητές και γονείς ζουν μια τρίχρονη τραυματική εμπειρία»

Γεώργιος Μπαμπινιώτης

δημόσιο εξεταστικό φορέα υπό την εποπτεία του Υπουργείου Παιδείας που θα στελεχωθεί με ειδικούς σε θέματα αξιολόγησης και θα επιμορφώσει τους διορθωτές των εξεταζομένων θεμάτων (για να αποφευχθούν τεράστιες αποκλίσεις μεταξύ διορθωτών εις βάρος τελικά των εξεταζομένων). Σημειώνεται ότι η εξέταση με βάση την Τράπεζα Θεμάτων κατοχυρώνει και ένα άλλο μεγάλο ζητούμενο στην Εκπαίδευση: τη διδασκαλία υπέρ όλων των μαθητών όλης της προβλεπόμενης ύλης, αντίθετα προς την παρατηρούμενη “μειωμένη διδαχθείσα ύλη” που δεσμεύει και υποβαθμίζει το *γε νυν έχον* τα θέματα που επιλέγονται από την Επιτροπή στις πανελλαδικές εξετάσεις.

β) Να συνεχίσουν ως έχουν οι πανελλαδικές εξετάσεις λόγω του αδιάβλητου χαρακτήρα τους χωρίς να υπάρξει Εθνικό Απολυτήριο. Απάντηση: Θα το πω, ως μου επιτραπεί, “αφοριστικά”. Αν είμαστε ευχαριστημένοι με την κατάσταση που ισχύει σήμερα, *είμαστε άξιοι της τύχης μας!* Βολέμενοι στην αδράνεια ή, λιγότερο, επηρεασμένοι κάποιοι από μεγαλύτερα ή μικρότερα συμφέροντα, εθελουφλούμε και συντηρούμε μια κατάσταση “παιδευτικής σύγχυσης” εις βάρος της μόρφωσης και της ψυχικής ηρεμίας των παιδιών μας, εις βάρος των οικονομικά και ψυχολογικά δοκιμαζομένων οικογενειών και το κυριότερο εις βάρος του επιπέδου της εκπαίδευσης και της παιδείας μας με ένα κυριολεκτικά αχρηστευμένο και αναξιόπιστο για γονείς και μαθητές Λύκειο και με ένα απολυτήριο “άνευ αντικρίσματος”. Και καθόλου λιγότερο, με ένα σύστημα που σήμερα ακυρώνει τον στύλο της εκπαίδευσης, τον εκπαιδευτικό, αφού όσοι εκπαιδευτικοί υπηρετούν στο Λύκειο αισθάνονται να απαξιώνεται ο ρόλος τους, η επιστήμη τους, η προσωπικότητά τους και το έργο τους ως δασκάλων».

Στα ΑΕΙ βλέπουμε τα τελευταία χρόνια μια ανησυχνητική εκπαιδευτική πορεία στους υποψήφιους των Ανθρωπιστικών Σπουδών, ειδικά δε στις καθηγητικές σχολές

που δέχονται πλέον πρωτοετείς με πολύ χαμηλές βαθμολογίες. Πού οδηγεί όμως αυτό και τι μπορούμε να κάνουμε για να το αντιμετωπίσουμε;

«Κίνητρα! Λείπουν τα κίνητρα, για να στραφούν στις σπουδές αυτές ικανότεροι υποψήφιοι. Υποψήφιοι που να θέλουν και να μπορούν. Οι οικονομικές απολαβές (μισθοί) των εκπαιδευτικών και η έλλειψη κοινωνικής αναγνώρισης (η κρατούσα μειωμένη εκτίμηση των γονέων για τον δάσκαλο των παιδιών τους και γενικά η επαγγελματική υποτίμηση των εκπαιδευτικών) έχουν συντελέσει σε βαθμό που να αποτρέπουν *δυνάμει* άξιους υποψηφίους να στραφούν προς τις ανθρωπιστικές σπουδές, και ειδικά προς τις καθηγητικές και παιδαγωγικές σχολές των πανεπιστημίων. Έτσι, άρχισαν τελευταία να στρέφονται προς αυτές – κατά κανόνα και με αρκετές ενθαρρυντικές εξαιρέσεις – υποψήφιοι μειωμένων προσόντων και ικανοτήτων, με μικρές επιδόσεις και περιορισμένο ενδιαφέρον στη σχολική τους ζωή για τα αντικείμενα (γλώσσα, λογοτεχνία, φιλολογία, ιστορία, φιλοσοφία κ.λπ.) που θα σπουδάσουν στα πανεπιστήμια και θα αποτελέσουν το επάγγελμά τους διά βίου.

Αυτό, σε συνδυασμό και με μια αδύναμη και ελλειμματική σχολική εκπαίδευση στα αντικείμενα αυτά, προκαλεί προβλήματα στο επίπεδο επιστημονικής κατάρτισης πολλών από τους υποψηφίους αυτούς, δηλαδή τους αυριανούς πτυχιούχους που θα διδάξουν στα σχολεία. Μπορεί

η χαμηλή επίδοση στο σχολείο και η χαμηλή βαθμολογία στις Πανελλαδικές να μην είναι “προς θάνατον”, αλλά αντικειμενικά δεν εγγυάται και τους καλύτερους δασκάλους στην Εκπαίδευση τα χρόνια που θα ακολουθήσουν, με ό,τι αυτό σημαίνει.

Ας προστεθεί και ένας άλλος παράγων: η ποιότητα της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Είναι φανερό – και λέγεται ήδη – ότι απαιτείται εκσυγχρονισμός του προγράμματος των ανθρωπιστικών σπουδών με ελκυστικά μαθήματα, θα προσθέσω και με επιλεγμένους φωτισμένους πανεπιστημιακούς δασκάλους οι οποίοι να μπορούν να εμπνέουν και να ενθουσιάζουν τους φοιτητές τους και να τους πείθουν ότι η διδασκαλία στην εκπαίδευση είναι επιστήμη μαζί και λειτουργήμα και ότι πρέπει να στραφούν σε αυτήν με απαιτήσεις από τον εαυτόν τους και τους άλλους.

Άρα, δημιουργία ουσιαστικών κινήτρων από την Πολιτεία (αξιοπρεπή έως υψηλή αμοιβή των εκπαιδευτικών) και σεβασμός και ηθική στήριξη στον δάσκαλο από την Κοινωνία, καλύτερη σχολική εκπαίδευση και πιο ελκυστική πανεπιστημιακή εκπαίδευση είναι, μεταξύ άλλων που θα απαιτούσαν εκτενή ανάλυση, αυτά που θα στρέψουν υποψηφίους που θέλουν και μπορούν να εισέλθουν στον “μαγικό κόσμο” των ανθρωπιστικών σπουδών».

Πώς μπορεί ένα σύγχρονο πανεπιστήμιο να βοηθήσει

ως πνευματικός φάρος σε περιόδους κοινωνικών εντάσεων ή πολιτικών αντιπαράθεσεων και πώς τα ανώτατα ιδρύματα θα βαδίσουν σ’ αυτή τη νέα εποχή που βιώνουμε ξεπερνώντας τα εμπόδια που συναντούν και αυξάνοντας την αξία και την επιδραστικότητά τους;

«Το τρίπτυχο στο οποίο εδράζεται και από το οποίο καταξιώνεται η πανεπιστημιακή διδασκαλία είναι: γνώση - αλήθεια - ήθος. Χωρίς την έμπειρη γνώση, προϊόν έρευνας και κατάλληλης μεθόδου, δεν υπάρχει γνώση. Χωρίς ειλικρίνη και αξιόπιστο διάλογο δεν κατακτάται η *αλήθεια*. Χωρίς *ήθος*, λόγια και πράξεις παρεκκλίνουν από την απαραίτητη συνάντηση ανθρώπου με άνθρωπο που είναι θεμελιώδης όρος επικοινωνίας και λειτουργίας της κοινωνίας. Άλλωστε, μας το διδάξε η αρχαία φιλοσοφία, μόνο εφόσον η γνώση συνδυάζεται με ήθος δημιουργούν τη *σοφία* που εξασφαλίζει τη σκέψη, τους λόγους και τις πράξεις μας, και τελικά τη ζωή μας. Όλα τα άλλα επιτεύγματα του ανθρώπου, πολλά και σημαντικά, όπως η *τεχνολογία* με κορύφωση την *Τεχνητή Νοημοσύνη*, οι *επιστημονικές κατακτήσεις* σε όλους τους κλάδους του επιστητού κ.ά., όλα φωτίζονται και καταξιώνονται από το τρίπτυχο “γνώση - αλήθεια - ήθος”.

Αυτό το τρίπτυχο στις ποικίλες εφαρμογές του από πανεπιστημιακούς – καθηγητές και αποφοίτους πανεπιστημίων – που το ενστερνίστηκαν μπορεί να επιδράσει θετικά στον πολιτικοκοινωνικό χώρο. Να μην εμφανίζο-

νται και ενίοτε να κυριαρχούν σε αυτόν τον χώρο πρόσωπα χωρίς γνώση των θεμάτων στα οποία αναφέρονται, με παντελή έως επικίνδυνη άγνοια και προχειρότητα για θέματα (οικονομικά, κοινωνικά, εκπαιδευτικά, πολιτισμικά, επιστημονικά κ.λπ.) που αφορούν στη ζωή ενός μεγαλύτερου ή μικρότερου μέρους του λαού. Μορφωμένοι στα πανεπιστήμιά μας πρέπει να βγαίνουν άνθρωποι που να επιζητούν τον ειλικρινή διάλογο για να ανακαλύψουν και να αξιοποιήσουν την αλήθεια των πραγμάτων που οδηγεί σε λύσεις ευρύτερα αποδεκτές και πειστικές. Άνθρωποι των οποίων η σκέψη, ο λόγος και η ζωή τους να διέπεται από αρχές και κανόνες ήθους που να κατευθύνουν τις πράξεις τους προς το κοινό καλό.

Τα πανεπιστήμια δεν επαναστατούν, δεν φωνασκούν, δεν ολοφύρονται: παρεμβαίνουν κριτικά στον δημόσιο διάλογο· κρίνουν με νηφάλια, τεκμηριωμένη και ανιδιοτελή σκέψη λόγους, πράξεις, αποφάσεις και προθέσεις της εξουσίας και όχι μόνον· προετοιμάζουν επιστήμονες διαφόρων κλάδων και ειδικοτήτων που στελεχώνουν τις δυνάμεις όλων των χώρων και των δραστηριοτήτων μιας χώρας και καθορίζουν άμεσα τη λειτουργία της· πάνω απ’ όλα κάνουν σε μεγάλο βαθμό αυτό που δεν κάνει – όπως θα έπρεπε – η 14χρονη σχολική μας Εκπαίδευση: κατάρτιζουν ενημερωμένους και ευαίσθητους πολίτες που μπορούν να βοηθήσουν μια χώρα πολλαπλώς και αποφασιστικά.

Βέβαια – σας προλαμβάνω – όλα αυτά ισχύουν εφόσον τα πανεπιστήμιά μας λειτουργούν σωστά· που θα πει με σωστή επιλογή (και δική τους εν μέρει) και κατάλληλη κατάρτιση των φοιτητών τους· εφόσον τα ίδια τηρούν το τρίπτυχο απ’ όπου ξεκινούν όλα· εφόσον παρεμβαίνουν διά των στελεχών τους λελογισμένα και αποτελεσματικά.

Μόνο τα πανεπιστήμια-πρότυπα στην ίδρυση, τους σκοπούς, τη λειτουργία, την τόλμη και τη στελέχωσή τους μπορούν να εμπνεύσουν, να επιδράσουν, να στηρίξουν τη χώρα στις δύσκολες στιγμές της αλλά και στις αισιόδοξες προοπτικές της».

Νέες τεχνολογίες

Η πολυεπίπεδη σύγκρουση των δύο υπερδυνάμεων για την τεχνολογική πρωτοκαθεδρία
- Η γεωπολιτική παράμετρος, οι εταιρικές συγκρούσεις και οι προειδοποιήσεις των επιστημόνων

Η μάχη ΗΠΑ και Κίνας για την κυριαρχία στην ΤΝ

Τον 19ο αιώνα το κυρίαρχο γεωπολιτικό διακύβευμα ήταν ο έλεγχος των θαλάσσιων οδών για την εξασφάλιση της εμπορικής και αποικιακής κυριαρχίας των μεγάλων δυνάμεων. Τον επόμενο αιώνα, το επίκεντρο ισχύος μετατοπίστηκε στο πετρέλαιο, καθώς η πρόσβαση στους ενεργειακούς πόρους και ο έλεγχος των οδών μεταφοράς τους εξελίχθηκαν σε καθοριστικούς παράγοντες οικονομικής ανάπτυξης και διεθνούς επιρροής. Στον 21ο αιώνα, η τεχνητή νοημοσύνη αναδεικνύεται σταδιακά σε νέο πεδίο γεωπολιτικού ανταγωνισμού, καθώς η ισχύς δεν εξαρτάται πλέον μόνο από τον έλεγχο φυσικών πόρων ή εμπορικών διαδρόμων, αλλά και από την ικανότητα ανάπτυξης, παραγωγής και αξιοποίησης συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης.

Πρωταγωνιστές στη «μάχη» για την κυριαρχία στο σύγχρονο αυτό πεδίο, είναι οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Κίνα. Με διαφορετικές, αλλά συμπληρωματικά ανταγωνιστικές στρατηγικές, οι δύο υπερδυνάμεις επιδιώκουν να εξασφαλίσουν τεχνολογική υπεροχή, οικονομική πρωτοκαθεδρία και γεωπολιτική επιρροή μέσω της τε-

της **Μαρίνας Ρήγου**

Αναπληρώτριας Καθηγήτριας στο Τμήμα Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και Επικοινωνίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

Εκατοντάδες κορυφαίοι οικονομολόγοι, ερευνητές τεχνητής νοημοσύνης και δεκαέξι νομπελίστες συνυπέγραψαν τη διακήρυξη We Must Act Now, προειδοποιώντας ότι η ΤΝ ενδέχεται να επιφέρει οικονομικό μετασχηματισμό μεγαλύτερο από εκείνον της Βιομηχανικής Επανάστασης

χνητής νοημοσύνης. Οι Ηνωμένες Πολιτείες εστιάζουν στη διατήρηση της τεχνολογικής πρωτοπορίας στα δομικά στοιχεία, κυρίως μέσω υπολογιστικής υποδομής και ελέγχου λογισμικού. Η Κίνα επενδύει στην ταχεία και χαμηλού κόστους διάδοση της τεχνητής νοημοσύνης, επιδιώκοντας την ενσωμάτωσή της στη βιομηχανική παραγωγή, τη μεταποίηση, τη ρομποτική και τις «έξυπνες» υποδομές. Η στρατηγική αυτή απορρέει και από τις συνθήκες τις οποίες δημιούργησαν οι περιορισμοί που επιβάλλουν οι ΗΠΑ στις εξαγωγές προηγμένων chips προς την Κίνα. Συνθήκες που ωθούν τα κινεζικά εργαστήρια να επιδιώκουν τη μεγιστοποίηση της απόδοσης των μοντέλων με λιγότερους πόρους. Είναι ενδεικτικό ότι η Κίνα κατασκευάζει ήδη περίπου το 80%-90% των ανθρωποειδών ρομπότ παγκοσμίως, μέσω εταιρειών όπως η Unitree και η AgiBot, ενώ σημειώνει ταχύτερη ενσωμάτωση της ΑΙ στον εργασιακό χώρο σε σχέση με τον παγκόσμιο μέσο όρο. Οι ΗΠΑ, από την άλλη πλευρά, διατηρούν σαφές προβάδισμα στην υπολογιστική ισχύ που απαιτείται για την εκπαίδευση προηγ-

μένων μοντέλων, καθώς και στην κυριαρχία των βασικών λογισμικών οικοσυστημάτων, όπως το CUDA της Nvidia, που λειτουργεί ως de facto πρότυπο της βιομηχανίας. Όμως, όσον αφορά τα γλωσσικά μοντέλα, η ετήσια Έκθεση Δείκτη ΤΝ για το 2026 του Stanford, καταγράφει κλείσιμο της ψαλίδας: κινεζικά εργαστήρια και εταιρείες όπως η DeepSeek, η Alibaba (με τη σειρά Qwen) και η Zhipu AI (με τα μοντέλα GLM), έχουν πλησιάσει την αιχμή των διεθνών επιδόσεων, προσφέροντας ταυτόχρονα μοντέλα σε πιο οικονομικό κόστος.

Το δίλημμα των ΗΠΑ

Πρόσφατα, το δωρεάν και ανοιχτού κώδικα κινεζικό μοντέλο τεχνητής νοημοσύνης Kimi K3 της Moonshot AI ανέδειξε το στρατηγικό δίλημμα της αμερικανικής πολιτικής για την τεχνητή νοημοσύνη: πώς μπορεί να διατηρηθεί η τεχνολογική πρωτοκαθεδρία των ΗΠΑ όταν ανταγωνιστικά κινεζικά μοντέλα προσφέρουν αντίστοιχες δυνατότητες χωρίς κόστος; Η εξέλιξη αυτή έχει προκαλέσει έντονες διαφωνίες ακόμη και μεταξύ των συμβούλων του Ντό-

ναλντ Τραμπ, σχετικά με το αν η απάντηση πρέπει να είναι περισσότερη ελευθερία και ανοικτή καινοτομία ή αυστηρότερη κρατική παρέμβαση και περιορισμοί για λόγους εθνικής ασφάλειας.

Είναι εμφανές ότι η αναμέτρηση για την επικράτηση στην ΤΝ δεν εξελίσσεται σε ένα ενιαίο μέτωπο αλλά συντελείται σε ξεχωριστούς τομείς όπως στην ανάπτυξη μοντέλων, στον έλεγχο υποδομών, στην επιρροή σε παγκόσμια τεχνολογικά πρότυπα, στην ενσωμάτωση σε φυσικά συστήματα. Η υπεροχή σε έναν τομέα δεν συνεπάγεται αυτόματα κυριαρχία στους υπόλοιπους, καθιστώντας πιο πιθανή την εκδοχή οι δύο δυνάμεις να αναδειχθούν ηγέτιδες σε διαφορετικές συνιστώσες του οικοσυστήματος της ΤΝ, παρά μία εξ αυτών να επικρατήσει καθολικά.

Στη «μάχη» για την ΤΝ ξεχωρίζει ο παράγοντας που αφορά στην αλυσίδα εφοδιασμού ημιαγωγών. Η κατασκευή των πλέον προηγμένων chips εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ταϊβανέζικη SMC (Taiwan Semiconductor Manufacturing Company), γεγο-

Εταιρικά μυστικά και ελευθεροτυπία

κοποίηση του πλεονεκτήματος εξαιτίας της στάσης του Ντόναλντ Τραμπ απέναντι στα πανεπιστήμια και τη διανόηση. Η Κίνα, από την πλευρά της, επενδύει συστηματικά στον επαναπατρισμό ταλέντων και στην ενίσχυση των δικών της ερευνητικών κέντρων, περιορίζοντας σταδιακά τη «διάρροη εγκεφάλων» προς τη Δύση.

Η πλέον κρίσιμη διάσταση της τεχνητής νοημοσύνης είναι η διακυβέρνηση των δεδομένων και των αξιών. Το ποιος ελέγχει τα δεδομένα εκπαίδευσης, ποιες αξίες ενσωματώνονται στα μοντέλα, και ποιο ρυθμιστικό πρότυπο (το αμερικανικό της αγοράς, το κινεζικό της κρατικής καθοδήγησης ή το ευρωπαϊκό της προστασίας δικαιωμάτων) θα επικρατήσει διεθνώς, αποτελούν καθαυτό πεδίο ιδεολογικής και γεωπολιτικής αντιπαράθεσης. Τα δεδομένα με τα οποία εκπαιδεύονται τα μοντέλα δεν είναι ουδέτερα. Ενσωματώνουν κοινωνικές, πολιτισμικές και πολιτικές επιλογές, με κίνδυνο η ΤΝ να αναπαράγει ή ακόμη και να ενισχύει προκαταλήψεις, διακρίσεις και ανισότητες, επηρεάζοντας την ποιότητα της πληροφόρησης, τη γνώση, τη λήψη αποφάσεων και τελικά τη λειτουργία της δημοκρατίας. Προφανώς, η τεχνητή νοημοσύνη, ακριβώς επειδή διαπερνά ταυτόχρονα την οικονομία, την άμυνα, τη βιομηχανία και τις αξίες μιας κοινωνίας, αναδεικνύεται σε πολυδιάστατο πεδίο ισχύος, όπου η τελική ισορροπία δυνάμεων θα κριθεί όχι από έναν, αλλά από πολλούς παράλληλους αγώνες. Στο πλαίσιο αυτό, εκατοντάδες κορυφαίοι οικονομολόγοι, ερευνητές τεχνητής νοημοσύνης και δεκαέξι νομπελίστες συνυπέγραψαν τη διακήρυξη We Must Act Now, προειδοποιώντας ότι η ΤΝ ενδέχεται να επιφέρει οικονομικό μετασχηματισμό μεγαλύτερο από εκείνον της βιομηχανικής επανάστασης, αλλά σε πολύ μικρότερο χρονικό διάστημα. Η διακήρυξη καλεί κυβερνήσεις, ακαδημαϊκή κοινότητα και τεχνολογικό κλάδο να διαμορφώσουν εγκαίρως τους θεσμούς, τα κίνητρα και τις δικλίδες ασφαλείας που θα διασφαλίσουν ότι η ΤΝ θα λειτουργήσει προς όφελος της ανθρωπότητας.

Η πρόσφατη δικαστική σύγκρουση ανάμεσα στην Apple και την OpenAI αντικατοπτρίζει τον ολοένα και εντεινόμενο ανταγωνισμό για την πρωτοκαθεδρία στην τεχνολογική καινοτομία. Περίπου είκοσι χρόνια νωρίτερα, η υπόθεση Apple v. Does (2004-2006) εξελίχθηκε σε μία από τις σημαντικότερες δικαστικές υποθέσεις για τα όρια ανάμεσα στην προστασία των εμπορικών μυστικών και την ελευθερία του τύπου στην ψηφιακή εποχή. Η Apple ζήτησε από θεματικά εξειδικευμένους ιστοτόπους, τους οποίους διαχειρίζονταν bloggers και είχαν δημοσιεύσει πληροφορίες για προϊόν της που βρισκόταν ακόμη υπό ανάπτυξη, να αποκαλύψουν τις πηγές τους, ώστε να ταυτοποιηθούν οι εργαζόμενοι που είχαν διαρρεύσει τις πληροφορίες. Υποστήριζε ότι επρόκειτο για εμπορικά μυστικά και ότι η αποκάλυψη των πηγών ήταν αναγκαία για την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας. Παρότι πρωτόδικα η Apple δικαιώθηκε, το Εφετείο της Καλιφόρνιας ανέτρεψε την απόφαση, κρίνοντας ότι οι διαχειριστές των ιστοτόπων AppleInsider και PowerPage απολάμβαναν την ίδια προστασία με τους δημοσιογράφους των παραδοσιακών μέσων. Το δικαστήριο απέρριψε το επιχείρημα ότι ο εμπιστευτικός χαρακτήρας του περιεχομένου αίρει αυτομάτως τη δημοσιογραφική προστασία, υπογραμμίζοντας ότι δεν εναπόκειται στη Δικαιοσύνη να αποφασίζει τι αξίζει δημοσιογραφικής κάλυψης. Η απόφαση αποτέλεσε ορόσημο, καθώς αναγνώρισε ότι η διαδικτυακή δημοσιογραφία απολαμβάνει τις ίδιες συνταγματικές εγγυήσεις με την παραδοσιακή και έθεσε σαφή όρια στην επίκληση των εμπορικών μυστικών ως μέσου άρσης του δημοσιογραφικού απορρήτου. Ταυτόχρονα, ανέδειξε την ανάγκη εξισορρόπησης της προστασίας της καινοτομίας με τις θεμελιώδεις εγγυήσεις της ελευθερίας της έκφρασης και του δικαιώματος στην πληροφορία.

Η στρατηγική συνεργασία που έγινε εταιρικός πόλεμος

Τι σηματοδοτεί η προσφυγή στη Δικαιοσύνη της Apple εναντίον της OpenAI Η εξέλιξη της υπόθεσης και το κομβικό σημείο που διέρρηξε τη σχέση των δύο εταιρειών

Στη Δικαιοσύνη προσέφυγε η Apple εναντίον της Open AI, με την κατηγορία της υπεξαίρεσης εμπιστευτικών πληροφοριών σχετικά με προϊόντα που βρίσκονται ακόμη υπό ανάπτυξη, οδηγώντας δύο από τις μεγαλύτερες εταιρείες τεχνολογίας του κόσμου σε μετωπική δικαστική σύγκρουση.

Στην αγωγή, που κατατέθηκε στις 10 Ιουλίου 2026 στο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο της Βόρειας Περιφέρειας της Καλιφόρνιας, ο τεχνολογικός κολοσός υποστηρίζει ότι η OpenAI, ηγέτιδα εταιρεία στην τεχνητή νοημοσύνη, που άρχισε να δραστηριοποιείται και στον κλάδο του «hardware», στις συνεντεύξεις εργασίας υποψηφίων προερχόμενων από την Apple, ζήτησε να αποκαλύπτουν λεπτομέρειες για μυστικά «projects» της εταιρείας καθώς και να προσκομίζουν εξαρτήματα υπό ανάπτυξη συσκευών και πρωτότυπα δείγματα. Η OpenAI από την πλευρά της απέρριψε τις κατηγορίες, επισημαίνοντας ότι δεν έχει κανένα ενδιαφέρον για τα εμπορικά μυστικά άλλων εταιρειών.

Όποια κι αν είναι η έκβαση της υπόθεσης, έχει ενδιαφέρον αφού σηματοδοτεί την πλήρη ρήξη μιας σχέσης που μέχρι πρόσφατα αφορούσε στη στρατηγική συνεργασία των δύο εταιρειών: το 2024 είχαν ανακαλώσει τον ενσωμάτωση του ChatGPT στο λειτουργικό σύστημα του iPhone, με τον Σαμ Αλτμαν να παρευρίσκεται προσωπικά στα κεντρικά γραφεία της Apple. Οι σχέσεις όμως ψυχράθηκαν όταν η OpenAI ανακοίνωσε ότι εισέρχεται στον κλάδο του

«hardware», εξαγοράζοντας για 6,4 δισεκατομμύρια δολάρια την IO Products, «startup» του πρώην επικεφαλής σχεδιασμού της Apple, Τζόνι Αϊβ.

Σύμφωνα με την αγωγή, μετά την εξαγορά της IO, περισσότεροι από 400 πρώην εργαζόμενοι της Apple έχουν μετακινηθεί στην OpenAI. Η Apple, στη δικαστική προσφυγή, στρέφεται επίσης εναντίον δύο πρώην στελεχών της, του Τανγκ Γιου Ταν και του Τσανγκ Λιου, κατηγορώντας τους ότι διευκόλυναν τη διαρροή εμπιστευτικών πληροφοριών. Ο Ταν, πριν τελικά αποχωρήσει, εργαζόταν επί 24 χρόνια στην Apple, έχοντας την ευθύνη του σχεδιασμού του iPhone και του Apple Watch. Σήμερα είναι επικεφαλής του τμήματος «hardware» της OpenAI. Ο Λιου, ανώτερος μηχανικός ηλεκτρικών συστημάτων, είχε πρόσβαση σε ορισμένα από τα πιο ευαίσθητα προγράμματα ανάπτυξης νέων προϊόντων της Apple και συμμετείχε στην ανάπτυξη hardware του iPhone. Εντάχθηκε στην OpenAI τον Ιανουάριο του 2026 ως μέλος του τεχνικού προσωπικού, εργαζόμενος στην ομάδα ανάπτυξης «hardware».

Πρόκειται για μια δικαστική αναμέτρηση στο πλαίσιο της ευρύτερης μάχης για το ποιος θα ελέγξει τη «διεπαφή» ανάμεσα στον άνθρωπο και την τεχνητή νοημοσύνη στα επόμενα χρόνια. Στο επίκεντρο βρίσκεται ο ανταγωνισμός για την επόμενη γενιά συσκευών AI. Η Apple ετοιμάζει την ανανεωμένη έκδοση της Siri, η OpenAI επιχειρεί να χτίσει τη δική της γραμμή «hardware», σε μια εποχή που οι μεγάλες τεχνολογικές εταιρείες πιστεύουν ότι οι εφαρμογές και οι οθόνες θα αντικατασταθούν σταδιακά από «έξυπνους» βοηθούς AI.

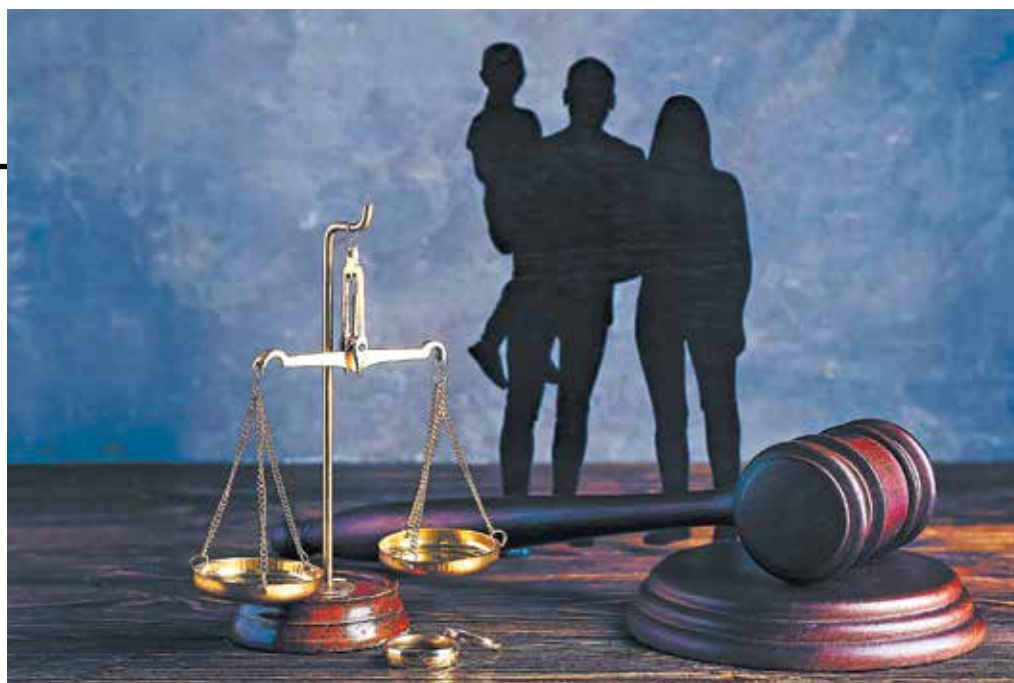

Οι σχέσεις ψυχράθηκαν όταν η OpenAI ανακοίνωσε ότι εισέρχεται στον κλάδο του «hardware», εξαγοράζοντας για 6,4 δισεκατομμύρια δολάρια την IO Products, «startup» του πρώην επικεφαλής σχεδιασμού της Apple, Τζόνι Αϊβ

νός το οποίο δίνει άλλη διάσταση στις ήδη τεταμένες σχέσεις Κίνας - Ταϊβάν και εντείνει τον γεωπολιτικό κίνδυνο. Δεν είναι τυχαίο ότι το 2025, η TSMC ξεκίνησε τη λειτουργία προηγμένης μονάδας παραγωγής και στις Ηνωμένες Πολιτείες, στο πλαίσιο μιας ευρύτερης στρατηγικής γεωγραφικής διαφοροποίησης της παραγωγής και ενίσχυσης της ανθεκτικότητας της εφοδιαστικής αλυσίδας των ημιαγωγών, που σχετίζονται άμεσα και με την αμυντική βιομηχανία. Οι Ηνωμένες Πολιτείες, εξάλλου, το 2022, υιοθέτησαν το «CHIPS and Science Act», διαθέτοντας δεκάδες δισεκατομμύρια δολάρια για την ενίσχυση της εγχώριας παραγωγής ημιαγωγών και τη μείωση της εξάρτησης από την Ταϊβάν.

Το ανθρώπινο κεφάλαιο

Ιδιαίτερης σημασίας είναι και ο ανταγωνισμός για το ανθρώπινο κεφάλαιο. Η προσέλκυση και συγκράτηση κορυφαίων ερευνητών αποτελεί καθοριστικό παράγοντα, με τις ΗΠΑ να διατηρούν ιστορικό πλεονέκτημα λόγω πανεπιστημίων και επενδυτικού οικοσυστήματος παρά τη σχετι-

Η αναμόρφωση του Κληρονομικού Δικαίου

Το Κληρονομικό Δίκαιο που ρυθμίζει την τύχη των περιουσιακών σχέσεων του ανθρώπου μετά τον θάνατό του, ίσχυε σχεδόν αμετάβλητο από την εισαγωγή του Αστικού Κώδικα το 1946. Ωστόσο, οι σύγχρονες οικονομικές και κοινωνικές μεταβολές που έχουν επέλθει στη χώρα μας θέτουν καθημερινά στους νομικούς προβλήματα, τα οποία δεν μπορούσαν να αντιμετωπιστούν με νομοθετικές διατάξεις που θεσπίστηκαν πριν από 80 χρόνια.

Ως τέτοιες μεταβολές αναφέρονται ενδεικτικά η αύξηση του προσδόκιμου ζωής, ο μετασχηματισμός που έχει υποστεί ο παραδοσιακός θεσμός της οικογένειας, κυρίως με την εμφάνιση του συμφώνου συμβίωσης και της ελεύθερης ένωσης· η αύξηση του αριθμού των διαζυγίων με συνέπεια τη δημιουργία οικογενειών που αποτελούνται από συντρόφους και τέκνα αυτών από προηγούμενους γάμους ή προηγούμενες σχέσεις· η μετακύλιση των «κόκκινων» τραπεζικών δανείων και των υπερχρεωμένων νοικοκυριών από τους αρχικούς δανειολήπτες τους στους εξ αδιαθέτου κληρονόμους τους, με αποτέλεσμα οι τελευταίοι να καλούνται να διαχειριστούν κατάχρεες κληρονομίες, αναζητώντας νομικές διεξόδους για την απαλλαγή τους από τις υποχρεώσεις αυτές· τέλος, το γεγονός ότι όλο και πιο συχνά βλέπουμε ακίνητα μεγάλης αξίας να απαξιώνονται ή οικογενειακές επιχειρήσεις να καταστρέφονται εξαιτίας αναχρονιστικών ρυθμίσεων του κληρονομικού δικαίου.

Για τους λόγους αυτούς, με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης συστάθηκε Ομάδα Εργασίας για την αναμόρφωση του Κληρονομικού Δικαίου, αποτελούμενη από νομικούς υπό την προεδρία του επίτιμου καθηγητή της Νομικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και πρώην προέδρου της Ακαδημίας Αθηνών, Απόστολου Γεωργιάδη. Καθοριστική υπήρξε η συμβολή της ακαδημαϊκής κοινότητας του Πανεπιστημίου Αθηνών, με τη συμμετοχή διακεκριμένων αστικολόγων στην Ομάδα Εργασίας, όπως η ομότιμη καθηγήτρια Δήμητρα Παπαδοπούλου-Κλαμαρή, οι καθηγητές Αντώνιος Καραμπατζός και Γεώργιος Λέκκας και ο αναπληρωτής καθηγητής Παναγιώτης Νικολόπουλος. Αποτέλεσμα των εργασιών αυτής της ομάδας υπήρξε ο νόμος 5303/2026 με τον οποίο αντικαταστάθηκαν τα άρθρα του

Αστικού Κώδικα για το Κληρονομικό Δίκαιο με έναρξη ισχύος σε θανάτους που επέρχονται από τις 16 Σεπτεμβρίου 2026 και μετά.

Οι βασικοί άξονες των αλλαγών που νομοθετήθηκαν είναι οι ακόλουθοι:

Ο διαχωρισμός της κληρονομιαίας περιουσίας από την ατομική περιουσία του κληρονόμου

Πρόκειται για τη μεταρρύθμιση με τη μεγαλύτερη επίδραση στην οικονομία αλλά και την κοινωνία. Μέχρι σήμερα, ο κληρονόμος ευθυνόταν και με την προσωπική του περιουσία για τα χρέη του κληρονομούμενου. Τούτο είχε ως αποτέλεσμα διαδοχικές αποποιήσεις κληρονομίας, ακόμη και περιουσιών με σημαντική οικονομική αξία. Με τις νέες διατάξεις διαχωρίζεται η κληρονομιαία περιουσία από την ατομική περιουσία του κληρονόμου. Αυτό σημαίνει ότι τα χρέη θα εξοφλούνται αποκλειστικά από την κληρονομία και δεν επιβαρύνουν την ατομική περιουσία του κληρονόμου. Ο διαχωρισμός αυτός αναμένεται να επιφέρει μείωση των αποποιήσεων και επανένταξη μεγάλου όγκου της κληρονομιαίας περιουσίας στην οικονομική δραστηριότητα, στήριξη των οικογενειακών επιχειρήσεων, που δεν θα κινδυνεύουν πια από άγνωστα χρέη, με αποτέλεσμα οι κληρονόμοι να μπορούν να συνεχίσουν τη λειτουργία τους, διατη-

Του Γεωργίου
Α. Γεωργιάδη

Καθηγητή Αστικού Δικαίου
Νομικής Σχολής του
Πανεπιστημίου Αθηνών

ρώντας θέσεις εργασίας αλλά και ενισχύοντας τα δημόσια έσοδα από μεταβιβάσεις και επενδύσεις.

Η μεταρρύθμιση του θεσμού της «νόμιμης μοίρας»

Η «νόμιμη μοίρα» είναι το ελάχιστο ποσοστό της περιουσίας που ο νόμος «κρατάει» υποχρεωτικά για τους πολύ κοντινούς συγγενείς του κληρονομούμενου (παιδιά, εγγόνια, γονείς, επιζώντα σύζυγο).

Υπό το μέχρι σήμερα ισχύον δίκαιο, η νόμιμη μοίρα καταλάμβανε

και κατέτεμε κάθε περιουσιακό στοιχείο του κληρονομούμενου δημιουργώντας εκ του νόμου συγκυριότητα μεταξύ του «νόμιμου μεριδούχου» και λοιπών κληρονόμων σε κάθε επιμέρους στοιχείο της κληρονομίας. Με τις νέες ρυθμίσεις η νόμιμη μοίρα αποτελεί πλέον χρηματική αξίωση. Ο νόμιμος μεριδούχος δεν συμμετέχει εξ αδιαθέτου στην κληρονομία αλλά επάγει θέση δανειστή της κληρονομίας, υπέρ του οποίου όμως προβλέπεται προνομιακή προστασία σε σχέση με τους λοιπούς δανειστές. Η επιλογή αυτή περιορίζει σημαντικά τα προβλήματα συνδιαχείρισης και διανομής κοινών κληρονομιαίων αντικειμένων.

Η διασφάλιση της γνησιότητας της βούλησης του κληρονομούμενου

Για τον περιορισμό του φαινομένου των πλαστών ιδιογραφών διαθηκών, ο νόμος πλέον ορίζει ότι μια «ύποπτη» ιδιογραφή διαθήκης δεν θα έχει καμία ισχύ αν δεν αναγνωριστεί πρώτα επίσημα η γνησιότητά της από το δικαστήριο. Αυτό θα ισχύει αν με τη διαθήκη η περιουσία μεταβιβάζεται σε άτομα εκτός από παιδιά, εγγόνια και σύζυγο ή σε τρίτα πρόσωπα («εξωτικούς») ή αν η διαθήκη δημοσιευθεί αφού έχουν περάσει δύο χρόνια από τον θάνατο του κληρονομούμενου, οπότε η δικαστική πιστοποίηση απαιτείται για όλους,

ακόμα και για τους πιο κοντινούς συγγενείς.

Η αναγνώριση

των κληρονομικών συμβάσεων

Με τον ν. 5303/2026 εισήχθησαν για πρώτη φορά δύο είδη κληρονομικών συμβάσεων· πρώτον, οι κληρονομικές συμβάσεις «αίτια θανάτου», με τις οποίες ένα πρόσωπο εγκαθιστά κληρονόμο ή κληροδόχο και, δεύτερον, οι κληρονομικές συμβάσεις με τις οποίες ένα πρόσωπο παραιτείται από μελλοντικά του δικαιώματα στην κληρονομία του αντιπροσβαλλομένου του.

Οι κληρονομικές συμβάσεις είναι δεσμευτικές, με την έννοια ότι ο κληρονομούμενος δεν θα μπορεί να τις ανακαλέσει μεταγενέστερα μονομερώς, όπως θα μπορούσε να ανακαλέσει τη διαθήκη, παρά μόνο υπό αυστηρές προϋποθέσεις. Στη δεσμευτικότητα όμως αυτή έγκαιρη και η πρακτική τους σημασία· οι εν λόγω κληρονομικές συμβάσεις συνιστούν σημαντικό μέσο για τον σχεδιασμό της κληρονομικής διαδοχής σε σταθερές βάσεις. Ένας τέτοιος σχεδιασμός συμβάλλει στη διασφάλιση της συνέχισης της επιχείρησης του κληρονομούμενου μετά τον θάνατό του, καθώς και στον προγραμματισμό της διαδοχής στο πλαίσιο μιας οικογένειας, ιδίως, όταν ένα πρόσωπο έχει παιδιά από περισσότερους γάμους ή και εκτός γάμου. Τέλος, σημαντική προτεινόμενη αλλαγή είναι και η αναγνώριση κληρονομικών δικαιωμάτων στον επιζώντα σύντροφο σε ελεύθερη ένωση, εφόσον δεν υπάρχουν συγγενείς του κληρονομούμενου εν ζωή, αλλά και η αναβάθμιση του εξ αδιαθέτου κληρονομικού δικαιώματος του συζύγου σε περίπτωση που δεν υπάρχει διαθήκη. Σημαντική καινοτομία συνιστά επίσης η πρόβλεψη κληροδοσίας κάποιου ποσού εκ του νόμου για τους «φροντιστές» του κληρονομούμενου, δηλαδή για τα πρόσωπα που συμπαραστάθηκαν εμπράκτως στον κληρονομούμενο κατά τα τελευταία χρόνια της ζωής του.

Συνοψίζοντας, οι μεταρρυθμίσεις που θεσπίστηκαν στοχεύουν στη διεύρυνση της ελευθερίας του κληρονομούμενου, στη διασφάλιση της πραγματικής του βούλησης και στην αξιοποίηση της κληρονομιαίας περιουσίας προς όφελος της οικονομίας αλλά και με επίδειξη κοινωνικής ευαισθησίας. Με τις αλλαγές αυτές, το Κληρονομικό Δίκαιο εκσυγχρονίστηκε ουσιαστικά, ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της σύγχρονης κοινωνικοοικονομικής πραγματικότητας.

Η καταγγελία της άκρας Δεξιάς είναι αναγκαία, αλλά δεν αρκεί. Η υποχώρησή της θα κριθεί στο εάν οι δημοκρατικοί θεσμοί, και το πανεπιστήμιο μεταξύ αυτών, ξαναγίνουν παρόντες εκεί όπου οι πολίτες ζουν, εργάζονται και ανήκουν

Στις 6 Σεπτεμβρίου 2026, η AfD έφτασε στη Σαξονία-Άνχαλτ κοντά στην απόλυτη πλειοψηφία. Συγκέντρωσε 43,8% και 39 από τις 83 έδρες, ενώ το CDU έπεσε από το 37,1% του 2021 στο 17,2%, με την εκλογική συμμετοχή να ανεβαίνει από το 60,3% στο 77,8%. Το αποτέλεσμα αυτό, ωστόσο, δεν γεννήθηκε την Κυριακή των εκλογών. Χτίστηκε επί χρόνια στο έδαφος, σε παμπ, σε συλλόγους, σε δημοτικά συμβούλια και σε χώρους εργασίας. Για την πανεπιστημιακή κοινότητα, το ερώτημα είναι τι μπορεί να ανακόψει την άκρα Δεξιά πριν από την κάλπη.

Με αυτό το ερώτημα ασχολήθηκε το CIVIS Open Lab «Αντιδράσεις Απέναντι στην Άκρα Δεξιά: Τοπικές Προκλήσεις, Παγκόσμιες Προοπτικές», που φιλοξένησε το Πανεπιστήμιο του Tübingen στις 26 και 27 Ιουνίου 2026. Η CIVIS, η ευρωπαϊκή πανεπιστημιακή συμμαχία στην οποία μετέχει το ΕΚΠΑ, φέρνει μέσω των Open Labs την ακαδημαϊκή έρευνα σε επαφή με την Κοινωνία των Πολιτών. Στο Tübingen συμμετείχαν περίπου σαράντα ερευνητές και πρακτικοί από πέντε πανεπιστήμια (Tübingen, Glasgow, Salzburg, Βρυξέλλες και Αθήνα), εκπρόσωποι της τοπικής αυτοδιοίκησης, συνδικαλιστές, εκπαιδευτικοί και μέλη τοπικών δημοκρατικών πρωτοβουλιών. Δούλεψαν σε μικτές ομάδες πάνω σε πραγματικά διλήμματα, υπό τον συντονισμό της Léonie de Jonge, καθηγήτριας έρευνας για τον δεξιό εξτρεισμό. Η ομάδα του ΕΚΠΑ εκπροσωπήθηκε από δύο μέλη ΔΕΠ (Λαμπρινή Ρόρη, Ευφροσύνη Χαριτοπούλου), δύο μεταπτυχιακές φοιτήτριες (Χριστίνα Ζέμπου, Ζηνοβία Συμεωνίδη) και έναν προπτυχιακό φοιτητή (Δημήτρης Νίκας). Καρπός της συνάντησης είναι ένα κείμενο πολιτικής με οκτώ προτάσεις που επιμελήθηκε η ελληνική ομάδα και απευθύνεται σε δήμους, συνδικάτα, σχολεία και οργανώσεις πολιτών.

Το πρώτο συμπέρασμα αφορά τη γεωγραφία. Η άκρα Δεξιά εδραιώνεται εκεί όπου η δημοκρατική εκπροσώπηση έχει υποχωρήσει, σε αυτό που η βιβλιογραφία ονομάζει «τοπικό δημοκρατικό κενό»: την απουσία σταθερών διαύλων επαφής ανάμεσα στους πολίτες και στους θεσμούς. Όταν τα κόμματα εμφανίζονται μόνο προεκλογικά, παγιώνεται η αίσθηση ότι ο τόπος «δεν μετράει» και η αντισυστημική ψήφος γίνεται το μέσο διαμαρτυ-

REUTERS/FABRIZIO BENSCH

Ο νικητής των εκλογών στη Σαξονία-Άνχαλτ Ούλριχ Ζίγκμουντ (μέσον), με τους προέδρους της AfD Τίνο Κρουπάλα και Αλίσ Βάιντελ σε προεκλογική συγκέντρωση του ακροδεξιού κόμματος.

Πριν από την κάλπη Τι μάθαμε στο Tübingen για την άκρα Δεξιά

Των Λαμπρινής Ρόρη

Αναπληρώτριας Καθηγήτριας
Πολιτικής Ανάλυσης στο Τμήμα
Πολιτικής Επιστήμης
και Δημόσιας Διοίκησης
του Πανεπιστημίου Αθηνών και

Ευφροσύνης Χαριτοπούλου

Επικουρικής Καθηγήτριας
Πολιτικής Επιστήμης
στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης
και Δημόσιας Διοίκησης
του Πανεπιστημίου Αθηνών

ρίας. Η ανισοκατανομή αυτή έχει δύο όψεις στη Γερμανία. Η πρώτη είναι το ρήγμα Ανατολής και Δύσης: στις κρατιδιακές εκλογές του Σεπτεμβρίου 2024 η AfD πήρε 32,8% στη Θουριγγία, 30,6% στη Σαξονία και 29,2% στο Βρανδεμβούργο, ενώ τον Μάρτιο του 2026 έμεινε στο 18,8% στη Βάδη-Βυρτεμβέργη και στο 19,5% στη Ρηνανία-Παλατινάτο, το υψηλότερο ποσοστό της στα δυτικά κρατίδια ως τότε. Η δεύτερη βρίσκεται στο εσωτερικό της Δύσης: στη Ρηνανία-Παλατινάτο οι κορυφές της είναι σε δομικά αδύναμες περιοχές με υψηλή ανεργία, όπως το Ludwigshafen με 26,9% και η Pirmasens με 26,3%, ενώ στις πανεπιστημιούπολεις της Βάδης-Βυρτεμβέργης μένει μονοψήφια ή οριακά διψήφια, με 8% στη Χαϊδελβέργη, 6,2% και 9,4% στο κέντρο της Στουτγκάρδης και 12,2% στο Tübingen, όταν στη γειτονική περιφέρεια Hechingen-Münsingen

φτάνει το 23,4%. Η Σαξονία-Άνχαλτ, που έχασε πάνω από 750.000 κατοίκους από το 1990 και όπου το 83% των ψηφοφόρων της AfD θεωρεί ότι οι Ανατολικογερμανοί παραμένουν «πολίτες δεύτερης κατηγορίας» (στοιχεία infratest dimap, ανάλυση KAS 2026), είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα του πού μπορεί να οδηγήσει αυτή η γεωγραφία όταν η αίσθηση εγκατάλειψης γίνεται συλλογική ταυτότητα. Το κενό δεν μένει άδειο. Στελέχη και συνοδοιπόροι της AfD πηγαίνουν στην παμπ, χρηματοδοτούν την τοπική γιορτή, στηρίζουν «συνδικάτο» στην αυτοκινητοβιομηχανία. Και όσο η άκρα Δεξιά αποκτά ορατότητα και θεσμική παρουσία τόσο διαβρώνεται ο κοινωνικός κανόνας που καθιστούσε κοστοβόρα την έκφραση ξενοφοβικών θέσεων. Δεν πρόκειται για γερμανική ιδιαιτερότητα. Στην περίπτωση της Χρυσής Αυγής, η τοπική οργάνωση προηγήθηκε της εκλογικής απογείωσης και την προετοίμασε. Η ακροδεξιά εδραίωση περνά από το πεδίο πριν αποτυπωθεί στην κάλπη.

Το δεύτερο συμπέρασμα είναι ότι δεν υπάρχει «μαγική λύση». Η αποτελεσματικότητα του διαλόγου, του δημόσιου αντιλόγου και της απομόνωσης εξαρτάται από το ακροατήριο και τον κίνδυνο υπερπροβολής. Ο διάλογος με τον απογοητευμένο ψηφοφόρο έχει νόημα, ενώ απέναντι στον οργανωμένο δρώντα ενδείκνυται η απομόνωση. Πριν από κάθε επιλογή χρειάζεται να απαντηθούν τρία ερωτήματα: ποιος μιλά, σε ποιον και με ποιον στόχο. Οι προτάσεις οργανώνονται σε τρεις άξονες. Πρώτον, σταθε-

ρή παρουσία: περιφερειακές δημοκρατικές δομές, συνδικάτα που απαντούν στην εργασιακή ανασφάλεια και εκπαιδευτικοί που δεν αντιμετωπίζουν μόνοι τους τα περιστατικά. Δεύτερον, στρατηγική κινητοποίηση. Η ειρηνική μαζική κινητοποίηση, όπου εκδηλώνεται, μειώνει μετρήσιμα την ακροδεξιά ψήφο (Colombo et al. 2024), ενώ η βίαιη κλιμάκωση και η δυσανάλογη αντίδραση σε μια μικρή συγκέντρωση προσφέρουν στην άκρα Δεξιά το «οξυγόνο της δημοσιότητας». Ιδιαίτερα κρίσιμο είναι το εξάμηνο πριν από τις εκλογές. Τρίτον, θεσμική θωράκιση: δικτυα έγκαιρης υποστήριξης, συμμετοχικοί θεσμοί που δίνουν πραγματική επιρροή και ευρείες δημοκρατικές συμμαχίες με σαφή όρια. Η συμμετοχή έχει σημασία, διότι οι κάτοικοι παραμελημένων περιοχών απορρίπτουν ακόμη και ωφέλιμες πολιτικές όταν τις εκλαμβάνουν ως εξωτερικά επιβεβλημένες. Τα όρια επίσης μετρούν. Η άκρα Δεξιά δοκιμάζει συστηματικά τους θεσμούς: έρευνα στη Γερμανία δείχνει ότι στα δημοτικά συμβούλια επιχειρεί συχνά να μονοπωλεί τη συζήτηση και να μετατοπίζει την τοπική ατζέντα, ενώ αποτελεσματικότερη απάντηση είναι η ψύχραιμη εφαρμογή των διαδικασιών (Heinze 2026). Το κοινωνικό κεφάλαιο, άλλωστε, προστατεύει μόνο όταν στηρίζεται σε δημοκρατικούς κανόνες.

Οι πανεπιστημιούπολεις παραμένουν ανθεκτικές, αλλά στο Tübingen οι εθνικιστικές φοιτητικές αδελφότητες λειτουργούν ήδη ως διαύλοι διάδοσης. Η αξία της συνάντησης για την ομάδα μας ήταν ακριβώς ότι φοιτητές και διδάσκοντες δούλεψαν δίπλα σε όσους αντιμετωπίζουν την άκρα Δεξιά καθημερινά. Ένα πανεπιστήμιο διαθέτει τα μέσα για μία από τις πλέον καιρίες προτάσεις των συμπερασμάτων μας: την αλλαγή του επικοινωνιακού πλαισίου, δηλαδή τη μετατόπιση της δημόσιας συζήτησης από την αναπαραγωγή και την καταδίκη των ακροδεξιών μηνυμάτων προς θετικές, κατανοητές εναλλακτικές αφηγήσεις και την ενίσχυση της δημόσιας φωνής όσων στοχοποιούνται. Η καταγγελία της άκρας Δεξιάς είναι αναγκαία, αλλά δεν αρκεί. Η υποχώρησή της θα κριθεί στο εάν οι δημοκρατικοί θεσμοί, και το πανεπιστήμιο μεταξύ αυτών, ξαναγίνουν παρόντες εκεί όπου οι πολίτες ζουν, εργάζονται και ανήκουν.

Κλιματική κρίση

ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΛΕΚΚΑΣ

Νεπάλ Η κραυγή του πλανήτη, οι ζωές των αθώων

Η αλληλουχία φυσικών φαινομένων που οδήγησε στην τραγωδία και το βασικό κοινωνικό ερώτημα που αναδύεται

Η πρόσφατη καταστροφή στο Νεπάλ προκλήθηκε από αλληλουχία φυσικών φαινομένων, ξεκινώντας με την αποκόλληση μεγάλων ποσοτήτων πάγου και εδάφους από παγετώνες λόγω των υψηλών θερμοκρασιών και πιθανότατα με αφορμή μια σχετικά μικρή σεισμική δόνηση. Το γεγονός αντικατοπτρίζει με σαφήνεια την πολυπλοκότητα και τη συνθετικότητα των φυσικών φαινομένων, μια κατάσταση που εμφανίζεται ολοένα και συχνότερα τα τελευταία χρόνια και χαρακτηρίζεται από τη σύνθεση και την αλυσιδωτή εκδήλωση πολλαπλών, διαφορετικών φυσικών καταστροφών στο πλαίσιο ενός ενιαίου γεγονότος.

Η αύξηση της παγκόσμιας θερμοκρασίας, το λιώσιμο πάγων, οι αποκολλήσεις υλικών, οι κατολισθήσεις, οι αιφνίδιες πλημμύρες, η διάβρωση και η απόθεση υλικών αποτελούν ορισμένα από τα χαρακτηριστικά αυτής της σύνθετης αλληλουχίας φαινομένων που έπληξε το Νεπάλ.

Το φαινόμενο ξεκίνησε σε υψόμετρο περίπου 6.200 μέτρων, όπου αποκολλήθηκε τμήμα παγετώνος πλάτους περίπου 610 μέ-

Του **Ευθύμιου Λέκκα**

Ομότιμου Καθηγητή, Τμήμα Γεωλογίας και Γεωπεριβάλλοντος του Πανεπιστημίου Αθηνών

τρων. Λόγω των ιδιαίτερα μεγάλων κλίσεων των πρανών της περιοχής, το τμήμα αυτό κινήθηκε σχεδόν σε ελεύθερη πτώση, προτού προσκρούσει σε μια φυσικά διαμορφωμένη λίμνη που προϋπήρχε στην περιοχή.

Η ισχυρή πρόσκρουση προκάλεσε τη διάρρηξη του φυσικού φράγματος της λίμνης, με αποτέλεσμα την απελευθέρωση μεγάλων ποσοτήτων νερού και φερτών υλικών και τη δημιουργία ενός αιφνίδιου πλημμυρικού κύματος.

Η ροή εξελίχθηκε σε μια ιδιαίτερα ισχυρή αιφνίδια πλημμύρα (flash flood), η οποία διήνυσε απόσταση περίπου 100 χιλιομέτρων, παρασύροντας λάσπη, βράχους και συντρίμια, καθώς και προκαλώντας σοβαρές ζημιές σε δρόμους και άλλες υποδομές κατά μήκος της πορείας της. Τα φερτά υλικά εκτιμάται ότι κάλυψαν τα πρώτα 20 χιλιόμετρα σε περίπου επτά λεπτά, ενώ η ταχύτητα της ροής, καθώς αυτή κατευθυνόταν προς την απότομη κοιλάδα, έφτασε κατά τόπους ακόμη και τα 150 χιλιόμετρα ανά ώρα.

Ο κίνδυνος ωστόσο δεν έχει

εκλείψει. Η περιοχή εξακολουθεί να βρίσκεται αντιμέτωπη με το ενδεχόμενο νέων κατολισθήσεων και πλημμυρικών επεισοδίων, καθώς η διάβρωση και η υποσκαφή των πρανών από τα προηγούμενα καταστροφικά φαινόμενα έχουν καταστήσει το έδαφος ιδιαίτερα ευάλωτο. Η αποστολή του ΕΚΠΑ επικεντρώνεται στην καταγραφή και αξιολόγηση των φυσικών κινδύνων, στην εκτίμηση της τρωτότητας των υποδομών, καθώς και στην αντιμετώπιση των δυσκολιών πρόσβασης, οι οποίες δυσχεραίνουν σημαντικά τις εργασίες αποκατάστασης.

Οι φόβοι για την εκδήλωση νέων φαινομένων παραμένουν, καθώς οι συνθήκες στην περιοχή εξακολουθούν να ευνοούν την εκδήλωση νέων κατολισθήσεων και πλημμυρικών επεισοδίων.

Έντονη διάβρωση

Υπάρχουν εκατοντάδες σημεία όπου θα μπορούσαν να εκδηλωθούν νέες, μεγάλης κλίμακας κατολισθήσεις. Τα προηγούμενα πλημμυρικά φαινόμενα έχουν προκαλέσει έντονη διάβρωση και

υποσκαφή των πρανών στη βάση των μεγάλων φαραγγίων, αυξάνοντας την αστάθεια των υπερκείμενων γεωλογικών μαζών. Ήδη έχουν εντοπιστεί νέες κατολισθήσεις και στις δύο πλευρές των φαραγγίων, ενώ η έντονη βροχοπτώση επιβαρύνει περαιτέρω την κατάσταση. Η αποκόλληση βράχων και μεγάλων ποσοτήτων εδάφους, σε συνδυασμό με την παρουσία νερού, θα μπορούσε να προκαλέσει νέα εκτεταμένα πλημμυρικά κύματα.

Η επιχειρησιακή ανταπόκριση παραμένει ιδιαίτερα δύσκολη, καθώς οι καταστροφές εκτείνονται σε χωριά και οικισμούς που βρίσκονται σε δυσπρόσιτες περιοχές, συχνά στη βάση μεγάλων φαραγγίων. Παράλληλα, σημαντικό τμήμα του οδικού δικτύου έχει υποστεί εκτεταμένες ζημιές ή έχει καταστραφεί ολοσχερώς, γεγονός που δυσχεραίνει ακόμη περισσότερο την πρόσβαση στις πληγείσες περιοχές, καθώς και τις επιχειρήσεις αποκατάστασης.

Περίπου 60 χιλιόμετρα του οδικού δικτύου προς την πλευρά του Θιβέτ δεν είναι πλέον προσβάσιμα, γεγονός που δυσχεραίνει ση-

μαντικά τόσο την πρόσβαση των συνεργείων απεγκλωβισμού όσο και τις επιχειρήσεις εντοπισμού αγνοουμένων.

Οι επιχειρησιακές προκλήσεις, ωστόσο, δεν περιορίζονται μόνο εκεί. Η ταυτοποίηση των σορών έχει εξελιχθεί σε μία από τις σημαντικότερες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν στο Νεπάλ. Μετά την παραμονή τους για αρκετές ημέρες στο ποτάμι, πολλά πτώματα έχουν υποστεί αλλοιώσεις, γεγονός που καθιστά ιδιαίτερα δύσκολη την ταυτοποίησή τους. Το Νεπάλ, η Κίνα και η Ινδία καλούνται να συνεργαστούν σε όλα τα επίπεδα, από τα διασωστικά συνεργεία και τις ένοπλες δυνάμεις έως τις εξειδικευμένες ομάδες εμπειρογνομόνων για την ταυτοποίηση μέσω DNA. Παράλληλα, απαιτείται η άμεση εξασφάλιση απαραίτητου υλικοτεχνικού εξοπλισμού και βασικών προμηθειών, όπως εξοπλισμός δοκιμών DNA, drones, εξοπλισμός καθαρισμού και επεξεργασίας νερού, τρόφιμα και προσωρινά καταλύματα. Πέντε μέρες μετά την καταστροφή, ο απολογισμός ανερχόταν σε περίπου 1.000 νεκρούς και 4.000 αγνοούμενους, εκ των οποίων, σύμφωνα με τις Αρχές, τουλάχιστον 461 ξένοι υπήκοοι από 23 χώρες αγνοούνται στην κινεζική πλευρά των συνόρων.

Το μέλλον της περιοχής παραμένει εξαιρετικά αβέβαιο. Το βασικό κοινωνικό ερώτημα που αναδύεται μετά την καταστροφή στο Νεπάλ δεν αφορά μόνο το κατά πόσο είναι εφικτό να ξεκινήσει μία διαδικασία αποκατάστασης, καθώς οι συνθήκες για την ανοικοδόμηση της περιοχής είναι εξαιρετικά δυσμενείς. Αφορά κυρίως το πώς θα μπορούσε να σχεδιαστεί και να υλοποιηθεί ακόμη και μια ελεγχόμενη μετεγκατάσταση του πληθυσμού, εφόσον η παραμονή στις πληγείσες περιοχές εξακολουθεί να εγκυμονεί σοβαρούς κινδύνους.

Ιδιαίτερα ανησυχητικό είναι το γεγονός ότι παρόμοιοι συνδυασμοί φυσικογεωγραφικών και γεωμορφολογικών χαρακτηριστικών, σε συνδυασμό με την παρουσία πληθυσμού και υποδομών, απαντώνται σε πολλές περιοχές της ευρύτερης ζώνης των Ιμαλαίων. Στις περιοχές αυτές, η συνύπαρξη πολλαπλών φυσικών κινδύνων με την έντονη ανθρώπινη δραστηριότητα διαμορφώνει συνθήκες αυξημένης τρωτότητας, ενισχύοντας την πιθανότητα εκδήλωσης σύνθετων και αλυσιδωτών καταστροφικών φαινομένων. εκδήλωσης σύνθετων και αλυσιδωτών καταστροφικών φαινομένων.

Ο πλανήτης θερμαίνεται ταυτόχρονα

Της **Ασημίνας Αντωνάρκου**

Καθηγήτριας και Προέδρου
του Τμήματος Γεωλογίας
και Γεωπεριβάλλοντος
του Πανεπιστημίου Αθηνών

Για δεκαετίες η κλιματική αλλαγή περιγραφόταν με έναν αριθμό: πόσο ανέβηκε η μέση θερμοκρασία της Γης. Μια νέα διεθνής μελέτη, που δημοσιεύτηκε στο επιστημονικό περιοδικό «Nature Communications», δείχνει όμως ότι αυτός ο αριθμός δεν αρκεί πλέον για να αποτυπώσει το μέγεθος του κινδύνου. Το ερώτημα δεν είναι πια μόνο «πόσο» θερμαίνεται ο πλανήτης, αλλά κυρίως «πού» — και ακόμα περισσότερο «πόσο ταυτόχρονα» εκδηλώνονται οι ακραίες θερμοκρασίες.

Η έρευνα, με τίτλο «Recent globally synchronous seasonal warm events unprecedented since 850 CE», ανέτρεξε σε δεδομένα 1.173 ετών, από το 850 μ.Χ. έως το 2023, προκειμένου να απαντήσει σε ένα ερώτημα που μέχρι σήμερα είχε μελετηθεί ελάχιστα: πόσο συχνά η ακραία ζέστη πλήττει ταυτόχρονα μεγάλα και γεωγραφικά απομακρυσμένα τμήματα της υδρογείου. Η απάντηση των ερευνητών είναι κατηγορηματική — κάτι τέτοιο δεν είχε καταγραφεί σε αντίστοιχη κλίμακα εδώ και περισσότερο από μία χιλιετία.

Σημείο καμψής η δεκαετία του 1970

Τα στοιχεία της μελέτης δείχνουν μια εντυπωσιακή απότομη τομή. Πριν από το 1970, μόλις το 18% των χειμερινών περιόδων (Δεκέμβριος - Φεβρουάριος) και το 15% των καλοκαιρινών περιόδων (Ιούνιος - Αύγουστος) ξεπερνούσαν το όριο που οι επιστήμονες χρησιμοποιούν για να χαρακτηρίσουν ένα γεγονός ως ισχυρά συγχρονισμένο θερμό επεισόδιο.

Μετά το 1970, τα ποσοστά αυτά εκτινάχθηκαν στο 89% και 86% αντίστοιχα.

Οι ερευνητές επισημαίνουν ότι η παρατηρούμενη κατάσταση δεν συνιστά απλώς μια παροδική περίοδο ασυνήθιστα υψηλών θερμοκρασιών, αλλά αντανάκλα μια ευρύτερη μεταβολή του κλιματικού καθεστώτος. Στο παρελθόν, ακόμη και κατά τη διάρκεια γνωστών θερμών περιόδων, όπως η Μεσαιωνική Κλιματική Ανωμαλία, οι περίοδοι μέγιστων θερμοκρασιών στις διάφορες περιοχές του πλανήτη δεν εκδηλώνονταν ταυτόχρονα, αλλά παρουσίαζαν σημαντικές χρονικές αποκλίσεις. Αντίθετα, στη σύγχρονη εποχή παρατηρείται μεγαλύτερος χρονικός συγχρονισμός των θερμοκρασιακών αιχμών, με μεγάλο μέρος της χερσαίας επιφάνειας της Γης να καταγράφει τις υψηλότερες θερμοκρασίες της κατά την περίοδο μετά το 1900.

Ένα νέο «θερμόμετρο» για την ακρότητα

Για να μετρήσουν αυτό το φαινόμενο, οι επιστήμονες δημιούργησαν έναν νέο δείκτη, τον Extremity Index (EI). Σε αντίθεση με τη μέση θερμοκρασιακή ανωμαλία, ο δείκτης αυτός δεν εξετάζει μόνο πόσο θερμό ήταν ένα διάστημα, αλλά και πόσο μεγάλη γεωγραφική έκταση επηρεάστηκε ταυτόχρονα, με όριο αναφοράς το τοπικό 95ο εκατοστημόριο της περιόδου 1901-1930. Η διάκριση δεν αποτελεί απλώς μια ακαδημαϊκή λεπτομέρεια. Δύο χρονιές μπορεί να έχουν την ίδια μέση θερμοκρασιακή απόκλιση, αλλά στη μία περίπτωση η ακραία ζέστη να περιορίζεται σε λίγες περιοχές, ενώ στην άλλη να εκτείνεται ταυτόχρονα σε τεράστιο τμήμα του πλανήτη. Από άποψη κινδύνου, τα δύο αυτά σενάρια είναι εντελώς διαφορετικά — και, όπως δείχνει η μελέτη, ακόμη και χρονιές με μέτρια μέση θερμοκρασιακή ανωμαλία μπορούν να κρύβουν εξαιρετικά ισχυρά συγχρονισμένα θερμά επεισόδια.

Τα πιο πρόσφατα χρόνια σημειώνονται τα πιο εντυπωσιακά νούμερα. Οι δύο ισχυρότερες χειμερινές περίοδοι στο αρχείο παρατηρήσεων 1901-2023 καταγράφηκαν το 2015/2016 και το 2019/2020, με την ακραία θερμότητα να καλύπτει το 74,4% και το 72,9% αντίστοιχα της παγκόσμιας χερσαίας έκτασης.

Για τις καλοκαιρινές περιόδους, τα ρεκόρ ανήκουν στο 2021 και στο 2023. Συγκεκριμένα, το 2023, το 81,74% της παγκόσμιας ξηράς ξεπέρασε το όριο ακρότητας — πάνω από οκτώ στα δέκα τμήματα της χερσαίας επιφάνειας του πλανήτη.

Δεν πρόκειται, τονίζουν οι ερευνητές, για ακόμη ένα «θερμό καλοκαίρι». Είναι η αποτύπωση ενός κλιματικού συστήματος στο οποίο οι θερμικές αποκλίσεις αποκτούν πρωτοφανή γεωγραφική έκταση. Ένα εύρημα που ανατρέπει μέρος της καθιερωμένης εικόνας αφορά τη γεωγραφία του φαινομένου. Η ενίσχυση των συγχρονισμένων θερμών ακροτήτων μετά το 1970 δεν περιορίζεται στα μεσαία και υψηλά γεωγραφικά πλάτη του Βορείου Ημισφαιρίου, όπου συνήθως εστιάζει η δημόσια συζήτηση. Αντιθέτως, καταγράφεται σε όλες τις γεωγραφικές ζώνες, με ιδιαίτερα ισχυρή συνεισφορά των τροπικών περιοχών — πολλές από τις οποίες συνδυάζουν υψηλή έκθεση στους κλιματικούς κινδύνους με περιορισμένη δυνατότητα προσαρμογής.

Οι ίδιοι οι συγγραφείς της μελέτης βάζουν, ωστόσο, ένα σαφές όριο στην ερμηνεία των ευρημάτων τους: ο δείκτης καταγράφει τη φυσική διάσταση της ακρότητας και όχι απευθείας τον κοινωνικό κίνδυνο. Η τρωτότητα μιας κοινωνίας εξαρτάται, εκτός των άλλων, από τις υποδομές, την οικονομία και την ικανότητα προσαρμογής της — παράγοντες που η μελέτη δεν ποσοτικοποιεί.

Το ερώτημα που ακολουθεί αναπό-

φευκτα είναι αν πρόκειται για μία φυσική διακύμανση του κλίματος ή για αποτέλεσμα της ανθρώπινης δραστηριότητας. Η ανάλυση απόδοσης αιτίων που περιλαμβάνει η μελέτη είναι σαφής: η ανθρωπογενής επίδραση — με κυρίαρχο ρόλο των αερίων του θερμοκηπίου — αναδεικνύεται ως ο κύριος παράγοντας πίσω από την πρόσφατη ενίσχυση του φαινομένου.

Από την πρόγνωση καιρού στην πρόγνωση κρίσεων

Οι ερευνητές τοποθετούν το εύρημά τους σε ένα ευρύτερο πλαίσιο για την πολιτική προστασία και τον σχεδιασμό υποδομών. Το ζητούμενο, όπως εξηγούν, δεν είναι πια μόνο να προβλέπεται πού θα χτυπήσει ο επόμενος καύσωνας, αλλά πόσα συστήματα — ενεργειακά δίκτυα, γεωργική παραγωγή, υδάτινοι πόροι, δημόσια υγεία — μπορεί να πιεστούν ταυτόχρονα σε διαφορετικά σημεία του πλανήτη και σε ποιον βαθμό. Όταν αυτό εκδηλώνεται, ο κίνδυνος παύει να είναι τοπικός και μετατρέπεται σε συστημικό, με αλυσιδωτές επιπτώσεις που ξεπερνούν τα σύνορα μιας χώρας ή μιας ηπείρου.

Η μελέτη δεν επιχειρεί να αποτιμήσει άμεσα αυτές τις κοινωνικές συνέπειες. Δείχνει, όμως, κάτι που προηγείται: ότι η φυσική βάση πάνω στην οποία χτίζεται σήμερα κάθε εκτίμηση κλιματικού κινδύνου έχει ήδη αλλάξει.

Για περισσότερο από μία χιλιετία, οι ακραίες θερμές περίοδοι υπήρχαν, αλλά παρέμεναν κατακερματισμένες στον χώρο και στον χρόνο. Σήμερα, σύμφωνα με τους ερευνητές, η ακραία ζέστη αποκτά ταυτόχρονα μεγαλύτερη ένταση, μεγαλύτερη έκταση και μεγαλύτερο συγχρονισμό, μετατρέποντας ένα κατά βάση τοπικό φαινόμενο σε έναν ολόένα πιο παγκόσμιο κλιματικό κίνδυνο.

REUTERS/ISABEL INFANTES

←
Ούτε το Λονδίνο
γλίτωσε φέτος
από τους
καύσωνες, με
τη θερμοκρασία
να φθάνει
ακόμη και τους
38 βαθμούς
Κελσίου

Διεθνή

Πώς οι παλινωδίες της κυβέρνησης των ΗΠΑ σχετικά με τη χρηματοδότηση πανεπιστημίων και ερευνητικών προγραμμάτων θέτουν σε κίνδυνο την παραγωγή επιστημονικής γνώσης

Υπό απειλή μία ολόκληρη γενιά νέων ακαδημαϊκών

Επιμέλεια **Λαμπρινή Παπαδοπούλου**

Επικουρη Καθηγήτρια στο Τμήμα Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και Επικοινωνίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

Σοβαρές ανησυχίες αναφορικά με την παραγωγή νέας επιστημονικής γνώσης τα επόμενα χρόνια προκαλεί η μείωση κατά 15% του αριθμού των φοιτητών και φοιτητριών που έγιναν δεκτοί σε προγράμματα διδακτορικών σπουδών 50 κορυφαίων πανεπιστημίων των ΗΠΑ. Όπως αναφέρεται σε πρόσφατο ρεπορτάζ

των «New York Times», η μείωση αποδίδεται, εν μέρει, στο ασαφές και απρόβλεπτο περιβάλλον της ομοσπονδιακής χρηματοδότησης κατά τη διάρκεια της κυβέρνησης Τραμπ, καθώς διαρκώς εξαγγέλλονται περικοπές, στη συνέχεια ανακαλούνται, ενώ οι διαθέσιμοι προϋπολογισμοί παραμένουν ασαφείς.

Η μείωση του αριθμού των υποψήφιων διδασκάλων σημαίνει ότι τα πανεπιστήμια θα διαθέτουν λιγότερους νέους ερευνητές για να διδάσκουν προπτυχιακούς φοιτητές. Παράλληλα, οι επικεφαλής της ανώτατης εκπαίδευσης εκφράζουν τον φόβο ότι, εάν η τάση συνεχιστεί, θα περιοριστεί το ανθρώπινο δυναμικό που θα στελεχώσει την επιστημονική και ερευνητική αγορά εργασίας.

Τα στοιχεία προέρχονται από 55 πανεπιστήμια, όλα μέλη της Association of American Universities (AAU), ενός οργανισμού στον οποίο συμμετέχουν, κατόπιν πρόσκλησης, 69 από τα πλέον διακεκριμένα ερευνητικά πανεπιστήμια των Ηνωμένων Πολιτειών.

Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε από το Association of American Universities Data Exchange (AAUDE). Τα πανεπιστήμια της AAU απονέμουν περίπου το ήμισυ των ερευνητικών διδακτορικών τίτλων στις Ηνωμένες Πολιτείες. «Διατρέχουμε τον κίνδυνο να χάσουμε μια ολόκληρη γενιά νέων ταλέντων εξαιτίας της συρρίκνωσης της δυνατότητας στήριξης αυτών των φοιτητών» δήλωσε μάλιστα στην αμερικανική εφημερίδα ο Τόμπι Σμιθ, ανώτερος αντιπρόεδρος της AAU. Οι διοικήσεις των πανεπιστημίων και οι εκπρόσωποι της ερευνητικής κοινότητας αποδίδουν τη μείωση των νέων διδακτορικών φοιτητών

Καταγγελίες για μισογυνισμό στο Πανεπιστήμιο του Κέιμπριτζ

Το περίφημο Ινστιτούτο Αστρονομίας του Πανεπιστημίου του Κέιμπριτζ κατηγορείται ότι ανέχεται φαινόμενα μισογυνισμού και έναν «κύκλο εκφοβισμού» στο εσωτερικό του. Όπως αναφέρεται σε ρεπορτάζ της εφημερίδας «Guardian», τις καταγγελίες διατυπώνει ο καθηγητής Αστροφυσικής Γουίν Έβανς, ο οποίος υποστηρίζει επίσης ότι το πανεπιστήμιο προέβη σε αντίποινα εις βάρος εργαζομένων που προχώρησαν σε καταγγελίες.

Το Ινστιτούτο Αστρονομίας αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα και πλέον αναγνωρισμένα ερευνητικά κέντρα του κλάδου διεθνώς, με αντικείμενο

τη μελέτη της δημιουργίας του ηλιακού συστήματος και της εξέλιξης του Σύμπαντος. Ο Έβανς, ο οποίος ήταν υποψήφιος για τη θέση του πρύτανη του Πανεπιστημίου του Κέιμπριτζ το 2025 με κεντρικό σύνθημα την αντιμετώπιση του εκφοβισμού, υποστήριξε ενώπιον δικαστηρίου ότι το Ινστιτούτο έχει «κακή ιστορία μισογυνισμού». Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του, μία εργαζόμενη εξωθήθηκε σε παραίτηση, μια δεύτερη έζησε σε καθεστώς φόβου, ενώ μια τρίτη βρέθηκε αντιμέτωπη με επιθετική συμπεριφορά από καθηγητές του Ινστιτούτου.

Το Πανεπιστήμιο του Κέιμπριτζ απορρίπτει κατηγορηματικά τις καταγγελίες, υποστηρίζοντας ότι ο Έβανς κινείται από προσωπική εμπάθεια εναντίον του διευθυντή του Ινστιτούτου, καθηγητή Ρίτσαρντ ΜακΜάον. Από την πλευρά του, ο ΜακΜάον αρνείται όλες τις κατηγορίες. Η εκδίκαση της υπόθεσης συνεχίζεται.

Σύλληψη αμερικανού ακαδημαϊκού στην Κίνα για κατασκοπεία

Ο πολιτικός επιστήμονας Μιν Ζιν, γνωστός για την έρευνά του σχετικά με τη Μιανμάρ και την κινεζική εξωτερική πολιτική, συνελήφθη στην Κίνα με την κατηγορία της κατασκοπείας. Σύμφωνα με την εφημερίδα «Guardian», οι κινεζικές αρχές επιβεβαίωσαν τη σύλληψη του αμερικανού πολίτη. Το υπουργείο Εξωτερικών της χώρας γνωστοποίησε ότι έχει ενημερώσει το αμερικανικό προξενείο στην Γκουανγκζού, χωρίς ωστόσο να δώσει περισσότερες λεπτομέρειες για τις κατηγορίες ή τα στοιχεία της υπόθεσης. Ο Μιν Ζιν είναι πολιτικός επιστήμονας με καταγωγή από τη Μιανμάρ, όπου συμμετείχε

στις φοιτητικές κινητοποιήσεις υπέρ της δημοκρατίας το 1988. Μετά την καταστολή του κινήματος εγκατέλειψε τη χώρα και εγκαταστάθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες, όπου απέκτησε την αμερικανική υπηκοότητα. Παράλληλα, είναι υποψήφιος διδάκτορας στο Πανεπιστήμιο της Καλιφόρνιας στο Μπέρκλεϊ. Σύμφωνα με πληροφορίες, ο Μιν Ζιν ταξίδεψε στην κινεζική πόλη Κουνμίνγκ, στην επαρχία Γιουνάν, για να συμμετάσχει σε ακαδημαϊκό συνέδριο, όταν εξαφανίστηκε στις αρχές Ιουνίου.

Το αμερικανικό υπουργείο Εξωτερικών επιβεβαίωσε ότι ο Μιν Ζιν τελεί υπό κράτηση και ότι η Ουάσιγκτον βρίσκεται σε επαφή με τις κινεζικές αρχές για την υπόθεση. Εκπρόσωποι της Διεθνούς Αμνηστίας υπογράμμισαν ότι οι συνθήκες της κράτησής του παραμένουν ασαφείς και ότι η υπόθεση εγείρει σοβαρά ερωτήματα σχετικά με την ακαδημαϊκή ελευθερία και την ασφάλεια των ξένων ερευνητών που δραστηριοποιούνται στην Κίνα.

σε πολλούς παράγοντες. Κρίσιμοι ομοσπονδιακοί οργανισμοί, όπως τα National Institutes of Health (NIH) και το National Science Foundation (NSF), χρηματοδοτούν πλέον λιγότερα ερευνητικά προγράμματα, ενώ τα πλουσιότερα πανεπιστήμια επιβαρύνονται και με νέο ομοσπονδιακό φόρο επί των πανεπιστημιακών τους κεφαλαίων (endowments).

Ωστόσο, ο συχνότερα αναφερόμενος λόγος είναι η αβεβαιότητα που χαρακτηρίζει τη χρηματοδοτική πολιτική της κυβέρνησης Τραμπ. Η κυβέρνηση πρότεινε σημαντικές περικοπές στους προϋπολογισμούς των ομοσπονδιακών ερευνητικών οργανισμών την περασμένη χρονιά, όμως το Κογκρέσο αποκατέστησε

τελικά τη χρηματοδότηση. Αντίστοιχες περικοπές προτείνονται και φέτος. Παρότι το Κογκρέσο ενδέχεται και πάλι να ανατρέψει τις κυβερνητικές προτάσεις, η συνεχιζόμενη αβεβαιότητα καθιστά εξαιρετικά δύσκολο για τα πανεπιστήμια να αναλάβουν πολυετείς δεσμεύσεις απέναντι στους υποψήφιους διδάκτορες. Παράλληλα, η κυβέρνηση προχώρησε πέρυσι στην αιφνίδια διακοπή χιλιάδων ερευνητικών επιχορηγήσεων. Αν και πολλές από αυτές αποκαταστάθηκαν αργότερα, έπειτα από δικαστικές αποφάσεις, εκπρόσωποι της ερευνητικής κοινότητας επισημαίνουν ότι η αναστάτωση προκάλεσε σοβαρές συνέπειες. Όπως τονίζουν, η ανασφάλεια

αυτή προκαλεί μακροχρόνιες επιπτώσεις. Τα στοιχεία που παραχωρήθηκαν στους «New York Times» παρουσιάζουν μόνο τη συνολική μείωση και δεν περιλαμβάνουν κατανομή ανά επιστημονικό πεδίο. Ωστόσο, επιμέρους πληροφορίες και ανακοινώσεις πανεπιστημίων δείχνουν ότι οι περικοπές επηρεάζουν τόσο τις θετικές όσο και τις ανθρωπιστικές επιστήμες. Επιπλέον, οι φετινές μειώσεις προστίθενται στις αντίστοιχες απώλειες της προηγούμενης χρονιάς. Το AAUDE είχε συλλέξει στοιχεία και για το φθινόπωρο του 2025, διαπιστώνοντας ότι στα 42 πανεπιστήμια που ανταποκριθήκαν οι νέες εγγραφές σε διδακτορικά προγράμματα είχαν ήδη μειωθεί κατά 11%. Παρότι οι εγγραφές δεν ταυτίζονται με τις εισαγωγές, αποτελούν αξιόπιστο δείκτη της εξέλιξης των διδακτορικών σπουδών. Σύμφωνα με στελέχη της AAU, το βασικό συμπέρασμα είναι ότι για δεύτερη συνεχόμενη χρονιά καταγράφεται «σημαντική μείωση του αριθμού των υποψηφίων διδασκόντων που γίνονται δεκτοί και τελικά εγγράφονται στα μεγάλα ερευνητικά πανεπιστήμια».

Τα στοιχεία της AAU δείχνουν επίσης μείωση των αιτήσεων για διδακτορικές σπουδές, κυρίως λόγω της πτώσης του ενδιαφέροντος από το εξωτερικό. Ενώ οι αιτήσεις αμε-

ρικανών φοιτητών αυξήθηκαν κατά 3%, οι αιτήσεις διεθνών φοιτητών μειώθηκαν κατά 21%.

Σύμφωνα με ειδικούς, η κυβέρνηση της χώρας έχει λάβει σειρά μέτρων που αποθαρρύνουν τους διεθνείς φοιτητές να επιλέξουν τις Ηνωμένες Πολιτείες, μεταξύ των οποίων οι καθυστερήσεις στις συνεντεύξεις για την έκδοση βίζας, η διεύρυνση των ταξιδιωτικών απαγορεύσεων για ορισμένες χώρες και ο έλεγχος των αναρτήσεων των υποψηφίων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης για περιεχόμενο που θεωρείται αντιαμερικανικό.

Η πρόεδρος του Massachusetts Institute of Technology (MIT), Σάλλι Κόρνμπλουθ, ανέφερε σε μήνυμά της προς την πανεπιστημιακή κοινότητα τον Μάιο πως, παρότι το Κογκρέσο αποκατέστησε μέρος των περικοπών, «τα χρήματα δεν φθάνουν πλέον στο MIT με τον τρόπο που συνέβαινε μέχρι σήμερα». Σύμφωνα με την ίδια, οι νέες ομοσπονδιακές ερευνητικές επιχορηγήσεις έχουν μειωθεί κατά 20%, ενώ επιβαρυντικός παράγοντας αποτελεί και ο νέος φόρος επί του πανεπιστημιακού αποθεματικού.

Το MIT αναμένει σχεδόν 20% λιγότερους νέους μεταπτυχιακούς και διδακτορικούς φοιτητές, με ελάχιστες εξαιρέσεις, γεγονός που αντιστοιχεί σε περίπου 500 λιγό-

τερους φοιτητές. Η εξέλιξη αυτή, σύμφωνα με την Κόρνμπλουθ, θα επηρεάσει και τους προπτυχιακούς φοιτητές, οι οποίοι θα έχουν λιγότερους ερευνητικούς μέντορες.

«Πρόκειται για απώλεια για ολόκληρη τη χώρα» δήλωσε η ίδια. «Όταν περιορίζεις τον αγωγό της βασικής επιστημονικής έρευνας, ταυτόχρονα μειώνεις τον αριθμό των μελλοντικών επιστημόνων».

«Υπάρχουν τόσο πολλοί εξωτερικοί παράγοντες που ασκούν πίεση πάνω μας» ανέφερε η Τζέσικα Γουέρκ, πρόεδρος του Τμήματος Αστρονομίας στο Πανεπιστήμιο της Ουάσιγκτον, της οποίας το Τμήμα δέχεται συνήθως τέσσερις νέους υποψήφιους διδάκτορες κάθε χρόνο από περίπου 400 αιτήσεις. Για πρώτη φορά, τουλάχιστον από το 2016 όταν εντάχθηκε στο Τμήμα, αποφάσισε να μη δεχθεί κανέναν νέο υποψήφιο διδάκτορα το φθινόπωρο του 2026. Το Τμήμα σχεδιάζει να επανεκκινήσει τις εισαγωγές το 2027. Όπως επισήμανε ο Τόμπι Σμιθ, η μείωση των διεθνών αιτήσεων σημειώνεται τη στιγμή που χώρες όπως η Κίνα εντείνουν τις προσπάθειες προσέλκυσης νέων ερευνητών, επιδίδοντας να επωφεληθούν από «τα αυτοπροκαλούμενα λάθη των Ηνωμένων Πολιτειών».

Αντιδράσεις για τις περικοπές στο Πανεπιστήμιο του Έξετερ

Έντονες αντιδράσεις προκαλεί η πρόθεση του Πανεπιστημίου του Έξετερ να προχωρήσει στην κατάργηση έως και 150 θέσεων εργασίας, κυρίως στις ανθρωπιστικές, κοινωνικές και καλλιτεχνικές επιστήμες, προκαλώντας ανησυχία για τη συγκίνηση του συγκεκριμένου γνωστικού πεδίου στη βρετανική ανώτατη εκπαίδευση. Όπως επισημαίνει η εφημερίδα «Guardian», συγγραφείς, πανεπιστημιακοί, δημοσιογράφοι και θεολόγοι έχουν εκφράσει δημόσια την αντίθεσή τους στο σχέδιο αναδιάρθρωσης του Πανεπιστημίου, ενώ περισσότερα από 21.000 άτομα έχουν ήδη υπο-

γράψει σχετικό ψήφισμα ζητώντας την απόσυρση των περικοπών. Το σχέδιο του Έξετερ εντάσσεται σε ένα ευρύτερο κύμα αναδιάρθρωσεων στα βρετανικά πανεπιστήμια, καθώς ιδρύματα όπως τα Goldsmiths, Nottingham και Sussex έχουν επίσης ανακοινώσει σημαντικές περικοπές προσωπικού λόγω οικονομικών πιέσεων. Από την πλευρά του, το Πανεπιστήμιο του Έξετερ υποστηρίζει ότι βρίσκεται σε φάση διαβούλευσης για «περιορισμένες και στοχευμένες αλλαγές», οι οποίες υπαγορεύονται από τη μεταβολή της ζήτησης για ορισμένα προγράμματα σπουδών. Σύμφωνα με το Πανεπιστήμιο, παρά τη συνολικά καλή οικονομική του κατάσταση, η αύξηση του λειτουργικού κόστους, η μείωση της πραγματικής αξίας των διδάκτρων, η ανεπαρκής χρηματοδότηση της έρευνας και η σημαντική υποχώρηση του αριθμού των διεθνών φοιτητών καθιστούν αναγκαία τη λήψη μέτρων προσαρμογής.

Τι φέρνει στο Columbia University η νέα πρόεδρος Τζένιφερ Λ. Μνούκιν

Σε νέα φάση εισέρχεται το Columbia University με την ανάληψη της προεδρίας από την Τζένιφερ Λ. Μνούκιν, η οποία καλείται να διαχειριστεί ένα ιδιαίτερα σύνθετο περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από εσωτερικές εντάσεις, πολιτικές πιέσεις και προκλήσεις για τον ρόλο του πανεπιστημίου στη δημόσια ζωή. Σύμφωνα με τους «NY Times», η Μνούκιν, μέχρι πρότινος πρύτανης του University of Wisconsin-Madison, επιλέχθηκε από το διοικητικό συμβούλιο του πανεπιστημίου με στόχο την αποκατάσταση της σταθερότητας και της εμπιστοσύνης στην πανεπιστημιακή κοινότητα.

Η τοποθέτησή της πραγματοποιείται μετά από μια περίοδο έντονων αναταραχών, η οποία συνδέθηκε κυρίως με τις φοιτητικές κινητοποιήσεις γύρω από τον πόλεμο Ισραήλ - Χαμάς, τις αντιπαραθέσεις σχετικά με την ελευθερία έκφρασης, τις κατηγορίες περί αντισιωνισμού και τις πιέσεις από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση. Η προηγούμενη ηγεσία του πανεπιστημίου βρέθηκε αντιμέτωπη με έντονες πολιτικές και κοινωνικές αντιδράσεις. Ως νομικός με ακαδημαϊκή πορεία στην ανώτατη εκπαίδευση, η νέα πρόεδρος θεωρείται πρόσωπο που δίνει έμφαση στον διάλογο και στην υπεράσπιση της ακαδημαϊκής αποστολής των πανεπιστημίων. Η επιλογή της αντανάκλα την προσπάθεια του διοικητικού συμβουλίου να βρει μια ηγετική φυσιογνωμία ικανή να γεφυρώσει τις διαφορετικές ομάδες στο εσωτερικό του ιδρύματος - φοιτητές, καθηγητές, εργαζομένους, αποφοίτους και δωρητές.

Ιστορικά

«Με τόσα ιδανικά και με το μέτωπον υψηλά»

Μια άγνωστη επιστολή του νεαρού
Γεωργίου Παπανδρέου
από τα «Γυμναστικά» του 1907

Των **Βαγγέλη Καρμανωλάκη**

Καθηγητή Θεωρίας και Ιστορίας
της Ιστοριογραφίας και Προέδρου
της Διοικούσας Επιτροπής Ιστορικού
Αρχειού του Πανεπιστημίου Αθηνών και

Χάιδως Μπάρκουλα

Μέλους Εργαστηριακού Διδακτικού
Προσωπικού του Τμήματος
Κοινωνιολογίας, υπεύθυνος αρχειακών
συλλογών Ιστορικού Αρχείου
του Πανεπιστημίου Αθηνών

Τι ήταν άραγε αυτό που
ανάγκασε τον μετέπειτα «Γέρο
της Δημοκρατίας» να βρεθεί
αντιμέτωπος με τη Σύγκλητο
του Πανεπιστημίου Αθηνών, να
τιμωρηθεί με βαριά πειθαρχική
ποινή και να υπερασπιστεί
γραπτώς την «ενεργόν
ανάμixin» του σε μια φοιτητική
κινητοποίηση; Η απάντηση
ακούγεται σήμερα σχεδόν
απροσδόκητη: η γυμναστική,
καθώς το 1907 το Πανεπιστήμιο
Αθηνών συγκλονίστηκε από τα
«Γυμναστικά», μια κινητοποίηση
που ξεκίνησε από την αντίδραση
στην υποχρεωτική γυμναστική και
μέσα σε λίγες ημέρες εξελίχθηκε
σε μια ανοιχτή σύγκρουση:
συγκεντρώσεις, αποχή από τα

μαθήματα, καταστροφές στο
Ακαδημαϊκό Γυμναστήριο,
κατάληψη πανεπιστημιακών
χώρων, συμπλοκές με την
Αστυνομία. Από εκείνες τις ημέρες
σώζεται στο Ιστορικό Αρχείο του
Πανεπιστημίου Αθηνών η επιστολή
με την οποία ο 19χρονος φοιτητής
της Νομικής **Γεώργιος Παπανδρέου**
απευθυνόταν στις πανεπιστημιακές
αρχές μετά την τιμωρία του,
επιχειρώντας να εξηγήσει τη στάση
του και να διαχωρίσει τη δική του
συμμετοχή από τις βιαιότητες που
είχαν σημειωθεί.

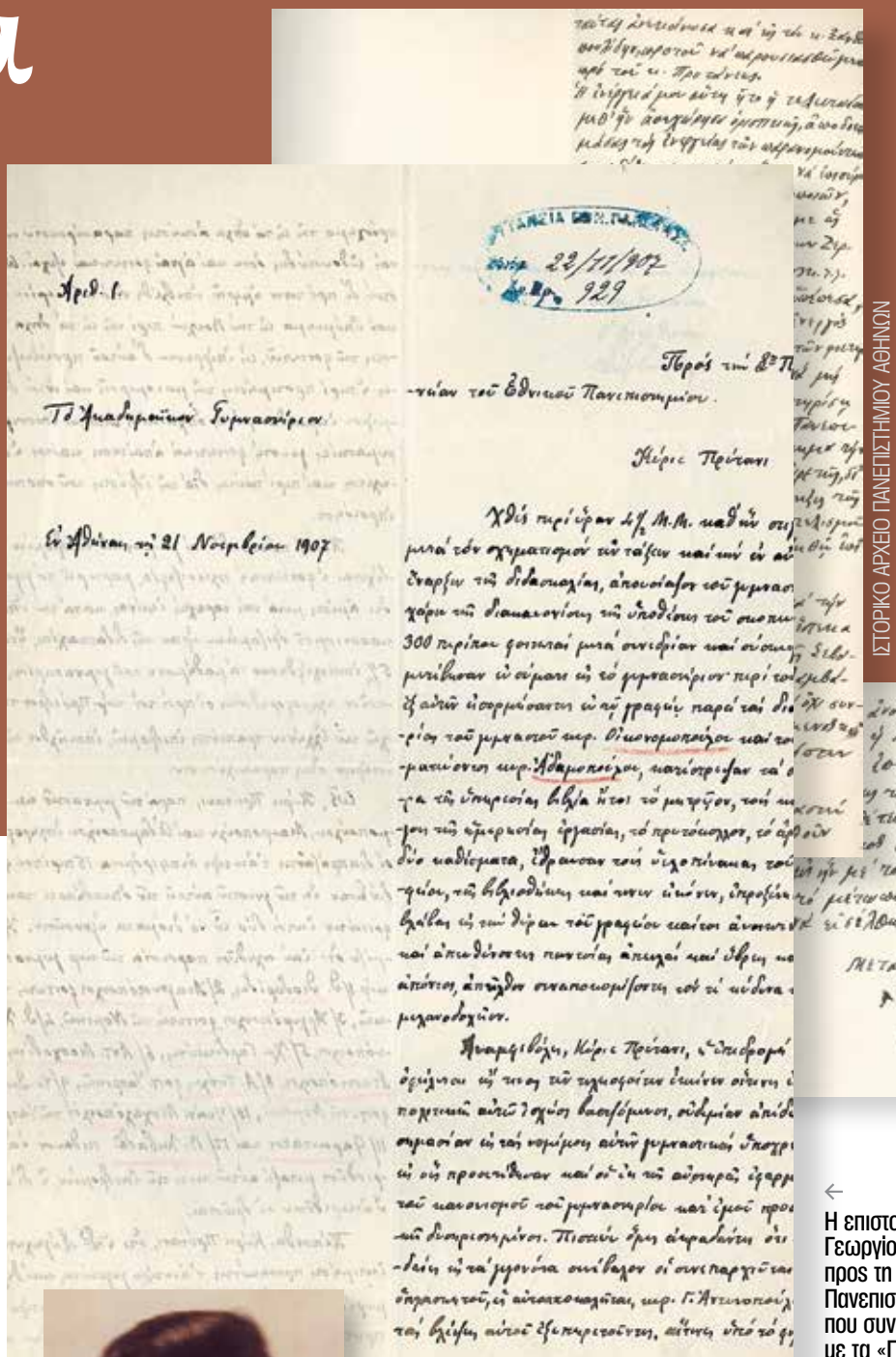
Πριν αναζητήσουμε τι κρύβεται
πίσω από τα «Γυμναστικά» – και
γιατί η γυμναστική μπορούσε
να μετατραπεί σε τόσο σοβαρό
πολιτικό και πανεπιστημιακό
ζήτημα – ας ακούσουμε τη φωνή
του Παπανδρέου.

Η επιστολή

*Προς την Σεβαστήν Πρυτανειάν
του Εθνικού Πανεπιστημίου*

Κύριε Πρύτανη

*Χθες περί ώραν 4 1/2 μ.μ., καθ’
ην στιγμήν μετά τον σχηματισμόν των
τάξεων και την εν αὐταῖς ἐναρξιν της
διδασκαλίας, ἀπουσίαζον του γυμνα-
στηρίου χάριν της διακανονίσεως της
υποθέσεως του σκοπευτηρίου, 300
περίπου φοιτηταί, μετά συνεδρίαν και
σύσκεψιν, μετέβησαν ἐν σώματι εἰς το
γυμναστήριον περί τους 15 δ’ ἐξ αὐτῶν,*

↑
Ο Γεώργιος
Παπανδρέου,
φοιτητής της
Νομικής Σχολής
του Πανεπιστημίου
Αθηνών, σε ηλικία
19 ετών

εισορμήσαντες ἐν τῷ γραφείῳ παρὰ
τας διαμαρτυρίας του γυμναστοῦ κυρ.
Οικονομοπούλου και του γραμματεῦ-
οντος κυρ. Αδαμοπούλου, κατέστρεψαν
τα διάφορα της υπηρεσίας βιβλία, ἤτοι
το μητρώον, τους καταλόγους της ημε-
ρησίας εργασίας, το πρωτόκολλον, το
αρχεῖον, δύο καθίσματα, ἔθραυσαν τους
υελοπίνακας του γραφείου, της βιβλιο-
θήκης και τινῶν εἰκόνων, ἐπροξένησαν
βλάβας εἰς τὴν θύραν του γραφείου, καί-
τοι ανοικτὴν οὖσαν, και ἀπευθύνοντες
παντοίας ἀπὸλλας καὶ ὕβρεις και ἐμοῦ
ἀπόντος, ἀπὸλλαν συναποκομίζοντες
τον τι κώδωνα και το μελανοδοχεῖον.

Αναμφιβόλως, Κύριε Πρύτανη, η
επιδρομή αὕτη οφείλεται εἰς τινὰς των
τελειοφοιτῶν ἐκείνων οἵτινες ἐπὶ της
πολιτικῆς αὐτῶν ἰσχύος βασιζόμενοι,
οὐδεμίαν ἀπέδωκαν σημασίαν εἰς τας
νομίμους αὐτῶν γυμναστικὰς υποχρεώ-

σεις, εἰς οὓς προσετέθησαν και οἱ ἐκ της
αὐστηρὰς ἐφαρμογῆς του κανονισμοῦ
του γυμναστηρίου και ἐμοῦ προσωπί-
κως δυσαρεστημένοι. Πιστεύω ὅμως
ακραδάντως ὅτι σπουδαίως εἰς τα γεγο-
νότα συνέβαλον οἱ συνεπαρχίωται του
οπλοασκικοῦ, ὡς αὐτοαποκαλεῖται, κυρ.
Γ. Αντωνοπούλου, τας βλέψεις αὐτοῦ
ἐξυπηρετοῦντες, αἵτινες ὑπὸ το φιλό-
πατρι ταῦτας ἀνεκοίνωσα και εἰς τον κ.
Ξανθοπουλίδην, προτοῦ να παρουσια-
σθῶμεν προ του κ. Πρυτάνεως.

Η ἐνέργειά μου αὕτη ἦτο η τελευ-
ταία, μεθ’ ἣν ἀπεχώρησα οριστικῶς,
ἀποδοκιμάσας τας ἐνεργείας των πα-
ρανομοῦντων συναδελφῶν μου· τόσοον,
ὥστε να ἐπισύρω τὴν μὴνιν των κυρίων
θορυβοποιῶν, ἀπειλούντων και ονει-
διζόντων με ὡς προδότην. Μάρτυρες
τούτων Ζερβόπουλος, Καββάδας, Λό-
ντος κ.τ.λ.

←
Η επιστολή του φοιτητή
Γεωργίου Παπανδρέου
προς τη Σύγκλητο του
Πανεπιστημίου Αθηνών
που συνδέθηκε το 1907
με τα «Γυμναστικά»

Το μόνον άρα σφάλμα εις ο υπέπεσα, Σεβαστή Σύγκλητος, είναι η ενεργός ανάμιξις μου εις το ζήτημα των φοιτητών· αλλ' επιτρέψατέ μου να μη φαντάζωμαι ότι θα χαρακτηρίση η Σύγκλητος του Εθνικού Πανεπιστημίου ποτέ ως αμάρτημα την ενάσκησιν ενεργητικής αρετής, δι' ης κατώρθωσα όπως η έκρηξις της παρανομίας και του εξευτελισμού απομακρυνθή και αποσοβηθή επί τινάς ημέρας.

Ιδού διατί ήλπιζα ότι κατά την ημέραν της ανακρίσεως θα έστεκα υπερέφανα απέναντι της Σεβαστής μου Συγκλήτου, απολαμβάνων δικαίων επαίνων και όχι συντετριμμένος και επιτιμώμενος και τιμωρούμενος και περιπίπτων εις ηθικόν όνειδος.

Ελπίζω και παρακαλώ, Σεβαστή Σύγκλητος, ότι θα ενεργηθούν ευρύτεραι ανακρίσεις, δι' ων είμαι βέβαιος ότι η αθώότης μου θ' αποδειχθή, επερχομένης και της ανακλήσεως της βαρυτάτης ποινής, ήτις με θέτει εις κατάστασιν αναξιώτητος απέναντι της κοινωνίας, εις ην με τόσα ιδανικά και με το μέτωπον υψηλά επρόκειτο να εισέλθω.

Μετά βαθυτάτου σεβασμού

Γ. Α. Παπανδρέου
φοιτητής Νομικής

Τα επεισόδια

Τα επεισόδια που περιγράφει ο Παπανδρέου στις 20 Νοεμβρίου 1907. Τότε και ύστερα από γενική πρόσκληση «περί του ζητήματος της γυμναστικής», φοιτητές από όλες τις Σχολές συγκεντρώθηκαν στα Προπύλαια της Ακαδημίας. Κεντρικό πρόσωπο της πρώτης αυτής συγκέντρωσης ήταν ο φοιτητής της Νομικής Θεαγένης Θεοδωρίδης, ο οποίος στράφηκε εναντίον του διευθυντή του Ακαδημαϊκού Γυμναστηρίου Σπυριδώνα Αρβανίτη όσο και εναντίον της σουηδικής γυμναστικής, υποστηρίζοντας ότι οι φοιτητές θα έπρεπε να ασκούνται στρατιωτικά, αλλά χωρίς υποχρεωτικότητα. Οι συγκεντρωμένοι εξέλεξαν προσωρινή επταμελή επιτροπή για τη σύνταξη υπομνήματος προς την Πρυτανεία. Τα αιτήματά τους ήταν τέσσερα: απομάκρυνση του Αρβανίτη, αντικατάσταση της σουηδικής γυμναστικής από στρατιωτικές ασκήσεις, προαιρετική παρακολούθηση και προσωρινή διακοπή της άσκησης έως ότου λυθεί το ζήτημα.

Η συγκέντρωση δεν έμεινε στα ψηφίσματα. Περίπου τριακόσιοι φοιτητές κατευθύνθηκαν προς το Ακαδημαϊκό Γυμναστήριο, όπου, όπως περιγράφει και ο Παπανδρέου, ομάδα τους προκάλεσε υλικές ζημιές και κατέστρεψε υπηρεσιακά βιβλία, μπτρώα και καταλόγους. Οι

κινητοποιήσεις συνεχίστηκαν και τις επόμενες ημέρες. Στις 22 Νοεμβρίου ο πρύτανης Μιχαήλ Κατοσράς απευθύνθηκε σε νέα συγκέντρωση φοιτητών, ενώ το ίδιο απόγευμα η Σύγκλητος συγκρότησε ανακριτική επιτροπή με δύο αντικείμενα: να διαπιστώσει ποιοι είχαν συμμετάσχει στα επεισόδια και να διερευνήσει εάν ο Αρβανίτης συμπεριφερόταν με σκαιότητα προς τους φοιτητές.

Για λίγες ημέρες διαφάνηκε η δυνατότητα συμβιβασμού. Στις 24 Νοεμβρίου, σε νέο συλλαλητήριο στο οποίο πρωτοστατούσε και ο Παπανδρέου, οι φοιτητές μετέβησαν «εν σώματι» στον υπουργό Παιδείας και στον πρύτανη και έλαβαν διαβεβαιώσεις ότι η γυμναστική θα γινόταν προαιρετική.

Ωστόσο, η διεξαγωγή των ανακρίσεων αναζωπύρωσε την ένταση. Στις 2 Δεκεμβρίου περίπου τριακόσιοι φοιτητές, μαζί με σπουδαστές του Πολυτεχνείου, αποφάσισαν γενική απεργία στο Πανεπιστήμιο. Την επομένη η απόφαση εφαρμόστηκε με βίαιες διακοπές μαθημάτων. Δεκαμελής επιτροπή, με επικεφαλής τον Παπανδρέου και τον Θεοδωρίδη, επιχείρησε να καταθέσει νέο ψήφισμα. Αυτή τη φορά ο υπουργός αρνήθηκε να το δεχθεί και χαρακτήρισε το διάβημα «έκνομον», ενώ η Σύγκλητος ζήτησε «αυστηρά και αδυσώπητο» τιμωρία και τη συνδρομή της δημόσιας αρχής.

Η κορύφωση ήρθε στις 4 Δεκεμβρίου. Η κυβέρνηση, με τη συναίνεση της Συγκλήτου, ανέπτυξε ισχυρές αστυνομικές και ένοπλες δυνάμεις γύρω από το Πανεπιστήμιο. Ομάδες 300-400 φοιτητών κατέλαβαν το Ανατομείο και τη Νομική και οργανώθηκαν στρατιωτικά: τοποθέτησαν φρουρούς στις εισόδους, καταμέτρησαν τα περιστροφά που διέθεταν και εξέλεξαν «φρούραρχο». Ακολούθησαν συμπλοκές και πυροβολισμοί με τους χωροφύλακες, ενώ η αναταραχή μεταφέρθηκε και στους δρόμους και στον περίβολο της Βουλής.

Το ίδιο βράδυ η Σύγκλητος επέβαλε βαριές ποινές, ανάμεσά τους και διετή αποβολή στον Παπανδρέου. Ακολούθησαν συλλήψεις και προφυλακίσεις. Η κατάληψη έληξε μέσα σε μία ημέρα, χωρίς οι φοιτητές να πετύχουν τα βασικά αιτήματά τους. Η υποχρεωτική γυμναστική και η σουηδική μέθοδος διατηρήθηκαν, όπως και ο Αρβανίτης. Τον Απρίλιο του 1908, πάντως, η Σύγκλητος μείωσε στο μισό τις ποινές των αποβληθέντων φοιτητών.

↑ Φοιτητές του Πανεπιστημίου Αθηνών εν ώρα γυμναστικής

Οι φοιτητές Ζητούσαν στρατιωτικές ασκήσεις και απέρριπταν την υποχρεωτική σουηδική γυμναστική

Για να κατανοήσουμε την ένταση των γεγονότων πρέπει να απομακρυνθούμε από τη σημερινή εικόνα της γυμναστικής ως ενός απλού μαθήματος φυσικής αγωγής. Στο τέλος του 19ου αιώνα συνδεόταν με αντιλήψεις για το σώμα, την πειθαρχία, την υγεία, την ανδρική αγωγή και τη στρατιωτική προετοιμασία. Στην Ελλάδα η αναβίωση των Ολυμπιακών Αγώνων το 1896 και κυρίως η ήττα του 1897 ενίσχυσαν τη συζήτηση για την εθνική και στρατιωτική ανασυγκρότηση. Με τον νόμο ΒΧΚΑ' του 1899 η γυμναστική έγινε υποχρεωτική για τους φοιτητές του Πανεπιστημίου και τους σπουδαστές του Πολυτεχνείου, ενώ η παρακολούθηση και η επιτυχής εξέταση συνδέθηκαν με τη δυνατότητα συμμετοχής στις πτυχιακές εξετάσεις.

Η αντίδραση των φοιτητών δεν στρεφόταν εναντίον της στρατιωτικοποίησης. Αντιθέτως, ζητούσαν να αντικατασταθεί η σουηδική γυμναστική από στρατιωτικές ασκήσεις. Υπήρχε άλλωστε μια ισχυρή πανεπιστημιακή παράδοση: η δημιουργήθηκε μετά την έξωση του Όθωνα, αποτέλεσε ένοπλο σώμα φοιτητών, ενώ η οπλασμία και οι στρατιωτικές ασκήσεις είχαν ενταχθεί στο πανεπιστημιακό πρόγραμμα. Το φαινόμενο ήταν ευρωπαϊκό. Στο δεύτερο μισό του 19ου αιώνα διαμορφωνόταν το πρότυπο του πολίτη-στρατιώτη, στο πλαίσιο μιας φιλελεύθερης παράδοσης, σύμφωνα με την οποία ο πολίτης όφειλε να είναι έτοιμος

να υπερασπιστεί την πατρίδα – και, στην ελληνική περίπτωση, τις μεγαλοϊδεατικές επιδιώξεις του νεοοσυστατού βασιλείου.

Ένα Πανεπιστήμιο που αλλάζει

Η αντίδραση απέναντι στη γυμναστική αφορούσε όμως κυρίως την υποχρεωτικότητα. Στα τέλη του 19ου αιώνα το Πανεπιστήμιο Αθηνών απομακρυνόταν από το σχετικά ελεύθερο μοντέλο φοίτησης του παρελθόντος. Εργαστήρια, φροντιστήρια, πρακτικές ασκήσεις και υποχρεωτική παρουσία σε συγκεκριμένες ώρες περιόριζαν την παλαιότερη ελευθερία του φοιτητή. Το Πανεπιστήμιο γινόταν περισσότερο οργανωμένο και περισσότερο πειθαρχημένο.

Η υποχρεωτική γυμναστική ήταν μια εξαιρετικά ορατή εκδοχή αυτής της αλλαγής: το σώμα και ο χρόνος του φοιτητή εντάσσονταν σε ένα σύστημα ωραρίων, παρουσιών και ελέγχων. Έχει γι' αυτό ιδιαίτερο ενδιαφέρον ότι κατά την εισβολή στο Ακαδημαϊκό Γυμναστήριο καταστράφηκαν, μεταξύ άλλων, «το μπτρώον» και «οι κατάλογοι της ημερησίας εργασίας» – ακριβώς τα μέσα μέσω των οποίων η υποχρεωτικότητα γινόταν εφαρμόσιμη.

Από τη φοιτητική δράση στη νεότητα

Τα Γυμναστικά δεν προέκυψαν σε κενό. Το Πανεπιστήμιο Αθηνών διέθετε ήδη μισόν αιώνα παράδοσης φοιτητικών κινητοποιήσεων. Από τα Σκιαδικά του 1859 και την αντιοθωνική δράση των αρχών της δεκαετίας του 1860 έως τις κινητο-

ποιήσεις για τα διδάκτρα το 1892, τα Γαλβανικά του 1896-1897 και, πολύ περισσότερο, τα Ευαγγελικά του 1901 και τα Ορεσטיακά του 1903, οι φοιτητές είχαν αποκτήσει ισχυρή παρουσία στον δημόσιο χώρο. Συγκεντρώσεις, επιτροπές, ψηφίσματα, αποχές, πορείες προς τη Βουλή και τα υπουργεία, ακόμη και καταλήψεις ή βίαιες συγκρούσεις αποτελούσαν πλέον δοκιμασμένες μορφές φοιτητικής δράσης.

Τα Γυμναστικά διέφεραν όμως από τις δύο αμέσως προηγούμενες μεγάλες κρίσεις. Στα Ευαγγελικά και στα Ορεσטיακά η φοιτητική κινητοποίηση είχε εμπλακεί σε πολύ ευρύτερες συγκρούσεις γύρω από τη γλώσσα, τη θρησκεία και την εθνική ταυτότητα. Το 1907 η αφετηρία και το κύριο πεδίο της σύγκρουσης ήταν το ίδιο το Πανεπιστήμιο: η οργάνωση των σπουδών, οι υποχρεώσεις των φοιτητών και τα όρια της εξουσίας των πανεπιστημιακών αρχών.

Οι φοιτητές απέρριπταν την υποχρεωτική σουηδική γυμναστική, αλλά ζητούσαν στρατιωτικές ασκήσεις. Διεδικούσαν αυτονομία απέναντι στο Πανεπιστήμιο και συγχρόνως υιοθετούσαν το πρότυπο μιας νεότητας γυμνασμένης, ένοπλης και διαθέσιμης για την υπεράσπιση της πατρίδας. Από την άλλη πλευρά, Πανεπιστήμιο και πολιτεία, μέσα από την υποχρεωτική άσκηση, τα ωράρια και την καταγραφή της παρουσίας, επιδίωκαν τη συγκρότηση πειθαρχημένων «ακαδημαϊκών πολιτών».

Η χρονική στιγμή έχει σημασία. Βρισκόμαστε λίγα χρόνια πριν από τους Βαλκανικούς Πολέμους και μόλις επτά χρόνια πριν από τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. Σε ολόκληρη την Ευρώπη η νεότητα αναδεικνυόταν σε ιδιαίτερη κοινωνική κατηγορία, συνδεόμενη με τη σωματική αγωγή, την εθνική διαπαιδαγώγηση και τη στρατιωτική προετοιμασία. Τα Γυμναστικά αποκαλύπτουν όμως ότι οι νέοι δεν αποτελούσαν απλώς αντικείμενο αυτής της διαπαιδαγώγησης· διεδικούσαν οι ίδιοι λόγο για το περιεχόμενο και τους όρους της.

Στο εργαστήριο

Σε μια εποχή κατά την οποία η Ευρώπη αναζητεί καθαρότερη ενέργεια, νέα υλικά, ανθεκτικότερες παραγωγικές διαδικασίες και λύσεις για την κυκλική οικονομία, η σύνδεση της πανεπιστημιακής γνώσης με τις ανάγκες της κοινωνίας αποκτά ιδιαίτερη σημασία. Το ίδιο το Εργαστήριο Χημείας και Τεχνολογίας Υλικών συνδέει τη δραστηριότητά του με τις προτεραιότητες της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης στους τομείς της αγροδιατροφής, του μετάλλου, του περιβάλλοντος και της κυκλικής οικονομίας.

Κάπως έτσι, μια μικρή σταγόνα νερού πάνω σε μια υπερυδρόφοβη επιφάνεια μπορεί να αφηγηθεί μια πολύ μεγαλύτερη ιστορία. Την ιστορία της έρευνας που δεν θέλει απλώς να κατανοήσει τον κόσμο των υλικών, αλλά να τον επανασχεδιάσει. Και την ιστορία ενός πανεπιστημίου που επιχειρεί να μεταφέρει τη γνώση έξω από τα παραδοσιακά του όρια – από το εργαστήριο στην παραγωγή, από την Αθήνα στην περιφέρεια και από τη βασική έρευνα στις τεχνολογίες του αύριο.

Τι κοινό μπορεί να έχουν μια σταγόνα νερού που κυλά πάνω σε μια επιφάνεια χωρίς να τη βρέχει, ένα φαρμακευτικό κατάλοιπο που πρέπει να απομακρυνθεί από το νερό, μια κυψέλη καυσίμου και ένα υλικό που μπορεί να αποθηκεύσει θερμική ενέργεια;

Η απάντηση βρίσκεται, μεταξύ άλλων, στα Ψαχνά Ευβοίας. Εκεί, στο Συγκρότημα Ευρίπου του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, λειτουργεί το Εργαστήριο Χημείας και Τεχνολογίας Υλικών (Laboratory of Chemistry & Materials Technology – LCMT), ένα θεσμοθετημένο εργαστήριο του Τμήματος Αγροτικής Ανάπτυξης, Αγροδιατροφής και Διαχείρισης Φυσικών Πόρων του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Εδώ η Χημεία δεν αντιμετωπίζεται μόνο ως η επιστήμη που εξηγεί από τι αποτελείται η ύλη. Γίνεται εργαλείο για να σχεδιάσουμε την ύλη διαφορετικά: να δημιουργήσουμε υλικά ανθεκτικότερα, επιφάνειες που απωθούν το νερό, καταλύτες που περιορίζουν ρύπους, συστήματα ενεργειακής αξιοποίησης και

Όταν η ύλη αποκτά νέες ιδιότητες

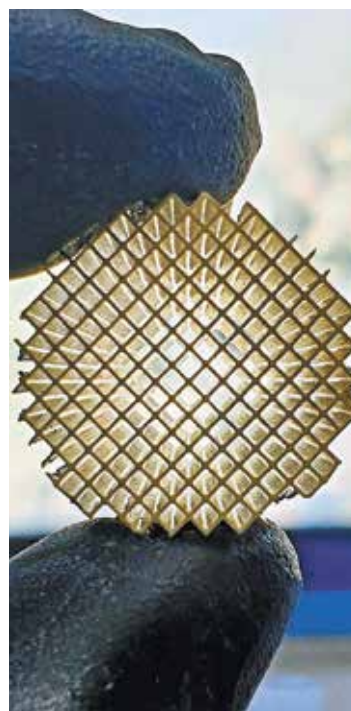
Το Εργαστήριο Χημείας και Τεχνολογίας Υλικών στα Ψαχνά Ευβοίας δημιουργεί τα υλικά του μέλλοντος, αυξάνοντας συνεχώς το τεχνολογικό και οικολογικό του αποτύπωμα

Του **Βασίλη Σταθόπουλου**

Καθηγητή και Προέδρου του Τμήματος Αγροτικής Ανάπτυξης, Αγροδιατροφής και Διαχείρισης Φυσικών Πόρων του Πανεπιστημίου Αθηνών και Διευθυντή Εργαστηρίου Χημείας και Τεχνολογίας Υλικών

← Μη διαβρέξιμη επιφάνεια σε γάλα

↑ Κεραμικός μονόλιθος με καταλυτική επίστρωση

βιοϋλικά που μπορούν να βρουν εφαρμογή στις τεχνολογίες της επόμενης ημέρας.

Όταν μια επιφάνεια «αρνείται» να βραχεί

Από τα πιο εντυπωσιακά πεδία έρευνας του LCMT είναι οι λεγόμενες υπερυδρόφοβες επιφάνειες.

Πρόκειται για επιφάνειες σχεδιασμένες έτσι ώστε το νερό να μην απλώνεται επάνω τους, αλλά να σχηματίζει σταγόνες και να απομακρύνεται. Πίσω όμως από αυτή την εντυπωσιακή εικόνα βρίσκεται μια τεχνολογία με πρακτικές εφαρμογές: προστασία από τη διάβρωση, απώθηση του νερού, ενίσχυση της ανάκτησης θερμότητας σε συστήματα εναλλακτών συμπύκνωσης,

έλεγχος πολύ μικρών ποσοτήτων υγρών σε μικρορευστομηχανικά συστήματα και τροποποίηση επιφανειών ακόμη και σε τρισδιάστατα εκτυπωμένες δομές.

Και εδώ η έρευνα έχει ήδη κάνει ένα κρίσιμο βήμα από το εργαστήριο προς την αξιοποίηση. Λειτουργικές υπερυδρόφοβες επιφάνειες αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο δύο ευρωπαϊκών έργων, Horizon 2020 και Horizon Europe, ενώ μέθοδος δημιουργίας θερμοάντοχων, υπερυδρόφοβων και αντιδιαβρωτικών επιφανειών σε μεταλλικά υποστρώματα προστατεύεται από πατέντα. Η τεχνολογία αυτή οδήγησε, σύμφωνα με τα στοιχεία του Εργαστηρίου, και σε νέα χρηματοδότηση για το 2027 στο πλαίσιο του Horizon Europe, με στόχο το proof of market και την εμπορική αξιοποίηση των ερευνητικών αποτελεσμάτων.

Είναι ακριβώς εκείνο το σημείο όπου η επιστημονική δημοσίευση παύει να αποτελεί τον τελικό προορισμό της έρευνας και γίνεται η αφετηρία για μια πιθανή τεχνολογική εφαρμογή.

Μπορεί το φως να βοηθήσει να καθαρίσουμε το νερό;

Ένα δεύτερο μεγάλο στοιχείο βρίσκεται σε κάτι πολύ πιο καθημερινό: το νερό. Η παρουσία οργανικών και φαρμακευτικών καταλοίπων στα υδατικά συστήματα αποτελεί μία από τις σύγχρονες περιβαλλοντικές προκλήσεις. Στο LCMT μελετώνται φωτοκαταλυτικά συστήματα, στα οποία η ακτινοβολία ενεργοποιεί κατάλληλα υλικά ώστε να διευκολύνεται η αποδόμηση οργανικών ρύπων. Σε συνεργασία με ερευνητές του εξωτερικού έχουν εξεταστεί συστήματα βασισμένα στο διοξείδιο του τιτανίου (TiO_2) και σε άλλα οξειδία, με στόχο την απομάκρυνση αναδυόμενων ρύπων όπως η κα-

βαμαζεπίνη, η ιβουπροφαίνη και η καφεΐνη από υδατικά συστήματα.

Η επιστήμη των υλικών συναντά έτσι μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις του 21ου αιώνα: τη διαχείριση ενός φυσικού πόρου που γίνεται ολοένα πολυτιμότερος.

Το ερευνητικό πεδίο, όμως, δεν σταματά εκεί. Στα εργαστήρια των Ψαχνών μελετώνται κεραμικά και προηγμένα ανόργανα υλικά, καταλυτικά συστήματα και πορώδεις κεραμικές δομές, επιστρώσεις υψηλών θερμοκρασιών, τεχνολογίες κυψελών καυσίμου και ηλεκτροχημικών αντιδραστήρων. Στο ίδιο ερευνητικό οικοσύστημα εντάσσονται η θερμική αποθήκευση ενέργειας, η αξιοποίηση βιομάζας και η παραγωγή εναλλακτικών καυσίμων.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν και τα πολυμερή και σύνθετα υλικά που μπορούν να λειτουργήσουν ως υλικά αλλαγής φάσης για θερμική αποθήκευση. Παράλληλα, η έρευνα επεκτείνεται στα βιοϋλικά και στην τρισδιάστατη εκτύπωση, διερευνώντας πώς η διαδικασία κατασκευής και η μικροδομή ενός υλικού καθορίζουν τελικά τις ιδιότητές του.

Κοιτάζοντας προς την πραγματική οικονομία

Ίσως όμως το μεγαλύτερο ενδιαφέρον του εγχειρήματος να βρίσκεται στη θέση του στον χάρτη. Το LCMT δεν βρίσκεται στο κέντρο της Αθήνας, αλλά στα Ψαχνά, σε μια περιοχή που γειτνιάζει με ζώνες σημαντικής αγροτικής παραγωγής, φυσικού πλούτου και βιομηχανικής δραστηριότητας. Η γεωγραφία αυτή δεν είναι απλώς η «διεύθυνση» ενός πανεπιστημιακού εργαστηρίου. Μπορεί να μετατραπεί σε πλεονέκτημα.

Το Εργαστήριο διαθέτει υποδομές για εργαστηριακούς ελέγχους, χαρακτηρισμό υλικών και ειδικές δοκιμές προς τρίτους, ενώ οι συνεργασίες του εκτείνονται από πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα έως επιχειρήσεις και την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Στον βιομηχανικό τομέα παρέχει συμβουλευτικές υπηρεσίες, ελέγχους ποιότητας και έργα έρευνας και ανάπτυξης για τον αγροδιατροφικό, παραφαρμακευτικό και βιομηχανικό κλάδο.

Η έρευνα, με άλλα λόγια, επιχειρεί να διανύσει τη δύσκολη απόσταση από τον εργαστηριακό πάγκο μέχρι την παραγωγή.

Στο μουσείο

Τα αντικείμενα που αφηγούνται
την ιστορία μιας επιστήμης

Το Μουσείο Οδοντιατρικής του Πανεπιστημίου Αθηνών διαφυλάσσει την ιστορική μνήμη μιας επιστήμης που εξελίσσεται αδιάκοπα.

Του **Χρήστου Ραχιώτη**

Καθηγητή Οδοντιατρικής Πανεπιστημίου Αθηνών, Διευθυντή του Μουσείου Οδοντιατρικής

Μπορεί ένα μικρό μεταλλικό εργαλείο, μια παλαιά οδοντιατρική έδρα ή ένα κιτρινισμένο φοιτητολόγιο να αφηγηθούν την ιστορία μιας επιστήμης; Η απάντηση βρίσκεται στο Μουσείο Οδοντιατρικής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Εκεί, τα αντικείμενα παύουν να είναι σιωπηλά κατάλοιπα του παρελθόντος και μετατρέπονται σε φορείς μνήμης, γνώσης και πολιτισμού. Δεν αφηγούνται μόνο την εξέλιξη της οδοντιατρικής, μιλούν για την αδιάκοπη προσπάθεια του ανθρώπου να κατανοήσει και να θεραπεύσει τον πόνο και, τελικά, να βελτιώσει την ποιότητα της ζωής του. Τα πανεπιστημιακά μουσεία κατέχουν μια ξεχωριστή θέση στον χώρο του πολιτισμού. Δεν περιορίζονται μόνο στη διατήρηση και την έκθεση αντικειμένων, αλλά αποτελούν ζωντανά εργαστήρια ιστορίας, έρευνας και εκπαίδευσης. Συνδέουν την επιστημονική γνώση με την κοινωνία και αναδεικνύουν την πορεία της ανθρωπίνης σκέψης μέσα στον χρόνο.

Το Μουσείο Οδοντιατρικής ιδρύθηκε το 2013, υλοποιώντας την ιδέα και το όραμα του Ομότιμου Καθηγητή Γεωργίου Βουγιουκλάκη, ο οποίος συνέλαβε τη δημιουργία ενός πανεπιστημιακού μουσείου αφιερωμένου αποκλειστικά στην ιστορία της ελληνικής οδοντιατρικής. Με την ίδρυσή του καλύφθηκε ένα σημαντικό κενό στον ελληνικό μουσειακό χώρο, καθώς δημιουργήθηκε το μοναδικό πανεπιστημιακό μουσείο του είδους του στη χώρα, αφιερωμένο στη διαφύλαξη και ανάδειξη της πολιτιστικής και επιστημονικής κληρονομιάς της Οδοντιατρικής.

↑ Πιστή αναπαραγωγή της οδοντάγρας που βρέθηκε στην αρχαία Καλλιπολη της Φωκίδας

↑ Παλαιά οδοντιατρική έδρα με ποδοκίνητο οδοντιατρικό τροχό, η λειτουργία του οποίου εξαρτιόταν από τη δύναμη του ποδιού του ίδιου του οδοντιάτρου

Η περιήγηση στις συλλογές του μπορεί να ιδωθεί ως ένα ταξίδι που διατρέχει περισσότερους από είκοσι αιώνες ιστορίας. Το ταξίδι αρχίζει από την αρχαιότητα. Ανάμεσα στα εκθέματα ξεχωρίζει η πιστή αναπαραγωγή της οδοντάγρας που βρέθηκε στην Αρχαία Καλλιπολη της Φωκίδας, ενός από τα σημαντικότερα αρχαιολογικά ευρήματα που σχετίζονται με την άσκηση της οδοντιατρικής κατά τη ρωμαϊκή περίοδο. Η παρουσία της στο μουσείο δεν έχει μόνο ιστορική αξία. Υπενθυμίζει ότι η ανακούφιση από τον οδοντικό πόνο αποτελούσε διαχρονικό αίτημα του ανθρώπου και ότι η αναζήτηση αποτελεσματικών θεραπευτικών μέσων συνοδεύει τον πολιτισμό εδώ και χιλιάδες χρόνια. Ένα μικρό εργαλείο γίνεται έτσι σύμβολο της συνέχειας της επιστημονικής γνώσης.

Λίγα βήματα αργότερα, ο επισκέπτης συναντά μια παλαιά οδοντιατρική έδρα. Δεν πρόκειται απλώς για ένα τεχνολογικό αντικείμενο. Είναι ο χώρος όπου συναντήθηκαν η επιστήμη με την εμπιστοσύνη, ο δάσκαλος με τον φοιτητή, ο οδοντίατρος με τον ασθενή. Η εξέλιξη της οδοντιατρικής έδρας αντανάκλα τις μεταβολές της επιστήμης, αλλά και τη σταδιακή διαμόρφωση μιας νέας αντίληψης για τη φροντίδα του ανθρώπου, όπου η αποτελεσματικότητα της θεραπείας συνδυάζεται με την ασφάλεια, την άνεση και τον σεβασμό προς τον ασθενή.

Εξίσου χαρακτηριστικός είναι ο ποδοκίνητος οδοντιατρικός τροχός. Σήμερα, στην εποχή της

ψηφιακής οδοντιατρικής, μοιάζει σχεδόν αδιανόητο ότι η λειτουργία του εξαρτιόταν από τη δύναμη του ποδιού του ίδιου του οδοντιάτρου. Κι όμως, πίσω από αυτή την απλή μηχανική κατασκευή κρύβεται η ιστορία της τεχνολογικής εξέλιξης της επιστήμης. Κάθε νέα εφεύρεση υπήρξε ένα ακόμη βήμα προς αποτελεσματικότερες και λιγότερο επώδυνες θεραπείες, επιβεβαιώνοντας ότι η πρόοδος της τεχνολογίας υπηρετεί πάντοτε έναν βαθύτερο ανθρωπιστικό σκοπό.

Η ιστορία της οδοντιατρικής, όμως, δεν γράφεται μόνο με τα εργαλεία της. Γράφεται και μέσα από τα έγγραφα, τις φωτογραφίες, τα βιβλία και τις προσωπικές διαδρομές των ανθρώπων που τη διαμόρφωσαν. Το Ιστορικό Αρχείο της Οδοντιατρικής Σχολής, που στεγάζεται στο μουσείο, αποτελεί έναν πολύτιμο θησαυρό για την ιστορία της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Φοιτητολόγια, πρακτικά συνεδριάσεων, φωτογραφικά τεκμήρια, επιστημονικές εκδόσεις και ιστορικά έγγραφα καταγράφουν περισσότερο από έναν αιώνα ακαδημαϊκής ζωής, φωτίζοντας όχι μόνο την εξέλιξη της Οδοντιατρικής Σχολής αλλά και τη διαχρονική συμβολή του Πανεπιστημίου Αθηνών στην ανάπτυξη της επιστήμης.

Και το Ψηφιακό Μουσείο

Το πέμπτο «έκθεμα» δεν βρίσκεται μέσα σε προθήκη. Είναι το ίδιο το Ψηφιακό Μουσείο. Μέσα από την τεκμηρίωση και την ψηφιοποίηση των συλλογών και του αρχαιακού υλικού, το μουσείο διευρύνει τα φυσικά του όρια και καθιστά την ιστορία της ελληνικής οδοντιατρικής προσβάσιμη σε κάθε ενδιαφερόμενο, όπου κι αν βρίσκεται. Με τον τρόπο αυτόν, η πολιτιστική και επιστημονική κληρονομιά της Οδοντιατρικής Σχολής αποκτά νέα δυναμική, ενισχύοντας την εξωστρέφεια του Πανεπιστημίου και δημιουργώντας νέες δυνατότητες για την εκπαίδευση, την έρευνα και τη διεθνή συνεργασία.

Τα πέντε αυτά τεκμήρια αφηγούνται, το καθένα με τον δικό του τρόπο, μια ενιαία ιστορία. Δεν παρουσιάζουν μόνο την εξέλιξη της οδοντιατρικής τεχνολογίας. Αναδει-

κνύουν την πορεία της επιστήμης ως πολιτισμικού αγαθού, ως προϊόντος της ανθρώπινης δημιουργικότητας και της συνεχούς αναζήτησης της γνώσης. Υπενθυμίζουν ότι κάθε επιστημονικό επίτευγμα στηρίζεται στον μόχθο, στην παρατήρηση, στην αμφισβήτηση και στην επιθυμία να προσφερθεί καλύτερη φροντίδα στον άνθρωπο.

Σήμερα, καθώς η τεχνητή νοημοσύνη, η ψηφιακή τεχνολογία και οι βιοϊατρικές επιστήμες μετασχηματίζουν ραγδαία την άσκηση της οδοντιατρικής, η διατήρηση της ιστορικής μνήμης αποκτά ακόμη μεγαλύτερη σημασία. Η γνώση του παρελθόντος δεν αποτελεί άσκηση νοσταλγίας, αλλά αποτελεί προϋπόθεση για να κατανοήσουμε το παρόν και να σχεδιάσουμε υπεύθυνα το μέλλον. Τα πανεπιστημιακά μουσεία έχουν την ευθύνη να διατηρούν αυτή τη συνέχεια ζωντανή, μετατρέποντας την ιστορία σε πηγή έμπνευσης για τις επόμενες γενιές επιστημόνων.

Όταν ο επισκέπτης ολοκληρώνει την περιήγησή του, έχει δει εργαλεία, μηχανήματα, βιβλία, φωτογραφίες και αρχεία. Εκείνο που τελικά παίρνει μαζί του, όμως, δεν είναι η εικόνα των αντικειμένων. Είναι η συνειδητοποίηση ότι πίσω από κάθε έκθεμα βρίσκεται ένας άνθρωπος: ένας επιστήμονας, ένας δάσκαλος, ένας φοιτητής, ένας ασθενής. Μια ιστορία γνώσης, δημιουργίας και προσφοράς.

Τα μουσεία διαφυλάσσουν αντικείμενα. Τα πανεπιστημιακά μουσεία διαφυλάσσουν ιδέες. Και οι ιδέες είναι εκείνες που επιτρέπουν στην επιστήμη να προχωρά, χωρίς ποτέ να λησμονεί τις ρίζες της. Αυτός είναι ο βαθύτερος λόγος ύπαρξης του Μουσείου Οδοντιατρικής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Δεν διατηρεί μόνο την ιστορία μιας επιστήμης, διατηρεί τη μνήμη της ανθρωπίνης προσπάθειας να κατανοήσει, να θεραπεύσει και να προσφέρει καλύτερη ποιότητα ζωής. Έτσι, το μουσείο δεν αποτελεί απλώς έναν χώρο φύλαξης και έκθεσης ιστορικών αντικειμένων. Αποτελεί έναν χώρο όπου η επιστημονική γνώση συναντά τον πολιτισμό, η μνήμη μετατρέπεται σε παιδεία και η ιστορία γίνεται έμπνευση για το μέλλον.

Το διπλό ορόσημο για το νέο ακαδημαϊκό έτος

Το Πανεπιστήμιο Αθηνών συμπληρώνει 190 χρόνια ιστορίας και αναλαμβάνει την Προεδρία της Συνόδου Πρυτάνεων

Σε μια χρονιά με ιδιαίτερο ιστορικό και θεσμικό συμβολισμό εισέρχεται το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Το νέο ακαδημαϊκό έτος 2026-2027 σηματοδοτεί τη συμπλήρωση 190 ετών από την ίδρυση του πρώτου Πανεπιστημίου της χώρας, ενώ παράλληλα το Ίδρυμα αναλαμβάνει την Προεδρία της Συνόδου Πρυτάνεων των Ελληνικών Πανεπιστημίων.

Το 2027 συμπληρώνονται 190 χρόνια από την ίδρυση του Πανεπιστημίου Αθηνών, το 1837. Πρόκειται για μια επέτειο που υπερβαίνει τα όρια μιας ακαδημαϊκής επετείου, καθώς η ιστορική πορεία του Πανεπιστημίου Αθηνών είναι στενά συνδεδεμένη με την πορεία του νεότερου ελληνικού κράτους, την ανάπτυξη των επιστημών και των γραμμάτων και τη διαμόρφωση της πνευματικής και πολιτιστικής ζωής της χώρας.

Το Πανεπιστήμιο Αθηνών εγκαينιάστηκε στις 3 Μαΐου 1837 και αποτέλεσε το πρώτο Πανεπιστήμιο του νεοσύστατου ελληνικού κράτους. Από τότε μέχρι σήμερα η παρουσία του εκτείνεται σε σχεδόν δύο αιώνες εκπαίδευσης, έρευνας και κοινωνικής προσφοράς.

Η επέτειος βρίσκει το Ίδρυμα σε μια περίοδο έντονης ανάπτυξης και εξωστρέφειας. Η ενίσχυση της διεθνούς παρουσίας του, οι συνεργασίες με σημαντικά πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα του εξωτερικού, η παρουσία του στις διεθνείς κατατάξεις και η λειτουργία του Παραρτήματος στην Κύπρο συνθέτουν μια νέα φάση στην ιστορία του Ιδρύματος.

Ιδιαίτερο βάρος αποκτά έτσι ο συμβολισμός της επετείου: τα 190 χρόνια δεν λειτουργούν μόνο ως αφορμή αναδρομής σε μια μακρά ιστορική διαδρομή, αλλά και ως σημείο αφετηρίας για την επόμενη περίοδο ανάπτυξης του Πανεπιστημίου.

Το Πανεπιστήμιο Αθηνών στο τιμόνι της Συνόδου Πρυτάνεων
Την ίδια στιγμή, το νέο ακαδημαϊκό έτος αποκτά ξεχωριστή θεσμική σημασία, καθώς το Πανεπιστήμιο Αθηνών αναλαμβάνει την Προεδρία της Συνόδου Πρυτάνεων των Ελληνικών Πανεπιστημίων, με Πρόεδρο τον Πρύτανη του, Καθηγητή Γεράσιμο Σιάσο. Η ανάληψη της Προεδρίας συμπίπτει με μια περίοδο κατά την οποία τα ελληνικά δημόσια πανεπιστήμια βρίσκονται αντιμέτωπα με σημαντικές προκλήσεις: τη χρηματοδότηση και τη στελέχωση τους, τη φοιτητική μέριμνα, τη διεθνοποίηση, την ενίσχυση της έρευνας, τον ψηφιακό μετασχηματισμό και συνολικά τη θέση του δημόσιου Πανεπιστημίου στο νέο διεθνές ακαδημαϊκό περιβάλλον.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η Προεδρία της Συνόδου δίνει στο Πανεπιστήμιο Αθηνών έναν κεντρικό θεσμικό ρόλο στον διάλογο για την επόμενη ημέρα της ελληνικής ανώτατης εκπαίδευσης.

Γεράσιμος Σιάσος:

«Ένα Πανεπιστήμιο ακόμη πιο ισχυρό, εξωστρεφές και διεθνώς αναγνωρισμένο»

Με αφορμή την έναρξη της νέας ακαδημαϊκής χρονιάς, ο Πρύτανης

Του **Δημήτρη Κουτσομπόλη**

Μέλους Ε.Δι.Π. στο Τμήμα
Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής
Ενημέρωσης
του Πανεπιστημίου Αθηνών

«Συνεχίζουμε με αίσθημα υψηλής ευθύνης, ενότητα και αποφασιστικότητα την κοινή μας προσπάθεια για ένα Πανεπιστήμιο ακόμη πιο ισχυρό, εξωστρεφές και διεθνώς αναγνωρισμένο, πρωτοπόρο στην εκπαίδευση και την έρευνα και σταθερά προσανατολισμένο στην προσφορά προς την κοινωνία και την πατρίδα»

Γεράσιμος Σιάσος
Πρύτανης Πανεπιστημίου Αθηνών

του Πανεπιστημίου Αθηνών και Πρόεδρος της Συνόδου Πρυτάνεων, Καθηγητής **Γεράσιμος Σιάσος**, υπογραμμίζει τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της φετινής χρονιάς: «Η νέα ακαδημαϊκή χρονιά βρίσκεται το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών σε μια ιδιαίτερα σημαντική περίοδο της ιστορικής του διαδρομής, καθώς συμπληρώνει 190 χρόνια αδιάλειπτης λειτουργίας, ακαδημαϊκής παρουσίας και προσφοράς.

Η επέτειος των 190 ετών αποτελεί ένα κορυφαίο ιστορικό εθνικό ορόσημο για το πρώτο Πανεπιστήμιο της Ελλάδας, έναν θεσμό άρρηκτα συνδεδεμένο με τη νεότερη ιστορία του Ελληνισμού, την πνευματική και πολιτιστική του ανάπτυξη, την πρόοδο της επιστήμης και την καλλιέργεια των διαχρονικών αξιών της παιδείας, της γνώσης και της κοινωνικής προσφοράς».

Ακόμη, αναφέρεται στην ανάληψη της Προεδρίας της Συνόδου Πρυτάνεων προσθέτοντας: «Στην επετειακή αυτή χρονιά το Πανεπιστήμιο Αθηνών αναλαμβάνει την Προεδρία της Συνόδου των Πρυτάνεων των Ελληνικών Πανεπιστημίων, αναλαμβάνοντας έναν θεσμικό ρόλο ιδιαίτερης σημασίας για την ανώτατη εκπαίδευση στη χώρα μας. Με την ανάληψη της Προεδρίας, θα συμβάλουμε, και μέσα από τον θεσμικό μας αυτόν ρόλο, στον ουσιαστικό διάλογο για το μέλλον του ελληνικού Πανεπιστημίου».

Για να καταλήξει με τις φράσεις: «Καθώς το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών εισέρχεται στη σπουδαία επετειακή περίοδο των 190 χρόνων της ιστορι-

κής του διαδρομής, συνεχίζουμε με αίσθημα υψηλής ευθύνης, ενότητα και αποφασιστικότητα την κοινή μας προσπάθεια για ένα Πανεπιστήμιο ακόμη πιο ισχυρό, εξωστρεφές και διεθνώς αναγνωρισμένο, πρωτοπόρο στην εκπαίδευση και την έρευνα και σταθερά προσανατολισμένο στην προσφορά προς την κοινωνία και την πατρίδα».

Από την ιστορία στο μέλλον

Το ακαδημαϊκό έτος 2026-2027 αποκτά, επομένως, έναν διπλό χαρακτήρα για το Ίδρυμα. Είναι μια χρονιά μνήμης και αποτίμησης μιας πορείας 190 ετών, αλλά ταυτόχρονα μια χρονιά αυξημένης θεσμικής ευθύνης και σχεδιασμού για το μέλλον.

Από το 1837 έως το 2027, το Πανεπιστήμιο Αθηνών ακολούθησε σχεδόν παράλληλη πορεία με το σύγχρονο ελληνικό κράτος. Σήμερα, λίγο πριν συμπληρώσει δύο αιώνες ζωής, καλείται όχι μόνο να τιμήσει αυτή την ιστορία, αλλά να αξιοποιήσει την παρακαταθήκη της για να διαμορφώσει την επόμενη ημέρα: με ισχυρότερη διεθνή παρουσία, σύγχρονη εκπαίδευση, πρωτοποριακή έρευνα και ακόμη μεγαλύτερη σύνδεση με την κοινωνία.

Η ανάληψη της Προεδρίας της Συνόδου Πρυτάνεων μέσα ακριβώς σε αυτή την επετειακή περίοδο προσδίδει έναν πρόσθετο συμβολισμό: το αρχαιότερο Πανεπιστήμιο της χώρας εισέρχεται στα 190 χρόνια της ιστορίας του έχοντας ταυτόχρονα κεντρικό ρόλο στη συζήτηση για το μέλλον του ελληνικού δημόσιου Πανεπιστημίου.